

VAASAN YLIOPISTO

LASKENTATOIMEN JA RAHOITUKSEN YKSIKKÖ

Hanna-Mari Rintala

**SOPIMUSSUUNNITTELU ONNISTUNEEN PROJEKTIYHTEISTYÖN
VÄLINEENÄ**

Monialaisten oppimisprojektien riskienhallinta

Talousoikeuden
pro gradu-tutkielma

Strategisen talousoikeuden maisteriohjelma

VAASA 2018

SISÄLLYSLUETTELO

	sivu
LYHENNELUETTELO	7
SÄÄDÖSLUETTELO	7
OIKEUSTAPAUSLUETTELO	9
TIIVISTELMÄ:	11
1. JOHDANTO	13
1.1. Tutkimuskohteen kuvaus	13
1.2. Tutkimustehtävä	15
1.3. Tutkimusnäkökulma	19
1.4. Tutkimuksen lähteet, rakenne ja eteneminen	22
2. PROJEKTITOIMISTO FRAMIPRO SOPIMUSTEN KESKIÖSSÄ	24
2.1. FramiPro on osa SeAMKin strategiaa	24
2.2. FramiPro-yhteistyön osapuolet ja tavoitteet	26
2.3. Sopimusosapuolet	29
2.4. Monialaisen projektityöskentelyn organisatoriset haasteet	34
2.5. Opiskelijat, yritykset ja kehittäjät kohtaavat FramiProssa	37
2.5.1. Projektitoimisto FramiPron tehtävät ja organisaatio	38
2.5.2. Projektitoiminnan käytännön toteutus FramiProssa	41
3. YHTEISTYÖN OSAPUOLTEN OIKEUDELLISET SUHTEET JA SOPIMUSSUUNNITTELU YHTEISTYÖN TUKENA	44
3.1. Yhteistyön osapuolten oikeudelliset suhteet	44
3.2. Sopimussuunnittelu ja sopimuksenhallinta monialaisessa oppimisympäristössä	47

4. SOPIMUSVELVOITTEISTA JA SOPIMUSOIKEUDELLISISTA PERIAATTEISTA	56
4.1. Sopimuksen sitovuus ja pätemättömyys sopimusoikeudellisten teorioiden ja periaatteiden valossa	56
4.2. SeAMKin tiedonantovelvollisuus toimeksiantajalle sopimussuhteen perusteella	60
4.2. SeAMKin tiedonantovelvollisuus opiskelijalle	64
4.3 SeAMKin vastuu opiskelijoiden suorituksesta	66
4.4. Opiskelijaryhmän vastuu projektisuorituksesta	68
5. INFORMAATION SUOJA PROJEKTIYHTEISTYÖSSÄ	74
5.1. Toimeksiantajan informaation suojaaminen projektiyhteistyössä	74
5.2. Opiskelijan oikeus projekteissa syntyneisiin tuotoksiin	78
5.2.1. Tekijänoikeus	79
5.2.2. Patenttioikeus	82
5.2.3. Mallisuoja	83
5.3. Toimeksiantajan oikeus hyödyntää projektin tuotoksia kaupallisesti	86
5.4. SeAMKin rooli immateriaalioikeuksia koskevissa asioissa	88
6. SOPIMUSSUUNNITTELU ONNISTUNEEN PROJEKTIYHTEISTYÖN VÄLINEENÄ – YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	90
6.1. Yhteenvedo – sopimussuunnittelu ja sopimuksenhallinta FramiProssa	90
6.2. Johtopäätökset ja kehittämissuositukset	97
6.2.1. Johtopäätökset	97
6.2.2. Kehittämissuositukset	99
LÄHDELUETTELO	104
LIITTEET	115
KUVIOT JA TAULUKOT	115

LYHENNELUETTELO

KKO	korkein oikeus
OKM	opetus- ja kulttuuriministeriö
Oy	osakeyhtiö
SeAMK	Seinäjoen ammattikorkeakoulu
TKI	Tutkimus, kehittämis- ja innovaatiotoiminta
yAMK	ylempi ammattikorkeakoulu(tutkinto)

SÄÄDÖSLUETTELO

Ammattikorkeakoululaki 14.11.2014/932

EU:n konedirektiivi 2006/42/EY

Laki oikeudesta korkeakouluissa tehtäviin keksintöihin 19.5.2006/369

Laki oikeudesta työntekijän tekemiin keksintöihin 29.12.1967/ 656

Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa 22.12.1978/ 1061

Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista (oikeustoimilaki, OikTL) 13.6.1929/ 228

Mallioikeuslaki 12.3.1971/221

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen laskentakriteereistä 15.9.2016/ 814

Patenttilaki 15.12.1967/550

Rikoslaki 19.12.1889/39

Tekijänoikeuslaki 8.7.1961/ 404

Työsopimuslaki 26.1.2011/ 55

Valtioneuvoston asetus 400/2008

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 352/2003

OIKEUSTAPAUSLUETTELO

KKO:1962 II 60

KKO:1976 II 48

KKO:1979 II 119

KKO:1993:166

KKO:1999:27

KKO:1999:96

KKO:2004:19

VAASAN YLIOPISTO**Laskentatoimen ja rahoituksen yksikkö**

Tekijä:	Hanna-Mari Rintala	
Pro gradu -tutkielma:	Sopimussuunnittelu onnistuneen projektityhteistyön välineenä: Monialaisten oppimisprojektien riskienhallinta	
Tutkinto:	Kauppätieteiden maisteri	
Oppiaine:	Strategisen talousoikeuden maisteriohjelma	
Työn ohjaaja:	Vesa Annola	
Valmistumisvuosi:	2018	Sivumäärä: 120

TIIVISTELMÄ:

Läheinen ja toimiva yhteistyö työelämän kanssa on edellytys ammattikorkeakoulujen kyvyille vastata työelämän kehittämistarpeisiin ja työelämälle relevantin osaamisen tuottamiseen. Ammattikorkeakouluissa on jo pitkään kehitetty työelämäläheisiä oppimisympäristöjä ja pedagogiikkoja. Tässä työssä tutkitaan Seinäjoen ammattikorkeakoulussa vuosina 2012 – 2014 rakennettua SeAMK FramiPro-oppimisympäristöä, jossa oppiminen tapahtuu monialaisissa, työelämälähtöisissä projekteissa. Tutkimuksessa tarkastellaan monialaisten oppimisprojektien mahdollisuuksia ja riskejä ammattikorkeakoulun ja toimeksiantajatahojen yhteistyötä määrittävän puitesopimuksen avulla. Mielenkiinnon kohteena on, miten ennakoivalla sopimussuunnittelulla voidaan edistää projektityhteistyön onnistumista ja osapuolten tavoitteiden toteutumista sekä ennalta ehkäistä projektitoiminnan riskien toteutumista. Työssä tutkitaan sopimukseen perustuvan yhteistyön osapuolten oikeudellisia suhteita, osapuolten sopimusvelvoitteita sekä projektityhteistyön riskienhallintaa. Tarkasteltavana ovat mm. sopimuksen sitovuus ja pätevyys, sopimuksen laatijan tiedonantovelvollisuus sekä informaation suojaaminen ja yhteistyön osapuolten oikeudet projekteissa syntyneiden tuotosten hyödyntämiseen.

Tutkimusongelmaa lähestytään perinteisen sopimusoikeusajattelun lisäksi rakenteellisen sopimussuunnittelun ja ennakoivan sopimisen (Proactive Law) näkökulmista. Perinteisessä sopimusjuridiikassa sopimus on nähty ennen kaikkea välineenä, jolla sen laatija on pyrkinyt estämään yhteistyön ei-toivotujen riskien toteutumisen. Rakenteellisella sopimussuunnittelulla pyritään tunnistamaan sopimussuhteeseen liittyviä mahdollisuuksia ja riskejä, jotka tulee huomioida konkreettisesti sopimussuunnittelussa ja sopimusmallien rakentamisessa. Ennakoivan sopimisen tavoitteena on toimia työkaluna onnistuneiden yhteistyösuhteiden mahdollistamiseen ja sopijaosapuolten yhteisten intressien toteuttamiseen. Näkökulman muutos on merkittävä, sopimukset voidaankin nähdä yhä enenevässä määrin paitsi juridisina työkaluina myös johtamisen välineinä.

Tutkimus osoittaa, että FramiPro-hankkeessa luotu puitesopimusmalli on ollut hyvä lähtökohta monialaisen, projektitoimistomalliin perustuvan oppimisympäristön projektien hallintaan. Tutkimuksen perusteella sopimuksessa havaittiin kuitenkin aukkoja ja kehittämistarpeita. Keskeisin keino sopimuksen teknisen kehittämisen ohella on projektitoiminnan osapuolten huolellinen perehdyttäminen sopimus-oikeudellisten riskien tunnistamiseen ja ennalta ehkäisemiseen. Käytännössä se edellyttää sopimustenhallinnan systemaattista johtamista ja projektien toimijoiden roolien ja vastuiden tarkempaa kuvaamista ja selkiyttämistä.

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuskohteen kuvaus

Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on ammattikorkeakoululain (932/2014) mukaan

”antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen, taiteellisiin ja sivistyksellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin ja tukea opiskelijan ammatillista kasvua.

Ammattikorkeakoulun tehtävänä on lisäksi harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä edistävää ja alueen elinkeinorakennetta uudistavaa soveltavaa tutkimustoimintaa, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa sekä taiteellista toimintaa. Tehtäviään hoitaessaan ammattikorkeakoulun tulee edistää elinikäistä oppimista.”

Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi sopimuskaudella 2010–2012 ammattikorkeakouluille tuloksellisuusrahaa¹ muun muassa aluevaikuttavuuden ja työelämäyhteistyön perusteella vuosittain. Ammattikorkeakoulujen ja OKM:n välisissä sopimuksissa vuosille 2017 – 2020 korostuu edelleen velvoite oppimis- ja tutkimusympäristöjen kehittämiseen ja yrittäjyyden, yritys yhteistyön ja tutkimustulosten hyödyntämisen vahvistamiseen² Näiden tavoitteiden saavuttamista ministeriö tukee mm. ammattikorkeakoulujen strategiarahoituksen³ avulla. Aluekehitystehtäväänsä ammattikorkeakoulut toteuttavat erilaisilla tutkimus- ja kehittämishankkeiden kautta yhteistyössä yritysten kanssa. Osa alueiden kehittymistä on myös osaavan työvoiman kouluttaminen eri alojen yrityksiin.

¹ OKM 17.12.2009

² OKM 4.10.2017: ammattikorkeakoulujen ohjaus, rahoitus ja sopimukset

³ Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus

ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen laskentakriteereistä

Työelämän osaamistarpeet muuttuvat kiihtyvällä vauhdilla. Läheinen ja toimiva yhteistyö työelämän kanssa on edellytys ammattikorkeakoulujen kyvyille vastata työelämän kehittämistarpeisiin ja työelämälle relevantin osaamisen tuottamiseen⁴. Tähän tarpeeseen on vastannut omalta osaltaan Seinäjoen ammattikorkeakoulussa vuosina 2011 – 2014 Euroopan Aluekehitysrahaston rahoittamana hankkeena kehitetty uudellinen, monialainen oppimisympäristö FramiPro⁵.

Vastaavanlaisia projektioppimiseen ja tiiviiseen työelämäyhteistyöhön perustuvia malleja on kehitetty jo pidempään useissa maamme ammattikorkeakouluissa. Tunnetuimpia ja pisimpään käytössä olleita ovat Laurean Learning by Developing-malli⁶ ja Jyväskylän Tiimiakatemia⁷. Edellä mainituista malleista poiketen FramiProlla omaleimaista on monialainen lähestyminen, eri koulutusalat yhdistävä ja projektiosaamisen vahvistamiseen keskittyvä projektitoimistomalliin perustuva toimintatapa⁸.

Korkeakouluilla on pitkä kokemus erilaisista työelämän ja oppilaitoksen välisistä yhteistyömalleista ja niihin liittyvistä sopimuksista sekä hanketoiminnan, että opintoihin kuuluvien harjoittelujaksojen ja opinnäytetyöprojektien kautta. Rakennettaessa FramiPron projektitoimisto-mallia⁹ on kuitenkin huomattu, että monialainen, opiskelijoiden ja työelämän välinen toimiva projektiyhteistyö tarvitsee kyseiseen toimintaympäristöön soveltuvia sopimuksia toiminnan taustalle varmistamaan sopijaosapuolten tavoitteiden ja tarpeiden toteutumista sekä selkiyttämään yhteistyön vastuut, riskit ja mahdollisen varautumisen niihin.

⁴ Loppela, Viljamaa, Taijala, Rintala 2012; 1, 5-6.

⁵ ks. SeAMK FramiPro 2012

⁶ ks. Raij 2007

⁷ esim. Leinonen, Partanen ja Palviainen 2002

⁸ Loppela ym. 2012; 8-9

⁹ Taijala Beata ja Rintala Hanna-Mari 2013. Ks. myös Pelin & Pelin 2003 ja/tai Koskelainen ym. 2008

Monialaiset projektit ja väljästi määritelty, jatkuvasti muuttuva toimintaympäristö luovat haasteellisen ja ennalta arvaamattoman yhteistyökentän, jonka riskien hallinnassa tarvitaan paitsi oikeudellista osaamista myös vuorovaikutus- ja neuvottelutaitoja, projektin substanssin hallintaa sekä ennakkoluulottomuutta ja avoimuutta uusiin luoviin ratkaisuihin.

Tilanne on lähtökohdiltaan haastava minkä tahansa alan asiantuntijalle, puhumatta-
kaan opiskelijoista, joiden substanssiosaaminen tai projektityöskentelytaidot eivät vielä yllä asiantuntijatasolle. Työn tarkoituksena on selvittää eri toimijoiden vastuita, velvoitteita ja rooleja, sekä tutkia, miten projektiyhteistyötä voidaan tukea sopimussuunnittelun ja ennakoivan sopimisen keinoin.

1.2. Tutkimustehtävä

Tässä työssä tutkitaan, mitä mahdollisuuksia ja riskejä sisältyy opiskelijaryhmän toteuttamiin monialaisiin projekteihin, ja miten sopimuksella voitaisiin päästä mahdollisimman hyvin eri osapuolten tavoitteita palvelevaan lopputulokseen. Mielenkiinnon kohteena on erityisesti, mitä vastuita ja velvoitteita sopimuksen laatijalla, Seinäjoen ammattikorkeakoululla on suhteessa projektiyhteistyön eri osapuoliin, joita ovat projektin toimeksiantaja, ammattikorkeakoulun opiskelijat sekä projektityöskentelyä ohjaavat opettajat. Tarkasteltavana on myös kysymys, mikä on opiskelijan rooli osana sopimussuhdetta, ja miten FramiPron puitesopimus velvoittaa opiskelijaa – vai velvoittaako?

Työn tavoitteena on selvittää, miten korkeakoulu voi tukea opiskelijoita toteuttamaan onnistuneita projekteja eri alojen yrityksille ja muille organisaatiolle. FramiProssa vas-

tausta on etsitty vakioidusta puitesopimuksesta. Tässä työssä tutkitaan, kuinka Frami-Pro-hankkeen aikana (vuosina 2012-2014) laadittu vakiosopimus palvelee laatijan ja eri toimijaosapuolten tavoitteita, ja miten sitä voitaisiin edelleen kehittää.

Tutkimuksessa tarkastellaan korkeakoulun ja mikro- ja PK-yritysten välistä puitesopimusta (liite 1.), jonka tavoitteena on muodostaa toiminnan raamit monialaisessa oppimisympäristössä toteutettaville projekteille. Tilanteessa on havaittavissa sopijapuolten neuvotteluaseman ja oikeudellisen osaamisen välinen epätasapaino, kun toisena osapuolena on osakeyhtiömuotoisesti toimiva akateeminen asiantuntijaorganisaatio ja toisena pieni yritys, joka usein on joko yksinyrittäjän tai laajimmillaankin alle 15 hengen yritys.

Koska projektien toimeksiantojen aiheet vaihtelevat laajasti, ja projekteja työstävien ryhmien lähtökohtana on tarkastella toimeksiantoa monialaisesti, muuttuu sopimuksella säänneltävä toimintaympäristö ja siihen liittyvät riskit joka kerta, kun uutta projektisuunnitelmaa lähdetään kirjoittamaan. Tämä haastaa vakiosopimuksen laatijan, mutta myös projekteja valvovan opettajan oikeudellisen riskienhallintaosaamisen kerta toisensa jälkeen.

Tutkimustyön tavoitteena on ollut tarjota oikeudellisia toimintasuosituksia ja kehittää puitesopimuksen sisältöä ja projektinhallintaprosessia siten, että se mahdollistaa onnistuneen projektiyhteistyön, jossa osapuolten riskit ovat hallittavissa ja kohtuudella kannettavissa myös riskien mahdollisesti realisoituessa. Yhtenä tavoitteena oli tutkia, voisiko sopimuksen visualisoinnin¹⁰ avulla vähentää sopimuksen vaikeaselkoisuutta ja tulkinnanvaraisuutta.

¹⁰ Haapio 2013

Tutkimuskohdetta tarkasteltaessa voidaan erottaa useita erilaisia projektiyhteistyössä muodostuvia tilanteita, joista voidaan tunnistaa erityyppisiä sopimusriskejä ja niiden hallintaan liittyviä haasteita. Sopimusta laadittaessa tärkeää on tunnistaa sopimusosapuolten roolit, vastuut ja riskit sekä sopimussuhteen osapuolten välillä, että suhteessa kolmanteen osapuoleen. Esimerkiksi teknisiä koneita ja laitteita suunniteltaessa tulee huomioida EU:n konedirektiivi 2006/42/EY¹¹ ja sen mukaan 29.6.2008 annetun valtioneuvoston asetuksen¹² mukaiset vaikutukset laitevalmistajan vastuisiin. Myös immateriaalioikeudellisia kysymyksiä nousee esiin viimeistään siinä vaiheessa, jos opiskelijoiden suunnittelutyön tuloksena syntyy keksintö, jolla on kaupallista arvoa tai patentoitavia ominaisuuksia¹³.

Omanlaisensa toimintaympäristö muodostuu tilanteissa, joissa opiskelijoiden ryhmä tuottaa graafista materiaalia, kuten logoja, visuaalista ilmettä tai esitteitä toimeksiantajalle. Tämän tyyppiseen sopimussuhteeseen liittyy tekijänoikeudellisia kysymyksiä kuten isyys- ja mallioikeus teokseen sekä oikeus teoksen hyödyntämiseen liiketoiminnassa. Sopimussuhteeseen voitaisiin soveltaa esimerkiksi graafisen alan vakioehtoja, kysymys tässä sopimussuunnittelun tilanteessa kuuluu, mikä on projektin valvoja-opettajan vastuu ja rooli huolehdittaessa opiskelijoiden oikeuksien suojasta ja toisaalta tiedonantovelvollisuudesta toimeksiantajalle mahdollisten vakioehtojen vaikutuksista sopimuksen sisältöön¹⁴.

Projektiyhteistyöhön liittyviä kysymyksiä ovat myös liikesalaisuuksien suoja, vahingonkorvausriskien ennakoiminen, ennaltaehkäiseminen ja vastuun rajaaminen. Sopi-

¹¹ ks. esim. Sundqvist & Haapio 2011

¹² Valtioneuvoston asetus 400/2008

¹³ ks. esim. Arene 2012, vrt. Kivi-Koskinen 2002

¹⁴ Hemmo 2007; 19–20

mussuunnittelussa tulee huomioida yllättävien ja ankarien ehtojen vaikutus sopimuksen sitovuuteen¹⁵ sekä yleiset sopimusoikeudelliset periaatteet kuten heikomman suoja¹⁶ tai sopimuksen kohtuuttomuus¹⁷.

Tässä työssä sopimussuhteen tarkastelun näkökulmaksi voitaisiin ottaa myös työsopimuslain mukainen työnantajan isännänvastuu¹⁸, joka ei kuitenkaan tutkimuksen kohteena olevassa toimintaympäristössä toteudu tyypillisellä tavalla, koska sopimustekstin mukaan opiskelijat eivät ole työsopimussuhteessa kumpaankaan sopijaosapuoleen. FramiPron projektiyhteistyössä toimitaan osittain saman tyyppisessä tilanteessa kuin korkeakoulujen tutkimusyhteistyössä. Tutkimussopimukset samoin kuin FramiPro-puitesopimus ovat sopimuksia, joihin voi liittyä useita osapuolia kuten toimeksiantaja, korkeakoulu, tutkinto-ohjelma tai ammattikorkeakoulun yksikkö, opettaja ja opiskelijoita. Tutkimussopimukseen liittyy saman tyyppisiä kysymyksiä osapuolten oikeuksista ja velvollisuuksista esimerkiksi tekijänoikeuden, muiden immateriaalioikeuksien, informaation suojan tai sopimusrikkomusten osalta.

Sekä tutkimussopimusten että FramiPron puitesopimuksen tavoitteena on luoda ja kehittää innovatiivisia ratkaisuja yhteistyökumppanien määrittelemiin ongelmiin¹⁹. Erona tutkimussopimukseen on se, että varsinaisen työn tuloksista vastaavat ensisijaisesti opiskelijat, joita ei voida rinnastaa täysimääräisesti ammattitutkijoihin tai konsultteihin.

¹⁵ ks. esim. Hemmo 2007

¹⁶ Saarnilehto, Ari & Vesa Annola 2012; 101

¹⁷ Saarnilehto & Annola 2012; 109

¹⁸ Kairinen 2009; 414

¹⁹ ks. Edelman 1998; 15 – 17

Tämän työn tavoitteena on pyrkiä asemoimaan FramiPro-toiminnan puitesopimus relevanttiin kontekstiin ja sitä kautta tunnistamaan keskeisiä sopimusoikeudellisia vastuuriskejä²⁰ ja antamaan toimintasuosituksia riskien ennaltaehkäisemiseksi ja rajoittamiseksi. Projektiyhteistyöhön liittyvänä potentiaalisena riskityyppinä voivat olla myös tuotevastuuriskit²¹. Tuotevastuuriskejä ei varsinaisesti käsitellä tässä työssä.

Työn tutkimusongelma kiteytyy seuraaviin neljään kysymykseen:

Voidaanko FramiPro- puitesopimuksen avulla

- 1) määritellä projektiyhteistyön osapuolten roolit, vastuut ja velvoitteet?*
- 2) turvata FramiPro-toiminnan sopijaosapuolten erilaisten intressien toteutumisen?*
- 3) rajata eri osapuolten sopimusoikeudelliset vastuuriskit? ja*
- 4) tukea projektiyhteistyön onnistumista?*

1.3. Tutkimusnäkökulma

Tässä työssä tutkimusongelmaa lähestytään perinteisen sopimusoikeusajattelun lisäksi ns. Proactive Law (ennakoiva sopiminen) -ajattelun näkökulmasta. Perinteisestä sopimusjuridiikan ajattelusta se poikkeaa olennaisella tavalla suhtautumisessa sopimusriskeihin ja yhteistyösopimusten tavoitteisiin. Perinteinen sopimusjuridiikka on tarkastellut sopimuksia ennen kaikkea velvoiteoikeudellisesta näkökulmasta. Sopimusten tavoitteena on ollut varmistaa laatijan oikeuksien maksimaalinen toteutumi-

²⁰ Hemmo 2005; 41

²¹ Hemmo 2005: 63–64 ks. myös Mononen 2004:1 – 2 tai Wilhelmsson & Rudanko 2004: 4

nen ja riskien minimoiminen huomioimatta vastapuolen sopimukselle ja yhteistyösuhteille asettamia tavoitteita ja odotuksia. Perinteisessä sopimusjuridiikassa sopimus on nähty ennen kaikkea välineenä, jolla pyritään estämään yhteistyön ei-toivottujen riskien toteutuminen. Samalla sopimusta on pidetty dokumenttina, jonka avulla mahdollisissa sopimusriitatilanteissa voidaan menestyksellisesti puolustautua oikeudenkäynnissä ²².

Viime vuosina yritystoiminnan alkaessa perustua yhä enemmän erilaisiin yhteistyömalleihin ja verkottumiseen on sopimukset alettu nähdä toisin. Aiempaa useammat sopimusjuridiikan tutkijat ja käytännön sopimusjuristit ovat alkaneet nähdä sopimukset, sopimusneuvottelut ja sopimusoikeuden aivan uudesta näkökulmasta. Sopimukset nähdään enenevässä määrin paitsi juridisina työkaluina myös johtamisen välineinä. Näkökulman muutos on merkittävä; sen sijaan että sopimukset nähtäisiin vain ongelmilta suojautumisen välineinä, ne nykykäsityksen mukaan voivat olla enemmänkin työkaluja onnistuneiden yhteistyösuhteiden mahdollistamiseen ²³.

Jo aiemmin ennen Proactive Law-ajattelun yleistymistä suomalaisessa sopimusjuridiikassa Annola²⁴ on tuonut esiin sopimussuunnittelun mahdollisuuksia toimia työkaluna sopijapuolten yhteisten intressien ja tavoitteiden toteuttamiseen sopimusteknisin keinoin. Annolan mukaan sopimussuunnittelu liittyy läheisesti liiketaloustieteelliseen yrityssuunnitteluun. Hän ryhmittelee sopimussuunnittelun yrityksen johtamisjärjestelmän rakenteen mukaisesti strategiseen, taktiseen ja operatiiviseen suunnitteluun. Annolan erottelemia sopimussuunnittelun vaiheita ovat praktinen ja rakenteellinen

²² Haapio 2013: 1-2

²³ Haapio 2013: 3

²⁴ Annola 2003

suunnitteluvaihe. Praktisessa suunnittelussa keskeistä on laatia konkreettisia sopimusehtoja ja malleja sekä ohjeita ja tarkistuslistoja²⁵. Rakenteellinen suunnittelu puolestaan keskittyy sopimusoikeuden rakenteelliseen tarkasteluun ja pyrkii jäsentämään sitä valitusta näkökulmasta. Rakenteellisen suunnittelun tavoitteena ei ole tuottaa valmiita sopimusmalleja, vaan tunnistaa kyseiseen sopimussuhteeseen liittyviä juridisia mahdollisuuksia ja riskejä, jotka tulee huomioida osana praktista sopimussuunnittelua²⁶.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan FramiPro-puitesopimusta ja sen roolia onnistuneen projektiyhteistyön mahdollistajana juuri rakenteellisen sopimussuunnittelun ja Proactive Law-ajattelun näkökulmista. Toimiminen monialaisessa oppimisympäristössä tuo lisähaasteita sopimussuunnittelulle. Sopimuksen laadinnassa on pyritty huomioimaan sopimussuhteen ja yhteistyön eri osapuolten tavoitteet, intressit ja sopimusjuridinen osaaminen. Koska FramiPro-puitesopimus voidaan luokitella olevan tyypiltään ns. vakiosopimus, on sopimuksen laadinnassa ollut tarpeen erityisesti huomioida sopimuksen laatijan vastuu ns. heikompien sopijaosapuolten intressien turvaamisesta osana sopimuskokonaisuutta. Tässä tutkimuksessa arvioidaan sitä, miten hyvin sopimussuunnittelussa onnistuttiin ja miten sopimusta voitaisiin vielä kehittää²⁷.

Tutkimuksen näkökulma ja tarkastelutapa ovat ajankohtaisia ja tuoreita nimenomaan oppimisympäristökontekstissa. FramiProta muistuttavia, työelämälähtöiseen projektioppimiseen perustuvia oppimisympäristöjä ja pedagogiikkoja kehitetään korkeakouluissa eri puolilla maata. Osaan FramiPro-toiminnan kysymyksistä voidaan etsiä vastauksia esim. ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehittämisprojektien käytänteistä,

²⁵ ks. myös Haapio 2002a: 52-53

²⁶ Annola 2003: 59

²⁷ vrt. Haapio 2013: 8 Table 1. Explanatory and Exploratory Research.

opinnäytetyö- tai työharjoittelukäytänteistä. Myös niihin voi liittyä esim. tekijänoikeudellisia tai muita immateriaalioikeudellisia kysymyksiä, joihin esim. ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ja opetus- ja kulttuuriministeriö sekä tekijänoikeusneuvosto ovat ottaneet kantaa ²⁸. Osa FramiProhon liittyvistä kysymyksistä on kuitenkin uniikkeja, ja vaatii uudenlaista tarkastelua tullakseen ymmärretyksi. Erityisen haasteen kokonaisuuden kannalta tuovat toiminnan monialaisuus sekä liikkuminen ympäristössä, jossa eri osapuolten tavoitteet ja roolitukset eroavat perinteisen yritys-oppilaitosyhteistyön toimintamalleista ²⁹.

1.4. Tutkimuksen lähteet, rakenne ja eteneminen

Tutkimustyön lähdeaineistoa ovat suomalainen lainsäädäntö, oikeuskirjallisuus, yleiset sopimusoikeudelliset periaatteet sekä aihealueelta saatavissa olevat, tutkimusongelman kannalta relevantit oikeustapaukset. Lähdeaineistona käytetään myös ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston ja yliopistojen laatimia tutkimusyhteistyön laatusuosituksia.

Työn case-osuuden lähdeaineistona käytetään Seinäjoen ammattikorkeakoulun strategiaa, FramiPro-oppimateriaaleja, Etelä-Pohjanmaan alueellisen kehittämisen ja korkeakoulutoiminnan kehittämisen materiaaleja sekä FramiPro-puitesopimusta. Lähteinä hyödynnetään myös FramiPro-toimintamallin ulkoista arviointiraporttia sekä monialaisesta projektitoimintomalliin perustuvasta oppimisympäristöstä kirjoitettuja artikkeleita.

²⁸ ks. esim. Arene 2012 tai OKM/ opiskelijoiden oikeusturvalautakunta 2001 ja tekijänoikeusneuvosto 2001

²⁹ vrt. Kallioinen & Mäki 2013

Luvussa 1. kuvataan tutkimuskohde ja määritellään tutkimuksen tavoite ja rajaukset. Luvussa 2. kuvataan FramiPron rooli osana SeAMKin strategiaa ja organisaatiota, pohditaan monialaisen työskentelyn organisatorisia haasteita sekä kuvataan FramiPro-toiminnan käytännön toteutusta ja puitesopimusta sellaisena, kuin se on ollut hankekaudella 2011–2014. Tutkimuksen luvussa 3. kuvataan FramiPro-puitesopimuksen osapuolten väliset oikeudelliset suhteet ja sopimussuunnittelun ja sopimuksenhallinnan haasteet monialaisessa oppimisympäristössä.

Luvussa 4. käsitellään SeAMKin sopimusvelvoitteita, sopimuksen sitovuutta ja sen pätemättömyyttä sopimusoikeudellisten teorioiden valossa. Luvussa 5. tavoitteena on tunnistaa projektiyhteistyössä liikkuvan informaation suojaamiseen liittyviä riskejä. Luvussa 6. tehdään yhteenveto tutkimuksen tuloksista ja niistä tehdyistä johtopäätöksistä ja pyritään muodostamaan ehdotuksia sopimuksenhallintaprosessin ja projektien ohjauskäytänteiden kehittämiseksi, sekä arvioidaan mahdollisia jatkotutkimustarpeita.

2. PROJEKTITOIMISTO FRAMIPRO SOPIMUSTEN KESKIÖSSÄ

2.1. FramiPro on osa SeAMKin strategiaa

Seinäjoen ammattikorkeakoulu (SeAMK) on monialainen maakunnallinen korkeakoulu, jonka toiminta käynnistyi väliaikaisena ammattikorkeakouluna vuonna 1992. Toiminta vakinaistettiin vuonna 1995. SeAMK tarjoaa koulutusta kuudella koulutus- alalla. SeAMKissa on 17 ammattikorkeakoulututkintoon (AMK) johtavaa tutkinto-ohjelmaa, joista kaksi on englanninkielisiä. Ylemmän AMK-tutkinnon (yAMK) voi suorittaa yhdeksässä tutkinto-ohjelmassa, joista yksi on englanninkielinen. Valtakunnallisesti katsottuna SeAMK on keskisuuri ammattikorkeakoulu, jolla on noin 5000 tutkinto-opiskelijaa³⁰.

SeAMKin strategian lähtökohtana on toiminnan kehittäminen itsenäisenä ja monipuolisesti verkostoituneena korkeakouluna Etelä-Pohjanmaan maakunnan osaamisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Seinäjoen ammattikorkeakoulu on ainoa vakinaisesti korkeakoulutasoista opetusta antava instituutio Etelä-Pohjanmaalla. Koulutustehtävänsä rinnalla SeAMKilla on vahva rooli aluekehittäjänä ja maakunnan innovaatiotoiminnan edistäjänä. Tätä rooliaan SeAMK toteuttaa mm. toimimalla aktiivisesti Etelä-Pohjanmaan korkeakoulukonsortiossa yhdessä Seinäjoen yliopistokeskuksen, alueella toimivien yliopistojen, elinkeinoelämän sekä alueen muiden toimijoiden kanssa. Strategiasaan SeAMK tuo esiin koulutusyksiköissä tehtävän, opetukseen linkittyvän TKI-toiminnan (tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta), jolla tuetaan alueen osaamisen vahvistamista ja osaamiseen perustuvaa yritys- ja elinkeinotoimintaa³¹.

³⁰ SeAMKin strategia 2012 – 2015; 6

³¹ SeAMKin strategia 2012 – 2015, ks. myös Kujala, Kinnunen, Hakala & Törmä 2017

Strategian kantavana ajatuksena on asiakasnäkökulman korostaminen; SeAMK:n opetus- ja TKI-toiminnan lähtökohtana on palvelujen tuottaminen asiakkaille. Asiakkaita ovat opiskelijat sekä TKI-palveluita hyödyntävät yritykset ja muut organisaatiot. Asiakkuusroolin ohella opiskelijat, yritykset ja erilaiset organisaatiot nähdään myös SeAMKin kumppaneina ja sidosryhminä. Korkeakoulun strategisia arvoja ovat osaaminen, kansainvälisyys, yhteisöllisyys ja yrittäjähenkisyys³².

Strategiansa mukaisesti SeAMKin koulutus ja TKI-toiminta profiloituvat yrittäjyyteen ja ruokaan. SeAMKin painoalat (älykkäät ja energiatehokkaat järjestelmät, ruokaratkaisut, hyvinvointi ja luovuus) ovat yhtenevät Etelä-Pohjanmaan korkeakoulustrategian ja maakuntastrategian painoalojen kanssa. SeAMKin kärkiprofiilit ovat agrobiotalous, teollinen internet pk-yrityksissä, työhyvinvointi sekä kasvuyrittäjyys ja omistajanvaihdokset³³. Toimintaa yhteen sitoviksi profiilialueiksi on määritelty yrittäjyys ja kasvu.

Strategiansa mukaan SeAMK toimii aktiivisesti ja ennakkoluulottomasti opetuksen sisällön ja toteutuksen kehittäjänä. TKI-toiminnan tavoitteena on edistää elinkeinoelämän ja erityisesti maakunnan PK-sektorin³⁵ innovaatiotoimintaa³⁶. Opetuksen sisältöjen ja toteutusten edelleen kehittämiseksi opetushenkilöstöä aktivoidaan ja kannustetaan TKI-toimintaan, jossa huomioidaan elinkeinoelämän muuttuvat tarpeet. Yrittäjämäistä toimintatapaa edistetään oppimisessa, opetuksessa ja TKI-toiminnassa³⁷.

³² SeAMKin strategia 2015 – 2020; 8

³³ SeAMKin strategia 2015 – 2020; 9

³⁵ ks. esim. Tilastokeskus, Elinkeinoelämän keskusliitto, vrt. EU komission määritelmä

³⁶ ks. Tilastokeskus

³⁷ SeAMKin strategia 2012 – 2015; 17–18

2.2. FramiPro-yhteistyön osapuolet ja tavoitteet

FramiPron (vuodesta 2018 alkaen SeAMK Pro³⁸) projektitoiminta on osa Seinäjoen ammattikorkeakoulun tutkintoon johtavaa koulutusta. Vaikka oppimisympäristön toiminta on organisoitu projektiliiketoiminnasta tutulla projektitoimistomallilla³⁹, vaikuttaa toiminnan taustalla vahvasti eri osapuolten tavoitteiden ohella myös erityisesti ammattikorkeakoulun rooli ja vastuut ns. viranomaistahona, jolla on oikeus antaa virallisia tutkintoja. Tämä asettaa ammattikorkeakoululle erityisen huolenpitovelvoitteen suhteessa opiskelijoihin mutta myös toimeksiantajiin. Seuraavassa tarkastellaan FramiPro-toiminnan osapuolten välisiä oikeudellisia suhteita sekä näihin suhteisiin liittyviä riskitekijöitä.

FramiPro-yhteistyön osapuolina ovat ammattikorkeakoulu, toimeksiantaja ja opiskelijaryhmä. Ammattikorkeakoulun tavoitteena on projektitoiminnan avulla luoda ja ylläpitää SeAMKin yhteistä, monialaista ja työelämälähtöistä oppimisympäristöä, jossa opiskelijat voivat suorittaa osan tutkintoon johtavista opinnoistaan. Lukuvuoden 2013-2014 opetussuunnitelma määrittelee FramiPron seuraavasti⁴⁰:

FramiPro perustuu projektioppimiseen yrittäjyys- ja innovaatiopainotuksella. Opinnot koostuvat erilaajuisista käytäntölähtöisistä innovaatioihin tähtäävistä projekteista, jotka toteutetaan yrittäjämäisessä hengessä. FramiPron jäseniä ovat osallistuvat opiskelijat ja FramiPro-koordinaattori kokoaikaisesti sekä opettajat, TKI-henkilöstö ja työelämän edustajat osa-aikaisesti. Jäsenet kehittävät ja toteuttavat projekteja yhdessä uutta luoden, kokien ja oppien.

³⁸ SeAMK Pro 2018

³⁹ Tajjala & Rintala 2013

⁴⁰ FramiPro 2013-2014.

Ammattikorkeakoulun FramiPro-konseptille asettamia pedagogisia tavoitteita ovat mm. opetuksen modernisoiminen, työelämälähtöisten oppimisympäristöjen luominen ja kehittäminen, ammattialakohtaisen ydinosaamisen sekä projekti- ja työelämäosaamisen vahvistaminen. Uuden oppimisympäristön tavoitteena on myös tarjota opiskelijoille kokemus hallitusta riskinottamisesta, siihen liittyvästä vastuun ottamisesta ja verkostomaisen yhteistyön mahdollisuuksista. Opiskelijan näkökulmasta uusi monialainen oppimiskonsepti tarjoaa mahdollisuuden kehittää uudenlaista, omaleimaista osaamista, edistää opintojen suorittamista ja urakehitystä verkostoitumisen avulla.

FramiPron avulla SeAMK toteuttaa osaltaan aluekehitystehtävänsä palvelemalla erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa⁴¹. FramiPro tarjoaa ammattikorkeakoululle ja alueen yrityksille foorumin rakentaa kumppanuuksia sekä vahvistaa ammattikorkeakoulun henkilökunnan TKI-osaamista ja madaltaa pienten yritysten kynnystä ammattikorkeakoulujen osaamisen hyödyntämiseen.

Toimeksiantajien projektiyhteistyölle asettamina tavoitteina ovat esimerkiksi yrityksen liiketoiminnan, tuotteiden, konseptien tai henkilöstön kehittäminen, uudenlaisen osaamisen saaminen yrityksen kehittämiseen sekä kehittämiskumppanuus (erityisesti PK-yrityksillä). Toimeksiantajat ovat nimenneet projektiyhteistyön yhdeksi tavoitteeksi mahdollisuuden tutustua laajaan joukkoon opiskelijoita ja sitä kautta hyödyntää yhteistyötä esimerkiksi rekrytointikanavana. Osa toimeksiantajista kokee tärkeänä oman yritysimagonsa kehittämisen ja näkyvyyden parantamisen oppilaitosyhteistyön kautta. Verkostoituminen tarjoaa yrityksille mahdollisuuden korkeakoulun osaamisen

⁴¹ SeAMKin strategia 2012 – 2015

hyödyntämiseen ja uuden yhteistyön rakentamiseen myös muiden yritysten ja toimijoiden kanssa⁴².

Keskeisinä riskeinä useimmat toimeksiantajat pitävät yhteistyön kautta tapahtuvaa mahdollista liikesalaisuuksien vaarantumista ja sitä kautta kilpailuedun menettämistä omalla toimialallaan. Myös projektista aiheutuvat kustannukset sekä toimeksiantajalta edellytettävä resurssi projektiyhteistyöhön ja opiskelijoiden ohjaamiseen askarruttivat monia⁴³. Merkittävänä riskinä ei sen sijaan pidetty projektiryhmän tuotoksen laatua tai lopputulosta. Ulkoisen arvioinnin mukaan osa toimeksiantajista toivoo kuitenkin entistä näkyvämpää roolia opettajilta myös yritysten suuntaan. Erityisen tärkeänä pidettiin opettajan väliarviointikäyntejä sekä vinkkejä uusista työmenetelmistä toimeksiantajan ja projektiryhmän välillä⁴⁴.

Korkeakoulun näkökulmasta keskeisiä projektitoiminnan riskejä, joita FramiPron kehittäjäryhmä tunnisti, olivat toimeksiantoihin, niissä tarvittavaan osaamiseen tai niiden laatuun liittyvät sekä opiskelijoiden toimintaan liittyvät riskit. Osa kehittäjistä kantoi huolta myös siitä, miten opettajien tehtävä ja rooli ymmärretään ja mikä on projektin valvojaopettajan rooli suhteessa projektitoimeksiantajaan ja tämän projektille asettamiin tulosodotuksiin. Vähemmälle huomiolle sen sijaan jäivät projekteissa mahdollisesti esiin tulevat opiskelijoiden oikeusturvaan liittyvät kysymykset tai projektiryhmän ja toimeksiantajan välisten muiden juridisten ongelmien ratkaisemiseen liittyvän ohjauksen haasteet⁴⁵.

⁴² Rintala 2014

⁴³ Rintala, Salonen & Tajjala 2014; 66

⁴⁴ Kallioinen & Mäki 2014; 55

⁴⁵ Rintala, Salonen & Tajjala 2014: 70

Arvioinnissa opettajat kuvasivat itsensä ensisijaisesti opiskelijoiden ”rinnalla kulkejoiksi”, joiden tehtävä on antaa palautetta opiskelijan oppimisesta ja työssä oppimisen tulkinnoista. Ohjauksessa tärkeänä pidetään kannustavaa opiskelijakeskeistä otetta⁴⁶. Pääsääntöisesti riskejä arvioitiin pedagogisista lähtökohdista. Vähemmälle huomiolle erityisesti kehittämistyön alkuvaiheessa sen sijaan jäivät ns. juridiset riskit ja niiden ennakointi.

2.3. Sopimusosapuolet

Sopimus ymmärretään oikeusjärjestelmässämme kahden sopijakumppanin väliseksi tahdonilmaisuksi, joka sitoo tekijöitensä siinä muodossa, kuin se on ilmaistu. Sopimus syntyy, kun annettuun tarjoukseen saadaan saman sisältöinen myöntävä vastaus⁴⁷. Sopimus on kaksipuolinen oikeustoimi, jonka täytyminen edellyttää yksityisen henkilön tahtoa ja sen ilmaisemista. Lisäksi tahdon tulee tulla vastaanottajan tietoon tullakseen oikeustoimeksi. Sopimuksen syntymiseen vaaditaan myös vastapuolen myötävaikutusta, toisin kuin yksipuolisissa oikeustoimissa⁴⁸. Sopimuksen kahdensivisyys merkitsee sitä, että sopimus perustaa oikeuksia ja velvollisuuksia ainoastaan sopimussuhteen välittömille osapuolille⁴⁹.

⁴⁶ Kallioinen & Mäki 2013: 55

⁴⁷ Hoppu & Hoppu 2007: 53

⁴⁸ Saarnilehto 2009:14

⁴⁹ Norros 2007: 1

Toisaalta on kuitenkin havaittu, että yhteiskunnan toimintojen kehittyessä ja vaihdannan rakenteiden monimutkaistuessa sopimusten kahdenvälisyyden lähtökohta ei yksinään riitä tulkitsemaan sopijaosapuolten todellisia tilanteita⁵⁰. Erityisesti liike-elämässä monimutkaiset sopimussuhteet ja verkostot luovat tilanteita, joissa sopimusosapuolina on useita eri toimijoita. Lopputuotoksen syntyminen edellyttää kaikkien sopimusosapuolten yhdensuuntaista toimintaa. Tyypillisiä esimerkkeinä Norros luettelee jakeluketjuihin, laskutusjärjestelyihin, korjaus ja huoltopalveluiden järjestämiseen, asiakkaiden sitouttamiseen, alihankintasuhteisiin ja markkinointiin liittyvät yhteistointamuodot. Erityisiä sopimussuhteen ylittäviä vastuukysymyksiä liittyy myös esimerkiksi rakennusurakoiden pää- ja aliurakoitsijoiden väliseen sopimussuhteeseen ja sen vaikutuksiin rakennuttajaa kohtaan⁵¹.

FramiPron projektitoiminnassa yhteistyösopimus solmitaan Seinäjoen ammattikorkeakoulun ja projektin toimeksiantajan välillä. Projektisopimuksessa kuvataan tilaajan (myöhemmin toimeksiantaja) ja toimittajan (SeAMK FramiPro) velvoitteet projektiyhteistyön aikana ja sen päätyttyä⁵². Toimeksiantajana voi olla yritys, julkisorganisaatio, kolmannen sektorin toimija tai yksityishenkilö.

Projektiaihoiden hankkimisesta ja sopimuksenteon käytännön toteutuksesta koordinaativastuu oli hankkeen aikana FramiPro-projektitoimiston vastaavalla projekti-päälliköllä⁵³. Hänen tehtävänään oli toimia sopimussuhteessa välittäjän roolissa ja saattaa varsinaiset sopimusosapuolet kosketuksiin toistensa kanssa. Välittäjä ei tässä

⁵⁰ Norros 2007: 3

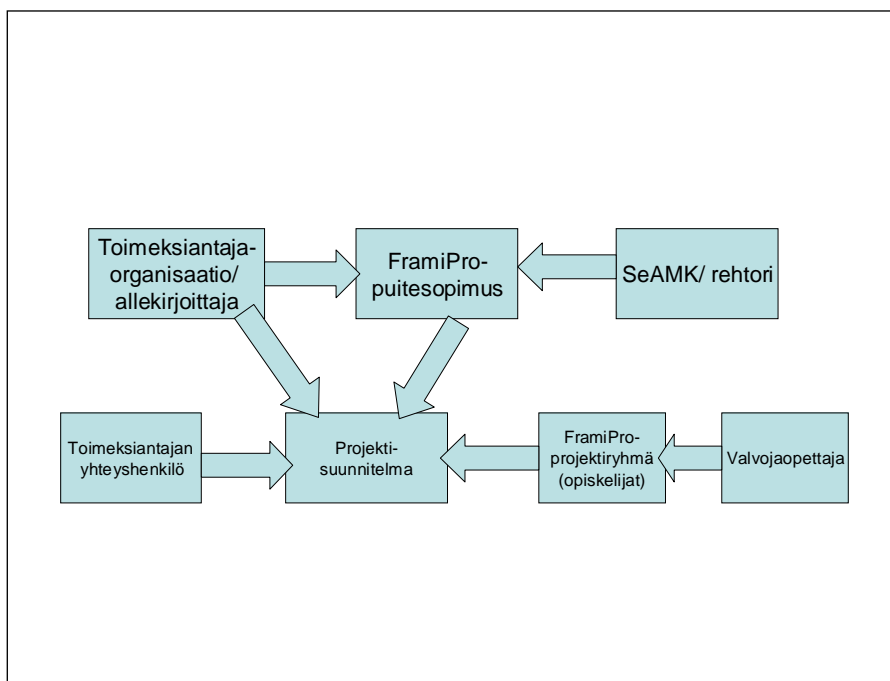
⁵¹ Norros 2007: 5

⁵² ks. esim. Artto ym. 2006: 89

⁵³ SeAMK FramiPro Projektikäsikirja 2.0, 2013

roolissa tee sopimuksia kenenkään lukuun⁵⁴. FramiPro-yhteistyösopimuksen allekirjoittaa Seinäjoen ammattikorkeakoulun puolesta rehtori ja toimeksiantajatahon puolesta henkilö, jolla on organisaatiossa oikeus tehdä sitä sitovia sopimuksia⁵⁵.

Sopimuksen välittöminä sopijaosapuolina ovat siis Seinäjoen ammattikorkeakoulun puolesta rehtori ja toimeksiantajatahon edustajana organisaation nimenkirjoitusoikeuden omaava henkilö. Sopimuksen tosiasiallisena täytäntöön panijana ja varsinaisina yhteistyön osapuolina ovat Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijat, ohjaava opettaja ja heidän vastapuolenaan toimeksiantajan nimeämä yhteyshenkilö, joka useissa tapauksissa on eri kuin sopimuksen allekirjoittaja.

Kuvio 1. FramiPro-sopimuksen välittömät osapuolet ja tosiasialliset täytäntöön panijat⁵⁶

⁵⁴ Hemmo 2003: 452

⁵⁵ Hemmo 2003: 451 – 452

⁵⁶ vrt. Norros 2007: 7

Norros⁵⁷ on tarkastellut sopimussuhteen osapuolten perusteltujen odotusten suojaamista sopimussuhteen ylittävissä ketjuissa. Hänen mukaansa ydinkysymys on voiko ja millä edellytyksillä tietyn sopimuksen osapuoli A, joka on sopimussuhteessa B:hen olla vastuullisena ja millä edellytyksillä myös toisessa sopimuksessa B:n ja C:n välillä, vaikei olekaan nimenomaisesti sitoutunut jäljempänä mainittuun sopimussuhteeseen. Perusedellytyksenä tarkastelulle on pidettävä sopimusten A-B ja B-C välinen asiallinen yhteys.

Jotta sopimusketju Norroksen tarkoittamassa mielessä voi syntyä, on ketjussa siirryttävä jokin fyysinen suoritus, tyypillisesti irtain esine valmistajalta jälleenmyyjän kautta kuluttajalle tai rakennusurakan tuotoksena syntynyt sopimusketju rakennuttajan, urakoitsijan ja aliurakoitsijan välillä⁵⁸. Sen sijaan tilanteissa, joissa kysymys on aineettomasta suorituksesta, ei sopimusketjun käsitettä voi Norroksen mukaan käyttää. Aineettomien suoritusten osalta onkin pohdittava sopimuksen kahdenvälisyyden ylittävää vastuuta⁵⁹, jollaisesta FramiPro-toiminnassakin voidaan nähdä olevan elementtejä. Tämän vastuun syntymisen edellytyksiä ja niihin liittyviä riskinhallintakeinoja tarkastellaan työn luvussa 4.

Sopimustyyppiajattelun näkökulmasta herää kysymys, onko FramiPro-sopimus luonteeltaan Halilan ja Hemmon⁶⁰ tarkoittama toimeksiantosopimus tai Hemmon⁶¹ määrittelemä pitkäkestoinen sopimus? FramiPron sopimussuunnittelun kannalta mielenkiintoisia ovat toimeksisaajan eli opiskelijoiden velvollisuudet suhteessa toimeksiantajaan. Näitä ovat toimimisvelvollisuuden ja toimeksiantajan eduista huolehtimisen

⁵⁷ Norros 2007: 20

⁵⁸ Norros 2007: 18

⁵⁹ Hemmo 2008: 537 - 538

⁶⁰ Halila & Hemmo 1996

⁶¹ Hemmo 2008: 42 - 43

ohella raportoimisvelvollisuus, toimintaohjeiden noudattamisvelvollisuus, lojaalisuusvelvollisuus sekä tilintekovelvollisuus. Lojaalisuusvelvoitteisiin luetaan mm. vai-tiolovelvollisuus päämiehen asioista⁶². Kysymys lojaliteettivelvollisuudesta liittyy myös pitkäkestoisiin sopimuksiin, joissa korostuvat välittömän oman edun tavoittelun sijasta vastapuolen intressien huomioiminen, konfliktien välttäminen ja joustavuus yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja toiminnan jatkumisen turvaamiseksi⁶³.

Seinäjoen ammattikorkeakoululla sopimuksen laatijana ja julkisorganisaationa, jossa on laaja osaaminen ja asiantuntemus projektiyhteistyöstä ja hanketoiminnasta, voidaan perustellusti ajatella olevan sopimusoikeuden yleisten oppien näkökulmasta korostettu vastuu myös sopijaosapuolen edun toteutumisesta⁶⁴. FramiPro-sopimusten tavoitteena on luoda pitkäkestoisia sopimussuhteita, joissa toteutuvat molempien sopijapuolten intressit. Tavoitteena on muodostaa Vesalaisen⁶⁵ tarkoittamia relationaalisia sopimussuhteita. Niille on tyypillistä pyrkimys sopimussuhteen säilyttämiseen ja kehittämiseen mahdollisista ristiriidoista huolimatta.

Ennakoivan sopimussuunnittelun eli Proactive Law-ajattelun⁶⁶ näkökulmasta vielä tä-täkin tärkeämpää on ennaltaehkäistä sopimussuhteesta aiheutuvia ristiriitoja jo sopi-muksen suunnitteluvaiheessa. Myös toisen osapuolen heikompi neuvotteluvoima, so-pimusosaaminen ja niukemmat resurssit asettavat Seinäjoen ammattikorkeakoulun vastuulle suuremmat vaatimukset kuin jos kyse olisi kahden tasaveroisen sopijakump-panin välisestä sopimuksesta⁶⁷.

⁶² Halila & Hemmo 1996:158

⁶³ Hemmo 2008: 43

⁶⁴ Ks. Hemmo 2008; 41 – 43

⁶⁵ Vesalainen 2013

⁶⁶ ks. esim. Haapio 2002a tai Haapio, Järvinen, Lintumaa & Nygren 2008

⁶⁷ Norros 2007: 19

Varsinainen toimintavelvoite opiskelijoille syntyy yhteistyöhön nimetyn projektiryhmän laatiman projektisuunnitelman kautta, jonka toimeksiantaja hyväksyy toteutettavaksi. Puitesopimuksen mukaisesti FramiPro-yhteistyön sopimuskokonaisuus muodostuu puitesopimuksesta ja sitä täydentävästä projektisuunnitelmasta. Kysymys kuuluu kuitenkin, missä vaiheessa syntyy opiskelijoita velvoittava sopimussuhde ja miten se todennetaan?

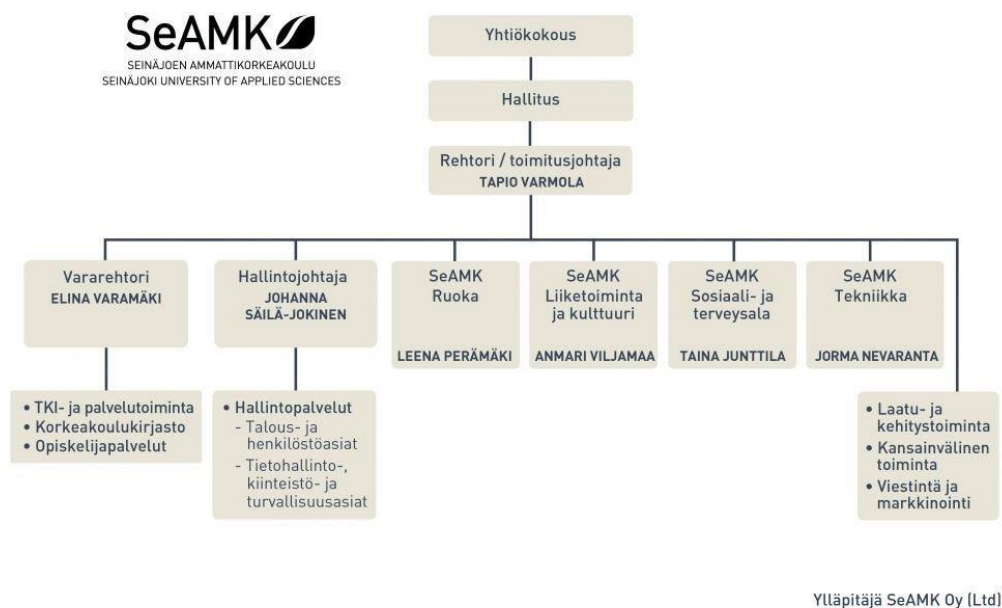
2.4. Monialaisen projektityöskentelyn organisatoriset haasteet

Projektitoiminta voi olla yrityksen tai muun organisaation ainoa liiketoiminnan muoto, yleensä on kuitenkin tavallista, että projektit ovat vain osa organisaation toiminnan kokonaisuutta. Projektitoiminnan toteuttaminen ja toimintaedellytysten varmistaminen vaatii organisaatiolta päätöksiä siitä, miten projektitoiminta organisoidaan osana muuta organisaatorakennetta⁶⁸

SeAMKin tutkinto-ohjelmat on organisoitu funktionaalisen organisaatiomallin mukaisesti neljän toisistaan erillisen yksikön alaisuuteen (Kuvio 2). Funktionaalinen organisaatorakenne perustuu hierarkkisesti organisoituun toimintaan, jossa tehokkuutta tavoitellaan ryhmittelemällä henkilöstö samankaltaisten osaamisten perusteella toiminoiksi eli funktioiksi. Seinäjoen ammattikorkeakoulussa funktiot rakentuvat alakohdittain yksiköittäin organisoituna; yksikön sisällä toimii Opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistaman koulutuslaluokituksen mukaisia tutkinto-ohjelmia, jotka antavat tutkintoon johtavaa opetusta ja toteuttavat alan TKI-toimintaa, ts. palvelevat asiakkaita strategiassa määritellyjä koulutus- ja TKI-palvelutuotteita tarjoamalla⁶⁹.

⁶⁸ ks. mm. Artto, Martinsuo & Kujala 2006; Berkun 2006

⁶⁹ ks. SeAMKin yksiköt

Kuvio 2. Seinäjoen ammattikorkeakoulun organisaatio 1.8.2018⁷⁰

Tutkinto-ohjelma- ja yksikkörakenteeseen perustuva SeAMKin funktionaalisen organisaatorakenteen hyötyjä ovat mm. mahdollisuus erikoistuneen osaamisen ja tehokkuuden kehittämiseen, selkeät tehtävämääritykset, pysyvyys ja toimintojen sisäiset vakaat ja ennustettavat toimintamallit. Funktionaalinen organisaatiomalli soveltuu hyvin vakiintuneeseen, hitaasti muuttuvaan toimintaan, kuten tutkintoon johtavan koulutuksen toteuttamiseen. FramiPron projektitoiminnan yhteensovittaminen funktionaaliseen malliin ja tutkinto-ohjelman arkeen on ollut haastavaa⁷¹. Projekteilla ei ole ollut erityisasemaa tai yhteisesti tunnustettua identiteettiä, mikä on vaikuttanut opiskelijoiden edellytyksiin osallistua opintoihin monialaisessa projektitoiminnassa. Haas-

⁷⁰ vrt. Artto ym. funktionaalinen organisaatio

⁷¹ Kallioinen & Mäki 2014; 52, 57–58.

teenä on myös poikkifunktionaalisen yhteistyön ja viestinnän sujuvuuden varmistaminen FramiPron, tutkinto-ohjelmien ja yksiköiden henkilöstön ja opiskelijoiden välillä⁷².

Opiskelijoiden mahdollisuudet valita tutkintoonsa opintoja muista tutkinto-ohjelmista on rajallista. Erityisen haasteellista on sovittaa yhteen oman tutkinto-ohjelman opinnot ja yksikkörajat ylittävän opetustarjonnan yksilöllinen hyödyntäminen. Ratkaisuna tähän opiskelijat ovat irrottautuneet oman ohjelmansa opinnoista yhden lukukauden ajaksi. FramiPro-opintojensa ajan he ovat pääsääntöisesti olleet vapaana muusta kontaktiopetuksesta ja ovat suorittaneet opintojaan kokopäiväisesti projekteissa työskennellen⁷³. FramiPro-opinnot integroidaan tutkinto-ohjelman opetussuunnitelmaan henkilökohtaisen oppimissuunnitelman avulla. Sen toteutumista dokumentoidaan ja arvioidaan portfoliotyöskentelyllä⁷⁴. Hankevaiheen opetussuunnitelman mukaan opiskelijan on mahdollista suorittaa 25 – 30 opintopistettä lukukauden aikana projekteissa oppien⁷⁵.

Jotta yhteisten projektien toteuttaminen olisi mahdollista ja eri alojen erilaisten kulttuurien ja toimintamallien yhteensovittaminen onnistuisi saumattomasti, päädyttiin luomaan FramiProille uudenlainen, perinteisestä tutkinto-ohjelman opetuksen organisointimallista poikkeava toimintatapa. Kun projekteissa tapahtuvan oppimisen yhtenä tavoitteena oli työelämän vahva integraatio opetukseen ja sen sisältöihin, päädyttiin FramiPron toimintamalli rakentamaan projektiyrityksiä muistuttavalla tavalla organisoituna.

⁷² Artto ym. 2006; 334; vrt. Lööv 2002: 18, 38

⁷³ Viljamaa, Ristimäki, Taijala & Rintala 2013

⁷⁴ ks. esim. Virta 1999: 58 – 60 ja Wyatt & Looper 2004: 2

⁷⁵ FramiPro 2013 – 2014

Syyslukukaudesta 2018 lähtien FramiPro-konseptia toteutetaan SeAMK Pro-toimintana. Yhtenä keskeisenä muutoksena on mahdollisuus sitoutua projektiympäristössä opiskeluun yksittäinen projekti kerrallaan kokonaisen lukukauden sijasta⁷⁶. Uudistettulla toimintatavalla pyritään edistämään opiskelijoiden mahdollisuuksia suorittaa opintoja joustavasti SeAMK Prossa ja siten lisätä projekteihin osallistuvien opiskelijoiden ja tutkinto-ohjelmien määriä.

2.5. Opiskelijat, yritykset ja kehittäjät kohtaavat FramiProssa

FramiPro on SeAMK:n yhteinen monialainen opintokokonaisuus, jossa oppiminen tapahtuu työelämän sekä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeiden (TKI) kanssa toteutettavissa projekteissa. FramiPro-opinnot ovat vaihtoehtoinen tapa suorittaa ammattikorkeakoulututkintoon johtavista opinnoista⁷⁷. Toteutettavat projektit ja mahdollisesti kehitettävät tuotteet suunnitellaan ja toteutetaan yhteistoiminnallisesti ja asiakaslähtöisesti⁷⁸. Suurimmalla osalla projekteista on ulkoinen toimeksiantaja, joko yritys, julkinen organisaatio tai kolmannen sektorin toimija. Osa projekti-ideoista voi olla opiskelijoiden tuottamia, mutta näillekin projekteille pyritään löytämään kumppani esim. alueen kehittäjäorganisaatioista⁷⁹.

Oppiminen FramiProssa perustuu projektioppimiseen yrittäjyys- ja innovaatiopainotuksella. Opinnot koostuvat erilaajuisista, käytäntölähtöisistä projekteista, joiden toteutuksesta vastaa monialainen opiskelijaryhmä valvojaopettajan ohjaamina. Jotta

⁷⁶ SeAMK Pro

⁷⁷ Viljamaa ym. 2013

⁷⁸ Viljamaa ym. 2013

⁷⁹ SeAMK FramiPro Projektikäsikirja 2012; 6

projektit palvelisivat eri alojen opiskelijoiden osaamisen kehittymistä, tulee projektiaihioita ja yhteistyökumppaneita olla useilta eri työ- ja elinkeinoelämän sektoreilta.

Toimeksiantajien näkökulmasta kiinnostavaa on, millaisia tuote- tai toiminnallisia innovaatioita monialaisten projektiryhmien työskentely voi tuottaa. Kyse on siitä, millaisia ratkaisuja eri alojen opiskelijoiden osaaminen yhdessä voi tuottaa yritysten ja muiden organisaatioiden tarpeisiin⁸⁰. Idealisimmillaan projektityhteistyö muodostaa osapuolten välille aidon kumppanuuden ja tuottaa selkeää hyötyä sekä opiskelijoille, toimeksiantajalle että korkeakoululle paitsi projektituotosten myös projektissa syntyvän osaamisen kautta. Käytännössä projektitoiminnan organisointi ja toimintamalli on rakennettu projektitoimistoajattelun varaan. Toimintamallia kuvataan seuraavassa alaluvussa.

2.5.1. Projektitoimisto FramiPron tehtävät ja organisaatio

Koskelaisen ym.⁸¹mukaan projektitoimisto (Project Office) on osa pysyvää organisaatiota ja sen tehtävänä on luoda puitteet ja antaa tukea organisaatiossa toteutettaville projekteille sekä koota projektinhallinnollista tietoa projekteista organisaatiossa ylöspäin raportoitavaksi. SeAMKin ja FramiPron välinen suhde on organisaatioteoreettisesti tarkasteltuna lähellä Arton⁸² ym. (2006) kuvaamaa heikkoa matriisiorganisaatiota.

⁸⁰ vrt. Niemelä 2002: 116 – 117

⁸¹ Koskelainen ym. 2008; 15

⁸² Artto, Martinsuo & Kujala 2006

Projektitoimiston tehtävä on taata toteutettavien projektien yhteensopivuus organisaation strategian ja vision kanssa. Tyypillisesti projektitoimiston tehtävänä on projektitoiminnassa käytettävien metodien kehittäminen ja ylläpito, projektikoulutuksen järjestäminen ja tuottaminen sekä tarvittavien projektisuunnitelma- ja raporttimallipohjien luominen. Projektitoimisto tarjoaa myös tukea ja mentorointia projektipäälliköille

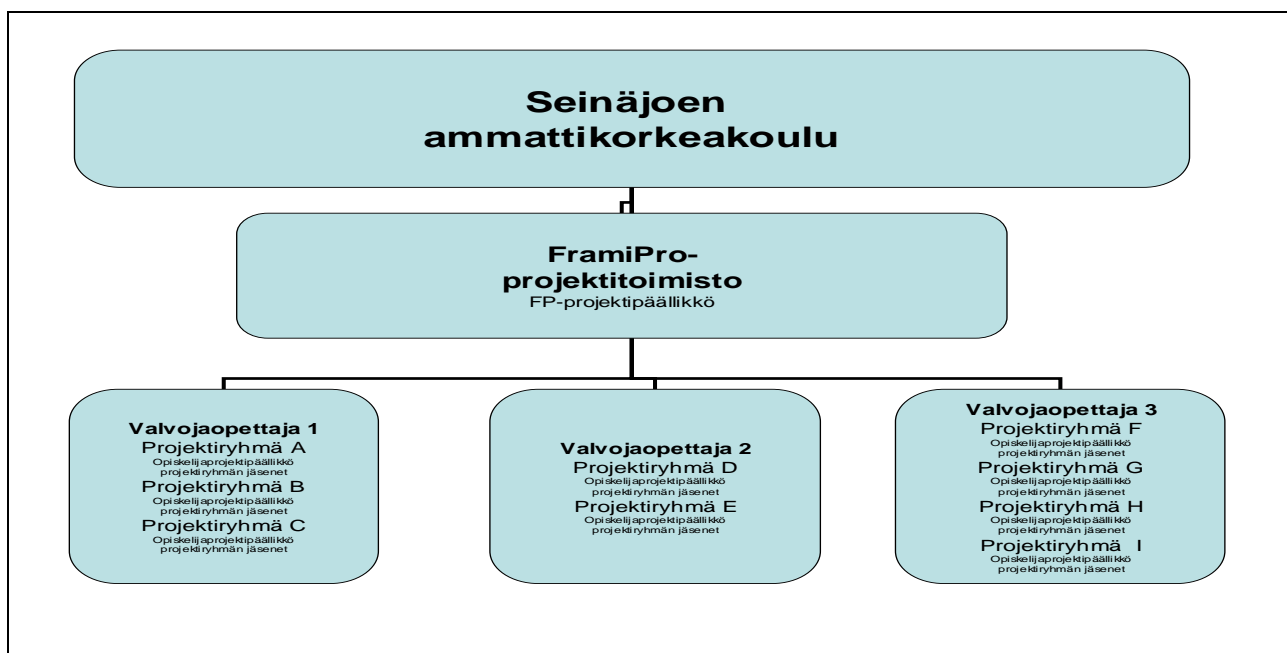
⁸³.

FramiPro-projektitoimisto huolehtii edellä kuvatuista tehtävistä. Keskeinen toimintaa ohjaava dokumentti on FramiPron projektikäsikirja, joka sisältää kuvaukset FramiPron projektinhallintamenettelyistä ja vastuista eli siitä, miten projekteja toteutetaan ja dokumentoidaan. Käsikirjasta löytyvät projektitoimiston, opettajien ja projektien toimihenkilöiden vastuiden ja toimenkuvien määrittelyt. Projektitoimisto vastaa myös toimintaan nimettyjen opettajien koulutuksesta ja mentoroinnista. Tällä varmistetaan toimintatavan yhtenäisyys ja opiskelijoiden tasavertainen kohtelu sekä projektityöskentelyn laadukkuus. FramiPron projektikäsikirja perustuu puolestaan FramiPro-puitesopimukseen. Käsikirjan tavoitteena on varmistaa varsinaisen toiminnan yhteneväisyys puitesopimuksessa kirjattuihin projektiyhteistyön toimintamalleihin, sopimuksessa määriteltyihin vastuisiin ja osapuolten välisiin suhteisiin.

FramiPro-projektitoimisto toimii yhteyskanavana yritysten ja ammattikorkeakoulun välillä. Projektitoimisto pääosin hankkii ja hyväksyy projektiaihiot sekä allekirjoittaa sopimukset yhteistyökumppaneiden kanssa. Opiskelijoiden ehdottamat projektiaihiot hyväksytetään projektitoimistossa, joka ylläpitää ja hallinnoi FramiPron projektisalkkua ja resurssivarantoja. Projektitoimisto myös resursoi projektit, ainakin jokaisen

⁸³ Pelin & Pelin 2003

aloittavan opiskelijaryhmän ensimmäiset projektit. Myöhemmissä projekteissa opiskelijat voivat itse vaikuttaa enemmän ryhmäjakoon ja projektiansa aiheisiin. Salkunhallintaan kuuluu luontaisesti myös tulevien projektiaihoiden listaaminen ja toimeksiantojen muotoileminen.

Kuvio 3. FramiPron projektimainen organisaatio⁸⁴

Projektien kannalta projektimaisen organisaation merkittäviä ominaisuuksia ovat mm. projekteille omistautuneet resurssit (opiskelijat, valvojat), projekteihin kohdistuva tu- los- ja kustannusvastuu sekä projektinhallinnallinen tehokkuus. Projektimaisen orga- nisaation hyötynä on mm. projektipäällikölle muodostuva selkeä työnjohtorooli ja tu- losvastuu, projektin selkeä rajaus ja kaikille näkyvä päämäärä. Projektimaisen organi- saation sopeutuvuus ja joustavuus projektien tarpeisiin tukee projektityöskentelyä ja

⁸⁴ Artto ym. 2006 mukailten

vahvistaa sen suunnitelmallisuutta ja systemaattista seurantaan (mm. raportointimenetelyt). Vaarana voi olla resurssien tehon käyttö sekä moniprojektitympäristön keskinäisen yhteistyön ja koordinoinnin haasteet.

2.5.2. Projektitoiminnan käytännön toteutus FramiProssa

Tutkimuksen kohteena olevat, vuosina 2011 – 2018 toteutetut FramiPro- opinnot käynnistyivät kolmen viikon intensiivijaksolla, joka sisälsi yrityskäyntejä ja luentoja. Suurin osa luennoista käsitteli projektihallintaa ja FramiPron projektinhallintamenettelyjä. Lisäksi opiskeltiin tiedonhakua ja FramiPro-kontekstiin liittyvää juridiikkaa (sopimukset, liikesalaisuudet, immateriaalioikeudet jne.) sekä hankeviestintää. Jakson tavoitteena oli perehdyttää opiskelijat projektitoimiston pelisääntöihin ja erilaisen oppimisympäristön toimintatapoihin sekä tutustuttaa heidät projektitoiminnan juridiseen viitekehykseen. Intensiivijakson aikana opiskelijat saivat ensimmäiset projektitoimeksiantonsa, joiden työstäminen alkoi välittömästi. Pilottiryhmän projekteissa on mm. luotu palvelukonseptia, kehitetty tuoteperhettä ja ideoitu kaupunkikeskustan kehittämistä.

Jokainen opiskelija osallistui FramiPro-jaksonsa aikana 4-5 projektiin eri rooleissa. Tavoitteena oli, että kukin toimii vähintään kerran projektipäällikkönä. FramiPro-projektien tulee palvella sekä oman alan asiantuntijuuden ja osaamisen, että yleisen projektinhallintaosaamisen kehittämistä. Käytännössä opiskelija työskentelee oman alansa substanssiin liittyvien projektien lisäksi myös itselleen vieraampien alojen projekteissa. Tämän tavoitteena on avata eri alojen näkökulmia ja tuoda uusia ajatuksia myös oman ammattialan toimintatapojen kehittämiseen.

Opettaja voi FramiPro-projekteissa toimia joko projektia valvovana ja ohjaavana tai sitä konsultoivana opettajana. Kun on kyse monialaisesti työstettävistä projekteista, voi valvojaopettaja tarvittaessa saada erikoisasiantuntemusta projektin sisällöllisten kysymysten ratkaisemiseksi kulloinkin kyseessä olevan substanssin mukaisesti koulutusohjelmien opettajilta.

Projektin valvojaopettaja hyväksyy projektisuunnitelman, osallistuu projektin sisäisiin ja toimeksiantajan kanssa pidettäviin tapaamisiin sekä hyväksyy projektin lopputuloksen ja projektin virallisen päättämisen. Valvojaopettaja antaa projektista arvosanan kuultuaan toimeksiantajan palautteen. Hän voi halutessaan pyytää näkemyksiä arvosanasta myös opiskelijaryhmältä ja mukana olleilta koulutusohjelmien asiantuntijoilta.

Projektiaihoiden työstäminen varsinaisiksi projekteiksi käynnistyy toimeksiantajan tapaamisella. Seuraavaksi määritetään projektiryhmä, jonka ensimmäisenä tehtävänä on järjestäytyä ja valita keskuudestaan projektipäällikkö. Projektipäällikön tehtävänä on huolehtia projektin tehtävien jakamisesta ja projektin organisoinnista. Projektipäällikkö myös kantaa päävastuun projektin onnistumisesta.

Tapaamisen perusteella projektiryhmä ideoi projektin toteutusta ja ryhtyy työstämään projektisuunnitelmaa valvojaopettajan ohjaamana. Opiskelijat kuitenkin vastaavat projektin rajaamisesta, tavoitteiden määrittelystä ja toimenpiteiden suunnittelusta sekä resurssien budjetoinneista. Heidän vastuullaan on myös projektisuunnitelman laatiminen osaksi yhteistyösopimuskokonaisuutta. Valvojaopettajan tehtävänkuva on verrattavissa projektikirjallisuudessa⁸⁵ kuvattuun projektin asettajan edustajaan tai valvojaan. Projektiryhmä vastaa tuotosten ohella myös yhteydenpidosta ja toiminnan

⁸⁵ mm. Pelin 2004 ja Ruuska 2008

aikataulujen ja toteutuksen organisoinnista sekä toimeksiantajan että valvojan suuntaan ⁸⁶.

FramiProlle toteutettiin keväällä 2013 ulkoinen arviointi. Arvioitsijat Outi Kallioinen ja Kimmo Mäki nostivat toimintamallin pedagogiikan kehittämistä koskevien huomioiden rinnalle myös tarpeen kehittää projektiyhteistyötä. Erityisen huomion kohteena olivat projektiyhteistyön tiivistäminen ja pitkäkestoisuuden vahvistaminen sekä projektien syvyyden ja korkeakoulumaisuuden kehittäminen⁸⁷. Tämä tarkoittaa mm. sitä, että projektiaihioiden tuottamiseen ja yhteistyöverkoston rakentamiseen tulisi jatkossa myös valvojaopettajien yhä vahvemmin osallistua, jotta projektitoimintaan saataisiin jo projektiyhteistyön suunnitteluvaiheessa linkitettyä aiempaa vahvemmin myös alakohtaista asiantuntemusta ja korkeakoulupedagogista osaamista.

⁸⁶ Viljamaa ym. 2013

⁸⁷ Kallioinen & Mäki 2013

3. YHTEISTYÖN OSAPUOLTEN OIKEUDELLISET SUHTEET JA SOPIMUSSUUNNITTELU YHTEISTYÖN TUKENA

3.1. Yhteistyön osapuolten oikeudelliset suhteet

FramiPro yhteistyössä voidaan havaita tämän tutkimuksen kannalta kolme keskeistä suhdetta, jotka määräytyvät osapuolista riippuen. Osa määrittelyistä on kirjattu muodolliseen, kirjalliseen sopimukseen, osa perustuu suulliseen viestintään ja osa osapuolten väliseen, tosiasiallisesta toiminnasta johdettavaan sopimussuhteeseen¹¹⁹.

Tässä työssä tarkasteltavat suhteet ovat

- a) korkeakoulun ja toimeksiantajan välinen suhde
- b) korkeakoulun (opettajan) ja opiskelijan välinen suhde
- c) toimeksiantajan ja opiskelijan välinen suhde

Korkeakoulun ja toimeksiantajan välisessä suhteessa korkeakoulua edustaa sopimussuhteen neuvotteluvaiheessa FramiPron projektisalkusta vastaava SeAMKin henkilökunnan jäsen. Hankevaiheessa tämä tehtävä kuului projektipäällikölle¹²⁰. Sopimussuhteen neuvotteluvaiheessa korostuvat oman riskienhallinnan ohella ja osana riskienhallintaa vakiosopimuksen laatijan (SeAMK) vastuu sopijakumppanin intresseistä. Varsin keskeinen osa riskienhallintaa on varmistaa, että toimeksiantajataho saa SeAMKilta kaiken relevantin tiedon ymmärtääkseen sopimussuhteen luonteen ja kyetäkseen omalta osaltaan täyttämään sopimussuhteen edellyttämät tehtävät varsinaisen toimeksiannon konkretisoituessa projektisuunnitelman kautta.

¹¹⁹ Hemmo 2008: 26 – 27

¹²⁰ Rintala, Salonen & Taijala 2014: 66

Varsinainen sopimuksen toimeenpano tapahtuu opiskelijoiden ja toimeksiantajan välisenä yhteistyönä. Tässä yhteistyössä SeAMKia edustaa FramiPro-projektiryhmälle nimetty valvojaopettaja, jonka tehtävänä on vastata projektin sisällöllisestä laadunvalvonnasta toimeksiantajan suuntaan. FramiPro-toiminnan alussa, hankkeen aikana projektipäällikkö tarkisti jokaisen projektisuunnitelman puitesopimuksen ehtojen toteutumisen näkökulmasta. Vastuu tästä on hankkeen päätyttyä yhä enenevässä määrin siirtynyt projektin valvojaopettajalle¹²¹. Projektin valvojaopettajan tehtävänä on myös hyväksyä projektin lopputulos ja sen päättäminen toimeksiantajaa kuultuaan. Sen määrittely, mikä on hyväksyttävä suoritus toimeksiantajan suuntaan, on keskeisesti projektin valvojaopettajan vastuulla.¹²² Suoritusvelvollisuuden määrittelyä ja sen arviointia käsitellään tarkemmin luvussa 4.

Korkeakoulun ja opiskelijan välisen suhteen osapuolia ovat projektia valvoja opettaja ja projektiryhmään kuuluvat opiskelijajäsenet. FramiProssa opiskelijan ja opettajan välinen suhde poikkeaa perinteisestä. Projektiryhmän opiskelijajäsenet ovat ikään kuin nuorempia kollegoita projektin sisällöstä vastaavalle asiantuntijalle, valvojaopettajalle. Projektin sisällöllisen ohjaamisen ja laadunvalvonnan ohella myös opiskelijan oikeusturvaan liittyvät kysymykset korostuvat osapuolten välillä. Kun opiskelijan tavoitteena on projektisuorituksen kautta myös edetä opinnoissaan, on valvojaopettajan tehtävä kaksijakoinen; opiskelijan tulee osoittaa osaamisensa sekä pedagogisesta näkökulmasta tarkasteltuna, että suhteessa projektisuunnitelmassa kirjattuihin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin.

¹²¹ Rintala ym. 2014:70

¹²² SeAMK FramiPro Projektikäsikirja 2012

Opetuksen ja ohjauksen lisäksi opettajan vastuulle voitaisiin ajatella kuuluvan myös opiskelijoiden oikeusturvaan liittyvien kysymysten valvominen suhteessa toimeksiantajaan, esimerkiksi projekteissa syntyvien immateriaalioikeuksien osalta. Tässä useimmat opettajista joutuvat oman substanssiosaamisensa rajat ylittävälle alueelle.¹²³ Luvussa 5. perehdytään opiskelijan immateriaalioikeuteen liittyviin kysymyksiin.

Luvussa 5. käsitellään myös kolmatta ulottuvuutta FramiPron toimijoiden välillä, suhdetta toimeksiantajan ja opiskelijan välillä erityisesti tiedonluovuttamiseen ja informaation suojaamisen näkökulmasta. Jotta projektiryhmällä on edellytykset onnistua työssään, tulee toimeksiantajan antaa ryhmälle riittävästi tietoa tehtävien suorittamiseksi.

Riskinä informaation luovuttamisessa on liikesalaisuuksien suojan vaarantuminen. Toimeksiantajan intressissä on ensisijaisesti kyetä hyödyntämään projektin tuotoksia oman toimintansa kehittämisessä. Hänen näkökulmastaan on tarpeen tarkastella projektin lopputuloksena syntyvää suoritusta suhteessa projektisuunnitelmassa kirjattuihin tavoitteisiin ja projektiryhmän tuotokseen sekä toimeksiantajan mahdollisuuteen hyödyntää projektitoiminnan tuloksia erityisesti silloin, jos tuotoksena on teos, keksintö tai muu immateriaalioikeuden kohde¹²⁴.

¹²³ Rintala ym. 2014: 70-71

¹²⁴ Rintala ym. 2014: 68

Yhteistyön osapuolet	Suhteen luonne	Oikeudelliset kysymykset
Korkeakoulu/ toimeksiantaja	sopimussuhde <ul style="list-style-type: none"> - FramiPron projektisalkun haltija edustaa SeAMKia työsopimussuhteen nojalla - opettaja edustaa SeAMKia työsopimussuhteen nojalla suhteessa toimeksiantajaan projektien ohjaajana 	<ul style="list-style-type: none"> - sopijaosapuolten neuvotteluvoiman epätasapaino - vakiosopimuksen laatijan vastuu sopijakumppanin intresseistä vs. oma riskienhallinta - toimeksiantajan tiedonsaanti - opettaja laadunvarmistaja, ei työn suorittaja
Korkeakoulu (opettaja)/ opiskelija	asiakkuus? nuorempi kollega projekteissa?	<ul style="list-style-type: none"> - Miten korkeakoulun tekemä sopimus velvoittaa opiskelijaa? - Miten korkeakoulu valvoo opiskelijan edun toteutumista? - Ohjaus, mentorointi, valvonta projekteissa - opiskelijan oikeusturvan varmistaja?
Toimeksiantaja/ opiskelija	sopimussuhde? (projektisuunnitelma)	<ul style="list-style-type: none"> - opiskelija asiantuntijana; riittääkö kompetenssi - toimeksiantajan suoritusodotukset suhteessa opiskelijan osaamiseen; tuotos ja sen laatu - immateriaalioikeudet, informaation luovuttaminen, liikesalaisuuksien suoja

Taulukko 1. FramiPro-yhteistyön osapuolet, suhteen luonne ja oikeudelliset kysymykset

3.2. Sopimussuunnittelu ja sopimuksenhallinta monialaisessa oppimisympäristössä

Sopimussuunnittelu on osa liiketoimintaprosessien johtamista ja yrityksen kilpailu- ja tuloksentekevyyden vahvistamista¹²⁵. Ideaalitulanteessa sopimukset ja sopimusprosessit edistävät yrityksen strategian toteuttamista ja parantavat sen menestystä markkinoilla¹²⁶. Sopimussuunnittelu on siis osa organisaation strategista johtamista.

¹²⁵ Haapio 2002: 7

¹²⁶ vrt. Koski & Leskinen 2005: 299 – 301

Perinteisessä sopimusjuridiikassa keskeinen huomio sopimusten laadinnassa on kiinnitetty ensisijaisesti sopimusriskien (yhteistyön ei-toivottujen vaikutusten) hallintaan. Sopimusjuristien tavoitteena on perinteisesti ollut ennen kaikkea varmistaa omien asiakkaidensa hyödyn maksimoituminen samalla kun minimoidaan sopimussuhteesta aiheutuvat oikeudelliset riskit. Vähemmälle huomiolle on jäänyt pyrkimys sopimusten tuottamien mahdollisuuksien hyödyntämiseen ja yhteistyösuhteen ongelmien ennalta ehkäisemiseen ¹²⁷.

Strategisessa sopimussuunnittelussa yhdistyvät juridinen, liiketoiminnallinen ja taloudellinen ajattelu ¹²⁸. Sopimukset ja niiden hallinta eivät ole pelkästään juridiikkaa, vaan monimuotoinen prosessi, johon ideaalitulanteessa osallistuvat paitsi sopimuksen suunnittelijat myös sen varsinaiset toteuttajat ¹²⁹. Organisaation sopimusriskejä ei voida hallita pelkästään sopimuksia kirjoittamalla; lisäksi tarvitaan toimivia ja systemaattisia menetelmiä joiden avulla koko henkilöstö sitoutetaan sopimusriskien hallintaan ja ennaltaehkäisyyn ¹³⁰. Kuten Haapio toteaa, tulee sopimusriskien ennakoinnissa ja sopimussuunnittelussa arvioida paitsi juridiset, myös tekniset, operationaaliset ja taloudelliset ulottuvuudet ¹³¹, ks. kuvio 4.

¹²⁷ Haapio 2013: 1 -3

¹²⁸ Koski & Leskinen 2005: 297

¹²⁹ Haapio 2007

¹³⁰ Koski & Leskinen 2005; 306

¹³¹ Haapio 2009

Kuvio 4. The Contracting Puzzle by Helena Haapio ¹³²

Tässä työssä tutkimusongelmaa lähestytään ennakoivan sopimussuunnittelun ¹³³ ja Haapion ¹³⁴ esittämän sopimustenhallinta-ajattelun (Contract Management) näkökulmasta. Tarkastelussa ei keskitytä pelkästään juridisiin seikkoihin, vaan tavoitteena on projektityhteistyön perustana olevan sopimuksen ja sen hallinnan kokonaisvaltainen ymmärtäminen myös taloudellisten, teknisten ja operationaalisen ulottuvuuksien näkökulmasta ja yhteistyön eri osapuolten intressien kannalta.

Samalla kun sopimusta pyritään ymmärtämään ja tulkitsemaan em. näkökulmista, etsitään keinoja tehostaa sopimusriskien hallintaa ja edistää onnistunutta yhteistyötä projektin eri osapuolten näkökulmasta. Tarkastelussa ei ole yksinomaan sopimuksen suunnittelu ja solmiminen, vaan projektitoiminnan koko elinkaareen kuuluva toiminnan ohjaus sekä työn laadun ja riskien hallinta. Suunnittelun lisäksi tarvitaan hyvää yhteistyötä ja tiivistä vuorovaikutusta projektin toimijoiden välillä projektin eri vaiheissa ¹³⁵.

¹³² Haapio 2009: 34

¹³³ ks. esim. Haapio 2005:329

¹³⁴ Haapio 2005: 331

¹³⁵ Haapio 2005: 331

FramiPron sopimusvalmistelu rakentuu ennakoivan sopimussuunnittelun periaatteen varaan. Sen tavoitteena oli rakentaa uutta monialaista oppimisympäristöä varten sopimusoikeudellisesti arvioituna suomalaiseseen oikeusjärjestelmään ja käytänteisiin soveltuva vakio- tai muotoinen sopimus, joka huomioi eri toimijaosapuolten tavoitteet, ennakoiki ja pyrkii välttämään projektiyhteistyön riskien realisoitumisen sekä ennaltaehkäisee sopimusriitojen syntymisen. Projektiyhteistyön monialaisuudesta arvioitiin aiheutuvan erityisiä lisähaasteita sopimusvalmistelulle ja sen hallinnalle. Koska ennalta ei voitu aukottomasti määrittellä mahdollisia projektiyhteistyön aiheita ja kumppanuuksia, päädyttiin luomaan malli, jossa yhdellä yhteisellä puitesopimuksella voidaan sopia yhteistyön pelisäännöistä ja kumppanuudesta, mutta vasta projektisuunnitelmassa konkretisoidaan varsinainen projektiyhteistyön sisältö, tavoitteet ja tulosodotukset ¹³⁶.

FramiPron projektiyhteistyön pohjaksi laaditun puitesopimuksen ehdot pyrittiin kirjoittamaan mahdollisimman selkeiksi, jotta ne avautuisivat sopimusjuridiikkaa tuntemattomallekin. Tavoitteena oli, että toimeksiantaja varmasti ymmärtää, mihin sitoutuu ja mitä on kohtuullista odottaa opiskelijoiden toteuttamalta projektilta. Sopimuksen avulla pyrittiin myös selkiyttämään eri osapuolten vastuita ja velvoitteita projektiyhteistyössä toimiville. Samalla haluttiin ennalta ehkäistä tilanne, jossa sopimuksen tulkinnasta jouduttaisiin riitelemään oikeudessa ¹³⁷. Koska oikeuskäytännössä vakiosopimuksia tulkitaan ns. *epäselvyyssäännön* mukaisesti, mikä tarkoittaa, että epäselvää sopimuskohtaa tulkitaan sopimuksen laatijan vahingoksi ¹³⁸, oli sopimuksen selkeys ammattikorkeakoulun näkökulmasta tärkeää.

¹³⁶ Rintala ym. 2014:

¹³⁷ Rintala ym. 2014:

¹³⁸ ks. esim. Wilhelmsson 2008: 97-103

Epäselvyysriskin ohella tunnistettiin jo aloitusvaiheessa useita muitakin projektiyh-teistyöhön liittyviä riskejä. Erään luokittelun mukaan liike- ja projektitoiminnan riskit voidaan jakaa kolmeen kategoriaan; a) liiketoimintariskit, b) operationaaliset riskit ja c) henkilöstöriskit ¹³⁹. Näistä FramiPro -projekteja eniten koskeviksi arvioitiin operationaaliset riskit kuten sopimusriski, projektiriski, keskeytysriski ja vastuuriski. Jonkin verran riskiä liittyy myös henkilöstöresursseihin ja resurssien joustavuuteen.

Riskien ennalta arvioiminen ja niihin varautuminen on osa sopimussuunnittelua. Kun sopimusta ei ole, perustuu vastuu vahinkotilanteissa tekijän tuottamukseen, eli siihen, että teko on ollut joko tahallinen tai huolimaton. Tuottamuksella tarkoitetaan sitä, millainen huolellisuusvaatimus tilanteessa asetetaan ja kuinka on toimittava vahingonkorvausvastuun välttämiseksi. ¹⁴⁰ Sopimussuhteessa vahingonkorvausvastuu voi syntyä, jos sopimusta rikotaan. Irtaimen kauppaan liittyviä tyypillisiä sopimusrikkomustilanteita ovat esimerkiksi tuotteessa oleva virhe tai toimituksen viivästyminen sovitusta. Sopimusrikkomukseksi voidaan kuitenkin katsoa mikä tahansa tilanne, jossa sopijaosapuoli ei selviydy omista velvoitteistaan sovitulla tavalla. ¹⁴¹

Sopimusrikkomustapauksessa toinen osapuoli on pääsääntöisesti vahingonkorvauksella saatettava siihen taloudelliseen asemaan, johon hän olisi päätenyt, mikäli sopimus olisi toteutunut sovitusti. Irtaimen kaupassa pääsääntöisesti sovellettavan kauppalain lähtökohtana on välittömien vahinkojen, kuten kauppahinnan tai hankinnasta aiheutuvien kustannusten korvaaminen. Ostajalla voi myös olla oikeus saada korvaus

¹³⁹ Koski & Leskinen 2005: 304

¹⁴⁰ Hahto 2008: 1 – 2

¹⁴¹ Carlsson & Ruotsalainen 2014: 13

välillisistä vahingoista kuten esim. myyntivoiton menetyksestä, mikäli myyjän voidaan osoittaa toimineen huolimattomasti tai tuote poikkeaa olennaisesti siitä, mihin myyjä on sitoutunut.¹⁴²

Välittömiä vahinkoja suurempi rahallinen riski on usein ns. välillisissä vahingoissa. Ns. ketjutetussa vastuussa ketjun alkuvaiheen toimijan vastuu voi ylittää moninkertaisesti sopimuksen arvon ja aiheuttaa merkittäviä taloudellisia tai toiminnallisia ongelmia yritykselle. Vahingonkorvausoikeuden yleinen periaate vahinkojen ennakoitavuudesta useimmiten kuitenkin estää välillisten vahinkojen aiheuttaman korvausvastuun syntymisen.¹⁴³

Sopimussuhteissa usein käytettyjen vastuunrajoitusehtojen tarkoituksena on sopimusriskien rajoittaminen. Usein sopimussuhteessa sovitaan esimerkiksi vastuukatosta eli euromääräisen korvauksen ylärajasta vahingonkorvaukselle. Toinen tapa rajoittaa omaa vastuuta sopimussuhteessa on rajata välilliset vahingot korvausvastuun ulkopuolelle.¹⁴⁴ Toisen osapuolen asema ei kuitenkaan saa muodostua kohtuuttomaksi vastuunrajoitusehdoista huolimatta. Jos sopijaosapuoli aiheuttaa sopimusrikkomuksen tahallisella tai törkeällä huolimattomuudella, eivät sopimuksen vastuunrajoitusehdot sido¹⁴⁵.

KKO ratkaisussa 166/1993 todettiin, että kun rahdinottaja oli laiminlyönyt aluksen saattamisen merikelpoiseen kuntoon ennen matkan alkamista ja näin aiheuttanut vahingon törkeällä huolimattomuudellaan, hän oli yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaan menettänyt oikeutensa vedota kansilastia koskevaan vastuuvapautuslausekkeeseen.

¹⁴² Carlsson & Ruotsalainen 2014: 14

¹⁴³ Carlsson & Ruotsalainen 2014: 16 – 17

¹⁴⁴ Carlsson & Ruotsalainen 2014: 30

¹⁴⁵ KKO:1993:166

Vastuunrajoitusehdoilla ei myöskään voida ohittaa pakottavan lainsäädännön määräyksiä esimerkiksi kuluttajansuojan osalta.¹⁴⁶ Myös kahden yrityksen välisissä sopimuksissa vastuunrajoitusehtojen tulee olla kohtuullisia. Kohtuullisuutta arvioidaan OikTL 36§ mukaisesti tuomioistuinkäsittelyssä. Sovittelu voi tarkoittaa joko sopimussisällön muuttamista siten että ehto muuttuu kohtuulliseksi tai kohtuuttomaksi katsotun ehdon huomioimatta jättämistä sopimuksen soveltamisessa. Sopimus voidaan myös kokonaan määrätä raukeamaan. Käytännössä liikesuhteissa tapahtuva sopimusten kohtuullistaminen tuomioistuimessa on harvinainen poikkeus perussäännöstä, jonka mukaan tasaveroiset sopijakumppanit voivat rajoittaa ja hallita riskejä sopimukseen sisältyvien vastuunrajoitusten avulla.¹⁴⁷

FramiPron sopimussuunnittelussa pyrittiin tunnistamaan yhteistyöstä mahdollisesti aiheutuvia välittömiä riskejä, jotta niihin voitaisiin varautua ennakolta ja tarvittaessa myös rajoittaa vastuuta riskeistä aiheutuvien vahinkojen korvaamiseen. Riskien koettiin liittyvän joko toimeksiantoihin, osaamiseen tai suorituksen laatuun sekä opiskelijoihin. Eniten tunnistettiin pedagogisia riskejä tai sopimusten täyttämiseen liittyviä riskejä. Taloudellisia tai vahingonkorvaukseen liittyviä riskejä sen sijaan ei yhteisesti tunnistettu. Tunnistetut riskit olivat pääosin SeAMKin näkökulmasta. Toimeksiantajan näkökulmasta riskinä mainittiin lähinnä liikesalaisuuksien vaarantuminen tai se, etteivät opiskelijoiden suoritukset kykene täyttämään toimeksiantajan odotuksia.

FramiPro-kehittäjäryhmän ja toimeksiantajien tunnistamat riskit on esitetty kootusti taulukossa 2.

¹⁴⁶ Carlsson & Ruotsalainen 2014: 32

¹⁴⁷ Hemmo 2008: 389

Toimeksiantoihin liittyviä riskejä:	Osaamiseen tai suorituksen laatuun liittyviä riskejä:	Opiskelijoihin liittyviä riskejä:
Ei saada toimeksiantoja riittävästi suhteessa opintopistetavoitteisiin ja ryhmän opiskelijamäärään	FramiProsta ei löydy projekteissa tarvittavaa substanssiosaamista (opiskelijat, ohjaajat)	FramiProhon ei hakeudu riittävästi opiskelijoita eri aloilta
Toimeksiannot eivät sovellu tutkinto-ohjelmien tuottaman osaamisen hyödyntämiseen	Opiskelijat eivät kykene suunnittelemaan, toteuttamaan ja/tai johtamaan projekteja	Opiskelijat eivät suorita projekteja vastuullisesti tai jättävät ne kokonaan kesken
Toimeksiantajan odotukset ovat kohtuuttomat suhteessa opiskelijoiden osaamiseen tai toimeksiantajan omaan panokseen	Projekteissa syntyvät tuotokset eivät vastaa toimeksiantajan odotuksia	Opiskelijat keskeyttävät opintonsa FramiProssa kesken lukukauden
Toimeksiantojen sisällöt eivät sovellu FramiPro-pedagogiikan tavoitteiden saavuttamiseen		Opiskelijat paljastavat toimeksiantajan liikesalaisuuksia
Toimeksiannot eivät innosta tai motivoi opiskelijoita		

Taulukko 2. FramiPro-yhteistyön tunnistettuja riskejä

Projektiorganisaatioilla on useita erilaisia välineitä toiminnan ohjaukseen ja laadun hallintaan. FramiProssa puitesopimus on osa projektitoiminnan hallintaa. Puitesopimuksen tulkintaa käytännön tilanteissa konkretisoidaan FramiPron projektikäsikirjassa. Projektikäsikirjassa määritellään mm. projektin valvojaopettajan sekä projektiryhmän opiskelijoiden tehtäviä ja vastuita. Projektia ohjaavan valvojaopettajan yhtenä tehtävänä on tunnistaa ja ennakoida yhteistyöstä aiheutuvat oikeudelliset riskit projektin eri käytännön toteutusvaiheissa.

Myös opiskelijoiden kanssa käydään teoriaopetuksessa läpi heti opintojen aluksi ensimmäisten projektien suunnitteluvaiheessa FramiPron juridisen viitekehyksen luomat oikeudet, velvoitteet ja vastuut yhteistyön eri osapuolille. Opetus perustuu FP-projektikäsikirjaan kuuluvaan puitesopimukseen, joka luo raamit yhteistyölle. Yhteistyö konkretisoituu opiskelijoiden laatimaan projektisuunnitelmaan, joka määrittellään osaksi sopimuskokonaisuutta yhdessä puitesopimuksen kanssa ¹⁴⁸.

¹⁴⁸ Rintala ym. 2014

4. SOPIMUSVELVOITTEISTA JA SOPIMUSOIKEUDELLISISTA PERIAATTEISTA

4.1. Sopimuksen sitovuus ja pätemättömyys sopimusoikeudellisten teorioiden ja periaatteiden valossa

Oikeustoimilain 1.1§ mukaan tarjous ja siihen annettu saman sisältöinen vastaus muodostavat molempia osapuolia sitovan ja velvoittavan sopimuksen. Sopimuksen syntymiseen, sen sisältöön ja sen aiheuttamaan velvoittavuuteen vaikuttavat tahto sitoutua sopimukseen, ja tämän tahdon ilmaiseminen vastapuolelle¹⁴⁹. Tämän ns. tahtoteorian mukaan sopimuksen velvoittavuudesta voi kuitenkin vapautua, jos se ei tahdonilmaisun antajan erehdyksen, virhekirjoituksen tai muun sellaisen syyn vuoksi vastaa sisällöltään antajansa todellista tahtoa¹⁵⁰. Tahtoteorian ongelmana on kuitenkin se, ettei sopijakumppani voi luottaa sopimusten sitovuuteen, jos toinen sopijaosapuoli voi vetäytyä sopimuksesta vetoamalla tahdonilmaisun virheellisyyteen¹⁵¹. Tahtoteorian vastakohtana on ns. luottamusteoria, jonka mukaan sopijakumppanin on voitavaa luottaa ilmaisun sanamuotoon ilman että tarvitsee epäillä sen sitovuutta.

Sopimusoikeuden sosiaalista ulottuvuutta painottavissa teoriaoissa painotetaan Hemmon¹⁵² mukaan osapuolten yksilöllisiä piirteitä ja erityisesti heikomman sopijaosapuolten oikeuksia korostavia periaatteita. Tällaisia periaatteita sisältyy mm. kuluttajansuojalakiin, mutta myös oikeustoimilain (228/1929) pätemättömyysperusteiden

¹⁴⁹ Hemmo 2008: 31

¹⁵⁰ OikTI 32 §

¹⁵¹ Hemmo 2008: 32

¹⁵² Hemmo 2008: 33

tai sopimuksen kohtuullistamista koskevan normiston nojalla voidaan korostaa sopimussuhteen heikomman osapuolen etuja toteuttavia näkökulmia. Myös sopijaosapuolesta johtuvat yksilölliset tekijät kuten työttömyys, sairaus tai vaikkapa asema työntekijänä voivat muodostua sopimussuhteen arvioinnin kannalta merkityksellisiksi ominaisuuksiksi. Sopijaosapuolen oletettu heikkomuus velvoittaa toista osapuolta korostettuun lojaliteettivelvoitteeseen sopimussuhteessa ja esimerkiksi sopimusehtojen muotoilussa.¹⁵³

Lojaliteettiperiaatteen mukaan sopijaosapuoli on velvollinen ottamaan huomioon vastapuolen perustellut odotukset ja tiedollisen yhdenvertaisuuden toteutumisen. Tiedollisella yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että sopimussuhteen osapuolista se, jolla informaatio on hallussaan tai helpoimmin saatavissa, on velvollinen siitä tiedottamaan toiselle osapuolelle. Lojaliteettiperiaate sisältää myös myötävaikutusvelvollisuuden, eli velvoitteen toimia siten kuin sopimuskumppanin etu edellyttää esimerkiksi riskien hallintaan liittyvissä tilanteissa.¹⁵⁴

Oikeustaloustieteen teorioissa korostuu sopimusten tekemiseen liittyvien taloudellisten vaikutusten tarkastelu. Oletuksena on, että sopimusosapuolet katsovat hyötyvänsä taloudellisesti sopimukseen sitoutumisesta enemmän, kuin mitä siitä aiheutuu raskautuksia. Sopimussisällöt muotoutuvat paitsi sopijaosapuolten tahdon, myös lakiperusteisten normien avulla. Tämä helpottaa ja nopeuttaa sopimuksen valmistelua, mikä puolestaan vähentää ns. transaktiokustannuksia, joita sopimusvalmistelusta tai sopi-

¹⁵³ Hemmo 2008: 33

¹⁵⁴ Tolonen 2001: 88

muserimielisyyksien ratkaisemisesta osapuolille mahdollisesti aiheutuu. Transaktiokustannusten minimoimiseksi on yleistä käyttää ns. vakiosopimuksia valmistelukustannusten ja -ajan minimoimiseksi.¹⁵⁵

Sopimuksesta päättäminen edellyttää riittävää informaatiota sopimuksen kohteesta ja sopimusehtojen vaikutuksista osapuolten oikeuksiin, vastuisiin ja velvoitteisiin sopimussuhteessa. Usein tieto on jakautunut epätasaisesti sopijaosapuolten kesken. Tällöin joudutaan arvioimaan sitä, mikä on sopijaosapuolten tiedonantovelvollisuus toisiaan kohtaan ja millaisia vaikutuksia tiedon antamatta jättämisellä voi olla esim. sopimuksen sitovuuteen. Toisaalta vastapuolella on velvollisuus oma-aloitteiseen tiedonhankintaan siinä määrin kuin se on hänen olosuhteensa huomioiden mahdollista.¹⁵⁶

Sopimuksen sisältöä tai sitovuutta arvioitaessa on oikeuskäytännössä toisinaan päädytty ratkaisuun, jossa sopimusehtojen soveltamista on kohtuullistettu sopijaosapuolen tiedollisesta alivoimasta johtuen. Tiedollinen alivoima tai ilmaisuerehdys eivät kuitenkaan aina johda sopimuksen sovitteluun, mikäli voidaan näyttää, ettei sopijaosapuoli ole laiminlyönyt tiedonantovelvollisuuttaan¹⁵⁷ tai käyttänyt hyväkseen toisen ymmärtämättömyyttä tai määräävää asemaansa, kuten esimerkiksi KKO ratkaisussa koskien vakuutusyhtiön tiedoksiantovelvollisuutta vakuutusehtojen muutoksen merkityksestä vakuutuksenottajalle.

Vakuutuksenottaja A oli vuonna 1985 ottanut henki-, sairauskulu- ja sairaalavakuutuksen, jota hän oli vuonna 2000 muuttanut vakuutusmaksujensa alentamiseksi siten, että henkivakuutus oli poistettu vakuutuksesta. Tapauksessa on ky-

¹⁵⁵ Hemmo 2008:36 – 38

¹⁵⁶ Hemmo 2008: 38 – 39

¹⁵⁷ KKO:2004:19

symys vakuutuksenantajan tiedonantovelvollisuudesta, onko ja miten vakuutusyhtiö laiminlyönyt tietojenantovelvollisuutensa vakuutuksenottaja A:ta kohtaan ja onko A tämän vuoksi erehtynyt vakuutuksensa sisällöstä tehdessään siihen muutoksen 17.5.2000.

Kanne lähtee siten siitä, että vakuutuksenottaja A:lla ja tämän puolisoilla oli vakuutusyhtiön antaman kirjallisen informaation perusteella syntynyt erheellinen käsitys voimassa olevan vakuutusturvoansa sisällöstä ja että tätä virheellistä käsitystä ei oikaistu mainituissa neuvotteluissa.

Vakuutusopimuslain 9 §:n 2 momentissa säädetään, että jos vakuutuksesta on sen voimassaoloaikana annettu puutteellisia, virheellisiä taikka harhaanjohtavia tietoja, joiden voidaan katsoa vaikuttaneen vakuutuksenottajan menettelyyn, vakuutusopimuksen katsotaan olevan voimassa sen sisältöisenä kuin vakuutuksenottajalla oli saamiensa tietojen perusteella ollut aihetta käsittää.

KKO katsoi päätöksen perusteluissa, että ottaen huomioon kuoleman varalta otetun vakuutussumman suuruus ja sille 15 vuodelta kertyneet indeksikorotukset, ei vakuutusyhtiön kirjallinen informaatio ole voinut antaa A:lle perusteltua aihetta sellaiseen käsitykseen, että hänelle olisi voinut kertyä mainituista vakuutus teknisistä eristä huomattava vakuutusturva.

*Asiassa on kysymys myös siitä, olisiko vakuutusyhtiön edustajien tullut ottaa kanteessa esitetyin tavoin **neuvotteluissa** esille vakuutussäästökysymys eli se, että aikaisemmat maksut olivat kohdistuneet riskivakuutukseen eivätkä olleet kerryttäneet vakuutussäästöä sillä tavalla kuin kanteessa on väitetty vakuutuksenottaja A:n ymmärtäneen.*

KKO:ssa todistajina kuultujen vakuutusyhtiön myyntipäällikön ja myyntisihteerin mukaan he olivat ennen neuvottelua olleet siinä käsityksessä, että A oli aikeissa pienentää henkivakuutustaan. Myyntipäällikkö oli valmistautunut neuvotteluun tulostamalla itselleen aiemmin mainitun asiakirjan, josta A:n vakuutuksen sisältö ja eri vakuutuksista perittävät maksut ilmenivät. Myyntipäällikkö oli esittänyt tämän asiakirjan A:lle ja samalla selvittänyt hänelle hänen vakuutusturvoansa ja sen, mitä mikin osio maksoi. Tämän jälkeen A oli ilmoittanut haluvansa poistaa kuoleman varalta maksettavan vakuutuskorvauksen kokonaan.

Myyntipäällikkö oli tämän mukaisesti kirjoittanut esillä olleeseen asiakirjaan kuoleman varalta maksettavaa vakuutuskorvausta koskevan lausuman, jonka hän oli vielä lukenut A:lle ennen kuin tämä oli sen allekirjoittanut. Myyntipäällikkö oli

lopuksi selvittänyt A:lle, että vakuutukseen jäi jäljelle sairauskuluvakuutus ja sairaalavakuutus, mihin tämä oli todennut, että ne olivat hänelle tarpeellisia ja saivat jäädä vakuutukseen.

Arvioitaessa sitä, annettiinko A:lle tämän johdosta vakuutuksesta puutteellisia, virheellisiä tai harhaanjohtavia tietoja, on otettava ensinnäkin huomioon, että A:n vakuutukseen ei ollut alun perinkään sisältynyt säästövakuutusta. Selvittämättä on lisäksi jäänyt, että vakuutusyhtiön edustajilla olisi A:n sairauden tai muunkaan syyn vuoksi ollut erityistä aihetta epäillä tämän erehtyneen vakuutusturvansa sisällöstä.

Tämän vuoksi ja kun vakuutusyhtiön edustajat olivat mainitussa tilaisuudessa vielä erikseen selvittäneet A:lle hänelle jäljelle jääneen vakuutusturvan sisällön eli sen, että vakuutukseen jäi turva sairauskulujen ja sairaalamaksujen varalta, ei vakuutusyhtiön ole näytetty antaneen A:lle vakuutuksesta sen voimassaoloaikana vakuutuslainsäädännön tarkoittamia puutteellisia, virheellisiä tai harhaanjohtavia tietoja.

Huomattava myös on, että A:lle neuvottelun jälkeen toimitetusta, 23.5.2000 päivästä Optimilaskelmasta ilmeni myös vakuutussäästön markkamäärä, jonka kerrottiin sisältävän myös vakuutussäästöt. Laskelmassa olevassa tekstissä A:ta oli vielä pyydetty tarkastamaan, että muutos oli tehty tämän haluamalla tavalla.

Edellä mainituilla perusteilla Korkein oikeus katsoi, että A:n vakuutukseen sisältynyt vakuutusturva kuolemantapauksen varalta oli irtisanomisen vuoksi päätynyt 17.5.2000 ja ettei ole esitetty perustetta, jonka vuoksi irtisanominen ei sitois A:n edunsaajia tai jonka vuoksi vakuutusyhtiö olisi muuten vastuussa kuoleman varalta otetun vakuutuksen perusteella A:n kuoleman johdosta.

4.2. SeAMKin tiedonantovelvollisuus toimeksiantajalle sopimussuhteen perusteella

Kuten jo aiemmin todettiin, klassinen sopimusoikeus perustuu ajatukseen sopimusten sitovuudesta (*pacta sunt servanda*). Lähtökohtana on sopijapuolen luottamuksen suojaaminen sopimuksen pitävyyteen. Sopimuksella ei kuitenkaan voi sitoutua toimimaan vastoin pakottavan lainsäädännön määräyksiä. Sopimussuhteen sitovuus on erityisen vahva liike-elämässä yritysten välisessä toiminnassa. Sopimuksen sitovuus ei

kuitenkaan ole sillä tavoin absoluuttista, etteikö sopijapuoli voisi vedota esim. sopimuksen kohtuuttomuuteen tai esim. sopimuksen valmisteluvaiheessa tapahtuneeseen harhaanjohtamiseen. Myös sillä, mikä on sopijapuolten tosiasiallinen tahto, on merkitystä sikäli, kuin sopijapuoli voi osoittaa saattaneensa sen sopimuskumppaninsa tietoon tai voidaan osoittaa että sopijakumppaneilla on ollut yhteinen tarkoitus ja tavoite, johon sopimuksella on pyritty¹⁵⁸.

Sopimusoikeuden yleisten oppien merkityksen vahvistuminen sopimuksen tulkintatilanteissa on vaikuttanut sopimuksen päättämiseen liittyvän tiedonantovelvollisuuden merkityksen korostumiseen. Vahvimmin tämä näkyy kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisissä sopimussuhteissa, mutta myös tasaveroisten sopijakumppanien välisessä sopimussuhteessa, erityisesti niissä tilanteissa, joissa sopimuksen tarkoituksena on luoda pitkäkestoinen suhde osapuolten välille¹⁵⁹. Tiedonantovelvoite liittyy läheisesti lojaliteettivaatimukseen, jonka tarkoituksen on korostetusti ottaa huomioon vastapuolen etuja korostavat sopimuksen yksityiskohdat sopimuksen jatkuvuuden turvaamiseksi ja sopimuskonfliktien ehkäisemiseksi jo sopimuksen valmistelu- ja neuvotteluvaiheessa¹⁶⁰.

Myös osapuolten tosiasiallinen tasavertaisuus sopimussuhteessa on seikka, jota voidaan arvioida sopimuksen oikeusvaikutuksia ja pätevyyttä sekä mahdollisesti siihen liittyviä vahingonkorvausvastuita tai muita vaikutuksia tarkasteltaessa. Vaikka pääsääntönä on oletus sopijoiden tasavertaisuudesta, on erityisesti kuluttajansuojalaissa otettu vahvasti kantaa kuluttajan suojaan suhteessa elinkeinonharjoittajaan. Elinkeinonharjoittajien oletetaan lähtökohtaisesti olevan keskenään samanlaisessa asemassa,

¹⁵⁸ Hemmo 2003: 48 – 51

¹⁵⁹ Hemmo 2008: 153

¹⁶⁰ Hemmo 2008: 43, 55

ja yrityksiltä voidaan edellyttää oman alansa asiantuntemusta ja tarvittaessa myös keinoja hyödyntää oikeudellisia palveluita riskienhallinnassaan. Tämä ns. tasavertaisuusolettama aiheuttaa sen, että sopimusrikkomukset aiheuttavat liikesuhteissa ankarampia seuraamuksia ja sopimusten sitovuudesta poikkeamista arvioidaan huomattavasti tiukemmin kuin kuluttajien kohdalla¹⁶¹.

Poikkeuksen pääsääntöön voivat muodostaa sopimussuhteet, joissa pienyrittäjä on sopimussuhteessa vahvemmassa asemassa olevan yrityksen kanssa. Vaikka pienyrittäjä (usein yksinyrittäjä) ei saakaan samanlaista heikomman suojaa kuin kuluttaja, on toisaalta oikeuskäytännössä joissain tapauksissa annettu painoarvoa yritystoiminnan laajuudelle ja laadulle esim. Oik TL 36§ sovittelusäännöstä ja muita joustavia normeja tulkittaessa.¹⁶²

FramiPro-hankkeessa (2012 – 2014) opiskelijat toteuttivat 58 projektia, joista 55 % (32 kpl) tehtiin ulkopuoliselle toimeksiantajalle¹⁶³. Ulkopuolisista toimeksiantajista (N=20) 80 % oli pieniä tai mikroyrityksiä¹⁶⁴. Näistä puolet oli yksinyrittäjiä, mikä tarkoittaa tämän tutkimuksen kannalta sitä, että suurin osa SeAMKin kanssa yhteistyösopimuksen solmineista yrityksistä voidaan sopimusoikeudellisen osaamisen ja voimavarojen näkökulmasta olettaa olevan heikommassa asemassa kuin sopimuksen laatimisesta vastannut korkeakoulu. Myös toimeksiantajien kokemus oppilaitosyhteistyöstä on vaihtelevaa, eikä kaikilla ole riittävää kuvaa yhteistyön haasteista ja mahdollisuuksista. Tämä asettaa sopimuksen laatijana SeAMKille erityisen tiedonanto- ja lojaliteettivelvoitteen sopijakumppaneitaan kohtaan.¹⁶⁵

¹⁶¹ KKO:1996:27

¹⁶² Hemmo 2008: 42, ks. myös Wilhelmsson 2008: 128 – 129

¹⁶³ Vasikkaniemi & Rintala 2014: 28

¹⁶⁴ Rintala 2014

¹⁶⁵ Rintala ym. 2014: 63 – 64

Lojaliteettivelvoitteen tarkoituksena on ennen kaikkea korostaa sopimusten yhteistointaluonnetta ja edistää sopijaosapuolten yhteisten päämäärien toteutumista. Laajasti ymmärrettynä lojaliteettivelvoitteen voidaankin katsoa koskevan koko sopimuksen elinkaarta koskevia tulkintoja. Lojaliteettivelvoite, samoin kuin kohtuusvelvoite tulisi siis ilmetä sopimusneuvotteluissa, sopimuksen täytäntöönpanossa ja sopimusrikkomustilanteita arvioitaessa. Mitä yhteistoiminnallisempi, pitkäkestoisempi ja henkilökohtaisempi sopimus on luonteeltaan, sitä ankarammin lojaalisuusvelvoitetta tulee arvioida.¹⁶⁶

Tiedonantovelvollisuus sopimussuhteessa tarkoittaa osapuolten velvollisuutta antaa toisilleen sopimusta koskevia tietoja sekä sopimuksentekovaiheessa että sopimuksen voimassaolon aikana. Vaikka tiedonantovelvoitteen ja lojaalisuusvelvollisuuden välinen raja on häilyvä, on tiedonantovelvollisuus lojaliteettivelvollisuutta konkreettisempi, koska se voidaan määrittää sopimustyyppikohtaisena, ei pelkästään yleisenä velvollisuutena. Tiedonantovelvollisuus perustuu nimenomaisena laissa, oikeuskäytännössä tai itse sopimuksessa mainittuun velvollisuuteen antaa määritellyjä tietoja toiselle osapuolelle. Esimerkki tiedonantovelvollisuudesta on esimerkiksi takaussitoumuksiin, vakuutus sopimuksiin ja kuluttajasopimuksiin liittyvä velvollisuus antaa tietoa kyseisiin sopimuksiin liittyen.¹⁶⁷

FramiPro-sopimussuunnittelun tuloksena laadittiin vakiosopimus, jossa pyrittiin määrittelemään mahdollisimman selkeästi ja ymmärrettävästi eri osapuolten tehtävät, oikeudet, vastuut ja velvoitteet. Koska vakiosopimuksia tulkitaan sopimuskonfliktitilanteissa ns. epäselvyys säännön mukaan laatijansa vahingoksi, oli tavoitteena varmistaa se, että toimeksiantaja ymmärtää, mihin projektiyhteistyössä sitoutuu. Toisaalta

¹⁶⁶ Mähönen 2001: 113 – 115

¹⁶⁷ Mähönen 2001: 116

haluttiin ennalta ehkäistä konfliktien syntyminen ja niiden mahdollinen käsittely tuomioistuimessa. Varsinaiset sopimusneuvottelut toimeksiantajan ja SeAMKin välillä sovittiin käytäviksi ennen projektitoiminnan aloittamista. Tiedonantovelvoitteen täyttämiseksi sopimusneuvotteluissa keskeisenä tehtävänä oli antaa toimeksiantajalle riittävät tiedot yhteistyön luonteesta ja siihen sisältyvistä riskeistä.

Sopimusneuvottelujen käymisestä vastasi projektin aikana projektipäällikkö. Projektia ohjaavan opettajan tehtäviin sopimusasioiden käsittelyä ei oltu määritelty¹⁶⁸. Tähän kiinnitettiin huomiota hankkeen ulkoisessa arvioinnissa, jossa todettiin, että jatkossa opettajilta edellytetään aktiivisempaa roolia myös yritys yhteistyön ja verkostojen rakentamisessa sekä projektisalkun kokoamisessa¹⁶⁹. Tämä edellyttää nykyistä vahvempaa sopimusosaamista ja tietoisuutta SeAMKin tiedonantovelvollisuudesta opiskelijoiden lisäksi myös sopimuskumppaneitaan kohtaan.

4.2. SeAMKin tiedonantovelvollisuus opiskelijalle

FramiPro ymmärretään ensisijaisesti oppimisympäristönä, joka simuloi työelämän tilanteita ja vastuita projektitoimistomallilla. Vaikka opiskelijat ovatkin itsenäisesti vastuussa toimeksiantajalle projektien tuotoksista aina projektisuunnitelmasta loppuraporttiin, ovat he kuitenkin SeAMKille ensisijaisesti opiskelijoita, ja SeAMKin opetushenkilöstön ja FramiPro-toimintaa koordinoivan henkilöstön näkökulmasta asiantuntijoina heitä heikommassa asemassa.

¹⁶⁸ Rintala ym. 2014: 70

¹⁶⁹ Kallioinen & Mäki 2014: 56

Vaikka SeAMK ei teekään työ- tai muutakaan sopimusta FramiPro-opinnoista opiskelijoiden kanssa, voidaan katsoa, että heikomman suojaa koskeva sopimusoikeuden periaate velvoittaa SeAMKin henkilöstöä suhteessa opiskelijoihin. Kun opiskelija hyväksyy hänelle tarjotun tutkintoon johtavan koulutuksen aloituspaikan, muodostuu SeAMKin ja opiskelijan välille sopimussuhde, jossa SeAMK sitoutuu tarjoamaan opiskelijalle opetuksen myötä tiedot ja taidot, joiden kautta muodostuu työelämässä tarvittava relevantti osaaminen ja kyky elinikäiseen oppimiseen ja ongelmanratkaisutaitoon.

SeAMKin tiedonantovelvollisuus opiskelijoille liittyy myös sopimusvastuuseen ja sopimussuhteen sisältämään lojaliteettivelvoitteeseen toimeksiantajia kohtaan. SeAMKin tehtävänä on antaa opiskelijoille riittävät tiedot ja taidot toimimiseen FramiPro-projekteissa. Opiskelijoiden tulee ymmärtää vastuunsa projektiyhteistyöhön liittyvien riskien välttämiseksi. Tärkeää on että opiskelijat tunnistavat omaan osaamiseensa ja työn laatuun liittyvät riskit sekä mm. salassapitoon, virhevastuuseen ja vahingonkorvausvastuuseen liittyvät riskit, ja pyrkivät toimimaan huolellisesti ja toimeksiantajan edun mukaisesti projekteja toteuttaessaan.

SeAMKin tiedonantovelvollisuus perustuu myös projekteja ohjaavien opettajien, aihealueen substanssiosaajien asiantuntijarooliin. Vaikka varsinaisesta projektisuunnittelusta ja toteutuksesta vastaavat opiskelijat, on ohjaavan opettajan tehtävänä varmistaa, että opiskelijoilla on riittävät tiedot ja ymmärrys siitä, millaisen vastuun projektisuunnitelma heille muodostaa ja mihin toimenpiteisiin tai tuloksiin he sitoutuvat projektisuunnitelmassa. Ohjaavan opettajan roolia voisi verrata vanhemman konsultin rooliin suhteessa nuoremman asiantuntijan rooliin.

4.3 SeAMK:n vastuu opiskelijoiden suorituksesta

Sopimukset muodostavat velvoitteita sopijakumppanien välille sopimukseen kirjattujen ehtojen mukaisesti. Velvoiteoikeuden yleisten sääntöjen mukaisesti velvoite ja sitä vastaava saamisoikeus kohdistuvat suoritukseen, ja kysymys oikeasta suorituksesta onkin velvoiteoikeuden keskeisin tarkastelun kohde¹⁷⁰.

Velvoite voidaan suorittaa hyväksyttävästi esimerkiksi maksamalla sopimuksen mukainen rahamääräinen suorite velkojalle. Sopimussuhteessa voi kuitenkin olla kysymys esimerkiksi tavaran toimittamisesta tai asiantuntijapalvelusta tai eräissä tapauksissa ns. negatiivisesta velvoitteesta eli pidättäytymisestä tietyn tyyppisestä toiminnasta¹⁷¹ kuten esimerkiksi kilpailusta tai sopimuksen mukaan salassa pidettävän tiedon luovuttamisesta kolmannelle. Aurejärven ja Hemmon mukaan oikea suoritus, joka lakkauttaa velvoitteen, edellyttää oikeaa suoritusajankohtaa, oikean lajista ja määräästä suoritusta sekä suorituksen oikeaa vastaanottajaa.¹⁷²

FramiPro-puitesopimuksessa (liite 1.) oikeaa suoritusta ei ole määritelty tarkasti, vaan sopimusehdoissa (kohta 3.1.) todetaan, että opiskelijat laativat tämän sopimuksen täydennykseksi erillisenä liitteenä projektisuunnitelman kustakin toimeksiannoista ja sen tavoitteista. Puitesopimus ja sen liitteenä oleva projektisuunnitelma muodostavat yhden sopimuskokonaisuuden. Sopimuksen kohdassa 2. todetaan, että toimeksiantaja saa käyttöönsä projektien tuotokset projektisuunnitelmassa kuvatulla tavalla.

¹⁷⁰ Aurejärvi & Hemmo 2007: 11

¹⁷¹ Norros 2015: 45 – 46

¹⁷² Aurejärvi & Hemmo 2017: 83

Yksiselitteisempi on puitesopimuksen kohta 3.5., jossa määritellään opiskelijoiden ja opettajien velvollisuus pitää salassa FramiPro-yhteistyössä tiedoksi saamansa liike- tai ammattisalaisuudet, tekniset tai kaupalliset tai rahoitusta koskevat tiedot, jotka toimeksiantaja on luovuttanut SeAMKille luottamuksellisiksi merkittyinä. Tämä velvoite on voimassa 5 vuotta tiedon luovuttamisesta, vaikka sopimus päättyisi tai purkautuisi. Lisäksi sopimus velvoittaa opiskelijat ja opettajat toimimaan huolellisesti käsitellessään ja säilyttäessään toimeksiantajan antamia tai muuten toimeksiannon kautta saamia tietoja.

Sopimusoikeuden yleisten oppien mukaan sopimus on kahdenvälinen oikeustoimi, joka luo oikeuksia ja velvoitteita sopijakumppanien välille¹⁷³. Poikkeuksena tästä sopimusoikeuden keskeisestä periaatteesta on kirjallisuudessa kuvattu tilanteita, joissa voidaan tehdä sopimus kolmannen osapuolen hyväksi tietyin edellytyksin. Sen sijaan oikeusjärjestys ei tunne tilanteita, joissa kahdenvälinen sopimus voisi muodostaa velvoitteita kolmannelle tai kolmatta kohtaan. Esimerkiksi Korkeimman oikeuden ratkaisussa 1999 on katsottu, ettei asunto-osakeyhtiön kauppakirjaan otettu ehto myyjän vastuusta mahdollisen hissiremontin kustannuksista muodosta asunto-osakeyhtiölle oikeutta periä kustannuksia suoraan myyjältä.¹⁷⁴

FramiPro-sopimuksen kohdassa 4.1. SeAMK lupaa toimeksiantajalle, että opiskelijat sitoutuvat tekemään parhaansa ja toimimaan huolellisesti toteuttaessaan projektisuunnitelmaa. Lisäksi puitesopimuksessa luvataan, että mikäli tuotoksessa on virheitä, opiskelijat sitoutuvat tekemään parhaansa virheiden korjaamiseksi.

¹⁷³ Saarnilehto 2005: 8

¹⁷⁴ KKO 1999:96

Kohdan 3.1. perusteella projektisuunnitelma ja sen sisältö muodostavat keskeisen asiakirjan, jossa kuvataan opiskelijoiden vastuu ja velvoitteet projektiyhteistyössä. Opiskelijoiden velvoitteen ja suorituksen arvioinnin kannalta onkin olennaista, mitä projektisuunnitelmaan kirjataan projektin sisällöstä, tavoitteista, toimenpiteistä ja tuloksista. Projektisuunnitelman laativat opiskelijat itse opettajan ohjaamina, ja toimeksiantaja hyväksyy projektisuunnitelman toteutettavaksi.

FramiPro-hankkeen puitesopimuksen valmistelun yhteydessä pidettiin tärkeänä korostaa sitä, että projektien tuotoksista vastaavat projektiryhmän opiskelijat kokonaan. Opettajan velvollisuus on ohjata projektityöskentelyä ja arvioida projekti jonka perusteella myös annetaan arvosana opiskelijalle projektista. Ohjaajan tärkeä tehtävä onkin varmistaa, että projektisuunnitelmaan kirjatut toimenpiteet ja tulostavoitteet ovat kohtuullisia ja saavutettavissa sillä osaamisella ja muilla resursseilla, jotka projektiryhmän opiskelijoilla on käytettävissään. Lisäksi on tärkeää viestiä aktiivisesti toimeksiantajalle, mitä hän voi kohtuudella odottaa projektin tuloksena saavutettavan.

4.4. Opiskelijaryhmän vastuu projektisuorituksesta

Puitesopimuksen mukaisesti FramiPro-yhteistyön sopimuskokonaisuus muodostuu puitesopimuksesta ja sitä täydentävästä projektisuunnitelmasta. Puitesopimuksessa todetaan, että opiskelijat sitoutuvat tekemään parhaansa ja toimimaan huolellisesti projektisuunnitelmaa toteuttaessaan. Saarnilehdon mukaan tekemistä koskevat velvoitteet ja siten myös niiden täyttymisen arviointi voidaan jaotella sen mukaan, onko velvoitteen sisältönä työn tekeminen vai tekemisen tulos¹⁷⁵. Kun varsinainen velvoite

¹⁷⁵ Saarnilehto 2005: 12

opiskelijoille muodostuu yhteistyöhön nimetyn projektiryhmän laatiman projektisuunnitelman kautta, jonka toimeksiantaja hyväksyy toteutettavaksi, ei siten opiskelijoiden velvoitteiden muodostumisen näkökulmasta ole lainkaan yhdenmukaista, minkä sisältöisenä projektisuunnitelma laaditaan.

Velvoitteet voidaan jakaa myös sen mukaan, edellyttääkö velvoitteen oikea suorittaminen toimintaa tai huolellisuutta vai edellytetäänkö jonkin erityisen tuloksen saavuttamista. Luonteeltaan tulosvelvoite on yleensä pidemmälle menevää vastuunottoa työn lopputuloksesta, eikä tulosvelvoitteeseen sidottu velallinen voi vapautua velvoitteen täyttämättä jättämisen seuraamuksista ainakaan kaikilta osin vetoamalla siihen, että on tehnyt parhaansa. Sen sijaan toimintavelvoitteesta vapautumisen edellytyksenä on se, että on toimittu huolellisesti riippumatta siitä, onko toiminnan tavoitteena ollut lopputulos saavutettu vai ei.¹⁷⁶

Toiminta- ja tulosvelvoitteen erottelussa on kysymys siitä, kuka kantaa toiminnan tuloista koskevan riskin. Vaikka velallisen toiminnan päämäärä voi olla velvoitteen laadusta huolimatta sama, kuuluu tulosriski toimintavelvoitetilanteissa toimeksiantajalle. Velvoitteen luonnetta arvioitaessa on tarkasteltava sitä, miten velvoite on kirjattu sopimukseen. Sopimuksen valmistelu- ja tulkintatilanteessa on merkitystä sillä, miten sopijaosapuolet ovat ymmärtäneet tulosriskin. Mitä epävarmemmalta tuloksen saavuttamisen mahdollisuus vaikuttaa, sen todennäköisempää on, että velallinen pyrkii rajaamaan oman riskinsä minimiin.¹⁷⁷

¹⁷⁶ Norros 2015: 48

¹⁷⁷ Norros 2015: 49 – 50

Puitesopimuksen kohdassa 4.1. todetaan, että tuotosten laatua arvioitaessa on otettava huomioon a) tuotokset ovat opiskelijatyön tulos ja b) ne ovat toimeksiantajalla maksettomia (lukuun ottamatta mahdollisia materiaalikustannuksia). Sopimussisältöjä suunniteltaessa tällä haluttiin korostaa toimeksiantajan suuntaan sitä, että projektissa työskentelevät henkilöt eivät osaamiseltaan ole verrattavissa asiantuntijoihin, eikä heiltä voida odottaa vastaavanlaista tulosta kuin asiantuntijalta. Toisaalta tällä haluttiin tuoda toimeksiantajan tietoon se, että projektia valvova opettaja ei osallistu varsinaisesti projektin tuotoksen toteuttamiseen. Lisäksi puitesopimuksessa todetaan, että mikäli tuotoksissa on virheitä, projektiryhmän opiskelijat tekevät parhaansa virheiden korjaamiseksi. Sen sijaan sitä, kuka viime kädessä määrittää tuotoksen virheellisyyden ja sen mikä on oikea suoritus, ei puitesopimukseen ole kirjattu.

Suoritusvelvollisuutta arvioitaessa tarkastellaan ensinnäkin sitä, kuka voi tehdä suorituksen siten, että se on oikea. Lähtökohtaisesti oikean suorituksen tekijänä ei voi olla kuka tahansa, vaan suoritus voi olla niin henkilöön sidottu, että vain velallinen itse voi tehdä suorituksen. Suoritukset voidaan jakaa yleistäyttöisiin ja korostetusti henkilökohtaisiin velvoitteisiin. Yleistäyttöisen suorituksen voi tehdä hyväksytysti kuka tahansa, esimerkiksi kauppahinnan voi suorittaa velallinen itse tai joku hänen puolestaan. Sen sijaan korostetusti henkilökohtainen suoritus, kuten esim. tiettyä asiantuntemusta edellyttävä asiantuntijapalvelu tai luovan työn suoritus, ovat pääsääntöisesti velvoitteita, jotka velallisen tulee täyttää itse.¹⁷⁸

FramiPro-puitesopimuksen mukaan kuhunkin projektiin nimetään projektiryhmä, joka vastaa projektin suunnittelusta ja toteutuksesta. Projektiryhmä valitsee keskuudestaan projektipäällikön, jonka tehtävänä on mm. pitää yhteyttä projektin toimeksiantajaan projektin toteutuksen edellyttämällä tavalla ja vastata projektisuorituksen

¹⁷⁸ Aurejärvi & Hemmo 2007: 12 – 13

täytäntöönpanosta. Projektipäällikkö ei kuitenkaan pääsääntöisesti ole yksinään varsinainen projektisuorituksen toimeenpanija, vaan projektiryhmän tehtävänä on yhdessä toteuttaa projekti ja vastata projektisuunnitelmassa luvattujen tavoitteiden täyttämistä. Tällöin kyseessä on ns. usean velallisen tilanne, jossa useampi velallinen on sitoutunut täyttämään velvoitteen¹⁷⁹.

Lähtökohtana velkasuhteissa pidetään ensisijaista yhteisvastuuta eli solidaarista vastuuta, jolloin jokainen velallinen on vastuussa suorituksesta omasta ja toisten velallisten puolesta ja velkoja voi kohdistaa vaateensa keneen tahansa heistä. Se, keneen vaatimus kohdistuu, on velvollinen täyttämään velvoitteen kokonaan. Suoritus tulee kaikkien velallisten hyväksi ja vähentää heidän vastuutaan.¹⁸⁰

Velallisten vastuu suorituksesta voi olla jaettu ja kukin velallinen on vastuussa vain omasta määritellystä osuudestaan. Pääsääntönä ns. osittelussa vastuussa on jakaa kukin velallisen osuus pääluvun mukaisena, ellei muuta ei ole sovittu tai säädetty.¹⁸¹ FramiPro-projekteissa vastuu on pääsääntöisesti määritelty koko projektiryhmälle, eli yhteisvastuullisena. Poikkeustapauksissa on ollut mahdollista täydentää projektiryhmän osaamista esim. kiinnittämällä projektiin sen toteutuksessa tarvittavan alan opiskelija, joka ei muuten ole mukana FramiPro-opinnoissa. Tällöin hänen osaltaan määritetään tarkasti tehtävä, josta hän vastaa. Projektin lopputuloksesta toimeksiantajalle vastaa FramiPron määrittämä projektiryhmä yhdessä.

¹⁷⁹ Saarnilehto 2005: 22 - 23

¹⁸⁰ Saarnilehto 2001: 168 – 169

¹⁸¹ Saarnilehto 2005: 23

FramiProssa projektisuunnitelmaan kirjataan projektin organisaatio, jossa määritellään vähintäänkin projektin toimeksiantajan lisäksi projektin asettaja, valvoja (opettaja), projektipäällikkö sekä projektiryhmän muut jäsenet ja heidän tehtävänsä. Projektin tulostavoitteet, aikataulut ja käytännön toimenpiteet sekä niistä aiheutuvat kustannukset kirjataan suunnitelmaan, jonka toimeksiantaja hyväksyy ennen toteutukseen ryhtymistä. Suunnitelmassa määritetään ennalta vähintäänkin projektin aloitus- ja päätöstapaamiset, mahdollisesti myös välitapaamisia. Hyväksytty projektisuunnitelma toimii dokumenttina, johon perustuu projektin arviointi ja johon verrataan projektin tuotosta ja suorituksen oikeellisuutta.

Oikeudellisesti arvioituna projektisuunnitelma yksinään ei täytä sopimuksen tunnusmerkkejä. Projektisuunnitelma ei sisällä nimenomaista tahdonilmausta jota voitaisiin pitää sopimuksena toimeksiantajan ja opiskelijaryhmän välillä. Opiskelijat tai toimeksiantaja eivät allekirjoita projektisuunnitelmaa tai mitään muutakaan dokumenttia projektisuunnitelman hyväksymisestä. Projektisuunnitelman hyväksytystä versiosta ei myöskään jää merkintää projektisuunnitelmaan tai puitesopimukseen, eikä yhteistyökäytänteiden perusteella mahdollisen sopimuskonfliktin ilmaantuessa ole mahdollista luotettavasti jälkikäteen todeta, mihin osapuolet yhteistyössä olivat sitoutuneet.

Projektisuunnitelmassa ei mainita projektiryhmän virhe- tai vahingonkorvausvastuuta. Siihen ei myöskään ole kirjattu opiskelijoiden huolellisuusvelvoitetta tai velvoitetta salassapitoon yrityksen liikesalaisuuksista tai muusta salassa pidettävästä tiedosta, jota ryhmä voi toimeksiannon yhteydessä saada tietoonsa. Näistä asioista on sovittu SeAMKin ja toimeksiantajan välisessä puitesopimuksessa, joka sopimusoikeudellisesti arvioituna ei kuitenkaan muodosta opiskelijoita velvoittavaa sopimussuhdetta. Kun puitesopimuksessa nimenomaisesti todetaan, etteivät opiskelijat ole työsuhteessa projektin toimeksiantajaan, ei toimeksiantajalle muodostu myöskään työso-

pimuslain tarkoittamaa direktio-oikeutta¹⁸² opiskelijaryhmään tai opiskelijoille Kairisen ym. tarkoittamaa uskollisuusvelvoitetta toimeksiantajaa kohtaan. Näin ollen toimeksiantaja ei voi määrätä projektissa työskenteleviä opiskelijoita suorittamaan työtä, eikä myöskään voi määrätä, miten työ pitäisi tehdä tai millainen suoritus on riittävä tai laadultaan virheetön.

Vaikka FramiPro-opintoihin sisältyykin yhteisiä teoriaopintoja projektiosaamisesta ja sopimusjuridiikasta¹⁸³, jää edelleen pohdittavaksi kysymys, miten opiskelijoiden ja toimeksiantajan välinen sopimussuhde ja sen velvoitteet voitaisiin aiempaa selkeämmin tuoda esiin yhteistyön aikana ja dokumentoida myös mahdollisten yhteistyöstä nousevien tulkintaerimielisyyksien tai suoranaisten sopimuskonfliktien varalta.

¹⁸² Kairinen, Koskinen, Nieminen, Ullakonoja & Valkonen 2013

¹⁸³ Viljamaa ym. 2013: 4

5. INFORMAATION SUOJA PROJEKTIYHTEISTYÖSSÄ

5.1. Toimeksiantajan informaation suojaaminen projektiyhteistyössä

FramiPro-puitesopimuksen mukaan toimeksiantajan tulee luovuttaa projektiryhmälle toimeksiannon toteuttamisessa tarvittava tausta-aineisto ja informaatio. Toimeksiantajan näkökulmasta riskinä on tällaisen aineiston käsittely tai hyödyntäminen tavalla, joka voi vahingoittaa yrityksen toimintaa tai vaarantaa liikesalaisuuksien suojaa. Eräs yleisimpiä kysymyksiä toimeksiantajien kanssa käytävissä sopimusneuvotteluissa on, miten toimeksiantajan luovuttama informaatio suojataan projektiyhteistyössä.

Opiskelijan näkökulmasta tärkeää on määritellä mikä informaatio ja mitkä aineistot kuuluvat suojattaviin. Vastausta voidaan lähteä etsimään immateriaalioikeuksien kautta. Immateriaali- eli aineettomat oikeudet suojaavat henkilön tai yrityksen oikeutta kontrolloida henkisen työn taloudellisten tulosten hyödyntämistä¹⁸⁴. Immateriaalioikeuksien kohteena on henkinen pääoma, joka ei ole käsin kosketeltava esine. Määräämisoikeuden rajojen määrittely on siten perinteistä esineoikeutta vaikeampaa, eivätkä rajat ole yhtä selkeät ja käsin kosketeltavat. Immateriaalioikeus jaetaan tekijänoikeuteen ja teollisoikeuteen. Tekijänoikeus liittyy luovaan työhön ja se syntyy automaattisesti teoksen luontihetkellä. Teollisoikeudet ovat sen sijaan tyypiltään teknisiä, kuten esim. keksintö, malli tai yrityksen tunnus ja niiden suoja tulee erikseen rekisteröidä.¹⁸⁵

¹⁸⁴ Haarmann & Mansala 2012: 15

¹⁸⁵ Haarmann & Mansala 2012: 16

PK-yrityksen tärkein kilpailutekijä on usein osaamispääoma eli aineeton varallisuus. Päälylysahon ja Kuusiston (2006) mukaan yrityksen osaamispääoma (Intellectual Property, IP) muodostuu yrityksen osaamisen, tiedon ja vuorovaikutussuhteiden kokonaisuudesta. Se voidaan jakaa a) inhimilliseen pääomaan, joka on sitoutunut henkilökunnan osaamiseen tietoon ja kokemukseen, b) rakennepääomaan jolla tarkoitetaan yrityksen sisäisiä ja ulkoisia käytänteitä, prosesseja, jakelukanavia ja tietojärjestelmiä ja c) suhdepääomaan, joka sisältää sidosryhmäsuhteet asiakkaisiin, yhteistyökumppaneihin, henkilöstöön, tavarantoimittajiin, rahoittajiin ja osakkeenomistajiin.¹⁸⁶

Osaamisen suojaaminen onkin laajempi kysymys kuin pelkkä muodollinen immateriaalioikeuksien (patentti, hyödyllisyysmalli, mallioikeus, tavaramerkki, toiminimioikeus) suoja. Ns. sopimusperusteisia suojausmenetelmiä voivat olla esim. kilpailukiello, salassapitositoumus, rekrytointikiello, työsuhdekeksinnöt tai omistus- ja käyttöoikeus. Sopimusperusteisia suojausmenetelmiä täydentävät usein epämuodolliset menettelyt kuten esim. rajoitukset julkaisemisessa tai tiedonkäytössä, luottamukselliset asiakassuhteet, tehokas ja turvallinen tiedonjakaminen sovitulla tavalla, dokumentointi tai tuotteistetut palvelupaketit. Iso merkitys on lisäksi henkilöstön ja Frami-Prossa myös opiskelijoiden sitouttamisella vastuulliseen osaamisen suojaamiseen.¹⁸⁷

Salassapitokysymyksessä toimeksiantajan ja opiskelijaryhmän intressit voivat olla osittain vastakkaiset. Toimeksiantajan tavoitteena on suojata luovuttamansa tausta-aineisto, kun taas opiskelijoille on tärkeää kertoa työnsä tuloksista ja mahdollisuus käyttää yhteistyötä referenssinä esimerkiksi työnhakutilanteessa. Toimeksiantajien huolena on työn tulosten esittelyssä mahdollisesti vaarantuva tausta-aineistoon kuuluvan

¹⁸⁶ Päälylysaho & Kuusisto 2006: 3

¹⁸⁷ Päälylysaho & Kuusisto 2006: 4 – 6

informaation suoja. Lähtökohtana esim. tutkimussopimuksissa tausta-aineiston salassa pitämiselle on, että tieto ei ole yleisesti saatavilla ja että sen luovuttaja selvästi merkitsee ao. dokumentin tai ilmoittaa tiedon salassa pidettäväksi¹⁸⁸

On muistettava, että mikä tahansa tieto ei ole salassa pidettävää, ja tekijänoikeus esimerkiksi projektiryhmän työn tuloksena syntyviin materiaaleihin sisältää lähtökohtaisesti oikeuden julkaista työn tulokset. Tutkimusyhteistyössä käytännöksi on muodostunut tapa, jossa tutkija on velvollinen pyytämään sopijaosapuolten luvan tulosten julkaisemiselle, ellei julkaisuoikeuksista ole sovittu erikseen tutkimussopimuksessa.¹⁸⁹

Suomalaisessa lainsäädännössä yritys- ja liikesalaisuuksia koskeva sääntely on epäyhtenäistä ja terminologialtaan vaihtelevaa. Liike-, sopimus- ja palvelusuhteissa ilmeneviä yrityssalaisuutta suojaavia säädöksiä on työsopimuslain (55/2001) ja rikoslain (39A/1889) lisäksi ainakin laissa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa (SopMenL 1061/1978).¹⁹⁰

Yritys- tai liikesalaisuutena voidaan pitää tietoa, jonka ilmaiseminen olisi omiaan aiheuttamaan taloudellista vahinkoa yhtiölle tai sen luovuttaneelle taholle ja että tiedon salassa pitämisellä voi saada kilpailuetua yhtiölle. Tiedon sisältö on yleensä luonteeltaan joko taloudellista tai teknistä, mutta olennaista on, ettei tietoa ole julkistettu eikä se ole yleisesti tunnettu. Sen sijaan, mikäli tiedon selvittäminen on mahdollista esimerkiksi tuotetta tutkimalla, ei kyseessä ole yrityssalaisuus. Yrityssalaisuutta ei myöskään ole henkilön ammattitaito tai kokemus.¹⁹¹

¹⁸⁸ Lampola 1998: 77

¹⁸⁹ Lampola 1998: 78

¹⁹⁰ Vapaavuori 2005: 28 – 29

¹⁹¹ Vapaavuori 2005: 32 – 33

FramiPro-opiskelijoiden perehdytyksessä korostetaan toimeksiantajien luovuttaman tiedon suojaamisen merkitystä. Opiskelijoiden ja opetushenkilöstön salassapitovelvollisuus ja velvoite huolelliseen ja tietoturvalliseen tietojen käsittelemistapaan on kirjattu puitesopimuksen kohtaan 3.5. Tämän lisäksi jokainen FramiPro-ryhmän opiskelija allekirjoittaa salassapitositoumuksen, jonka mukaan

”Sitoudun pitämään salassa kaikki SeAMK FramiPro-yhteistyön aikana saamani tiedot, jotka sisältävät liike- ja ammatillisuuksia, teknisiä salaisuuksia tai kaupallista tai rahoitusta koskevia tietoja, jotka toimeksiantaja on luovuttanut. Salassapitovelvollisuus on voimassa viisi (5) vuotta siitä, kun salassapitovelvollisuuden kohteena oleva tieto on saatu tiedoksi.

Olen tietoinen velvollisuudestani toimia huolellisesti käsitellessäni ja säilyttäessäni kaikkia toimeksiantajan tai muuten toimeksiannon kautta saatuja tietoja sekä toimeksiannon aikana että sen päätyttyä. Erityistä huolellisuutta lupaan noudattaa toimeksiantajan luottamuksellisiksi merkitynä luovuttamia tietoja käsitellessäni ja säilyttäessäni.”

Sitoumus velvoittaa opiskelijaa käsittelemään huolellisesti kaikkea toimeksiantajan luovuttamaa tietoa. Opiskelijat ovat velvollisia noudattamaan SeAMKin tietoturvaohjetta toimeksiantajan tietoja käsitellessään. Opiskelijoiden lisäksi myös opettajia koskee velvoite huolelliseen tietojen käsittelyyn sekä vaitiolovelvoite projektiyhteistyön kautta tietoonsa saamista toimeksiantajaa koskevista tiedoista. Tämä velvoite ei perustu erilliseen salassapitositoumukseen, vaan työsuhteen nojalla syntyvään velvoitteeseen tehdä työ huolellisesti ja työnantajan antamia ohjeita noudattaen sekä työnantajan ja myös tämän sopimuskumppanien edun mukaisesti

Työntekijän on tehtävä työnsä huolellisesti noudattaen niitä määräyksiä, joita työnantaja antaa toimivaltansa mukaisesti työn suorittamisesta. Työntekijän on toiminnassaan vältettävä kaikkea, mikä on ristiriidassa hänen asemassaan olvalta työntekijältä kohtuuden mukaan vaadittavan menettelyn kanssa. Työntekijä ei saa työsuhteen kestäessä käyttää hyödykseen tai ilmaista muille työnantajan ammatti- ja liikesalaisuuksia. Jos työntekijä on saanut tiedot oikeudettomasti, kiello jatkuu myös työsuhteen päättymisen jälkeen.

Työsopimuslaki 2001/55 Luku 3 § 1 ja § 4

Salassapitositoumuksen estämättä SeAMKilla on FramiPro-puitesopimuksen nojalla lupa käyttää SeAMK FramiPro-kumppaneita referenssinä korvauksetta toimintaansa markkinoidessaan. Tämä tarkoittaa mm. oikeutta julkaista yhteistyökumppanin nimi SeAMKin nettisivuilla, esitteissä ja muussa SeAMK FramiPro-viestintämateriaalissa. Myös opiskelijoilla on oikeus käyttää FramiPro-opintojensa aikana syntyneitä tuloksia ja yritys yhteistyötä referenssinä tavalla, joka ei vaaranna toimeksiantajan liike- ja yrityssalaisuutta. Käyttöoikeus edellä mainittuihin jää voimaan sopimuksen päätyttyä, ja osa opiskelijoista on jopa pyytänyt toimeksiantajilta suosituksia esim. työnhakua varten. Tämä oikeus käydään läpi sopimusneuvotteluissa jokaisen toimeksiantajan kanssa. Opiskelijoita ohjataan lisäksi varmistamaan toimeksiantajalta, että kyseisen tiedon käyttäminen referenssinä on hyväksyttävää.

5.2. Opiskelijan oikeus projekteissa syntyneisiin tuotoksiin

FramiPro-projektitoiminnan yhtenä tavoitteena on mahdollistaa uusien innovaatioiden syntyminen yhdistämällä projekteissa työskentelevien eri alojen opiskelijoiden osaamista. Monialaisuus, opiskelijoiden luovuus, tuoreet näkökulmat ja mahdollisesti syntyvät uudenlaiset tuotteet tai palvelumallit ovat myös toimeksiantajia yhteistyöhön motivoiva mahdollisuus. Tilanteessa, jossa opiskelijan tai opiskelijaryhmän työn tuloksena syntyy jotain sellaista, jolla voi olla taloudellista arvoa ja kaupallista hyödynnettävyyttä, tulee pohdittavaksi kysymys, mitkä ovat opiskelijan oikeudet projekteissa syntyneisiin tuotoksiin.

Oikeutta hyödyntää luovan työn tuloksia säännellään immateriaalioikeudeksi kutsutulla oikeudenalalla. Immateriaalioikeuksien suojaamisen tarkoituksena on kannustaa luovuuteen ja tuomaan innovaatiot markkinoille. Oikeudenalojen järjestelmässä im-

materiaalioikeus luetaan varallisuusoikeyteen. Immateriaalioikeus puolestaan jakautuu tekijänoikeuteen ja teollisoikeuteen. Immateriaalioikeuksia ovat mm. tekijänoikeus, patenttioikeus, tavaramerkkioikeus, mallisuoja ja toiminimioikeus. Yhteistä näille oikeuksille on se, että ne voidaan luovuttaa toiselle ja niihin voidaan myöntää käyttöoikeuksia eli lisenssejä, niillä on taloudellista arvoa ja oikeuden loukkaamisesta seuraa vahingonkorvausvelvollisuus.¹⁹²

5.2.1. Tekijänoikeus

Tekijänoikeus eli yksinoikeus määrätä aikaansaannoksestaan käsittää kirjalliset ja taiteelliset teokset, joka tulee ymmärtää laajasti. Kirjallisia teoksia ovat kaunokirjallisuuden tuotteiden lisäksi esimerkiksi lehtiartikkelit tai tieteelliset esitelmät. Taiteellisia teoksia ovat puolestaan näyttämöteokset, elokuvateokset, sävellysteokset ja kuvataiteen tuotokset. Puhtaasti taiteellisten tuotteiden lisäksi myös käyttötaiteen teokset, tekniset piirustukset ja mainokset kuuluvat tekijänoikeussuojan piiriin.¹⁹³

Tekijänoikeussuojaa annetaan vain itsenäisille ja omaperäisille teoksille. Omaperäisyydellä ja itsenäisyydellä tarkoitetaan sitä, ettei kukaan toinen olisi tehnyt täysin samanlaista teosta. Itsenäisyyttä ja omaperäisyyttä arvioitaessa ei huomioida taiteellisuuskriteereitä, ei myöskään teoksen tarkoitusta.¹⁹⁴

¹⁹² Haarmann 2006: 1 – 2 , ks. myös Kuoppamäki 2012: 244

¹⁹³ Haarmann 2006: 43 – 44

¹⁹⁴ Haarmann & Mansala 2012: 89 – 90

Korkein oikeus on mm. katsonut taiteilijan suunnitteleman korun tekijänoikeuslaissa tarkoitetuksi omaperäiseksi taideteokseksi¹⁹⁵. Sen sijaan A:n kanne tekijänoikeuden rikkomisesta hylättiin, koska katsottiin, ettei B loukannut tekijänoikeutta valmistamalla A:n valaisimia muistuttavia valaisimia. KKO katsoi, ettei A:n valmistamia valaisimia voitu pitää TekijäL 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuina taideteoksina vain sen vuoksi, että ne oli valmistettu A:n kehittämällä miilumenetelmällä, eivätkä ne olleet siinä määrin itsenäisiä ja omaperäisiä taideteoksia, että ne olisi ollut katsottava senlaatuiseksi taiteelliseksi teoksiksi.¹⁹⁶

Tekijänoikeus kuuluu sille, joka on luonut teoksen. Tekijänoikeus koostuu laadultaan taloudellisista tai moraalisisista oikeuksista. Taloudellisten oikeuksien (ns. yksinoikeudet) tarkoituksena on antaa tekijänoikeuden haltijalle valta määrätä teoksen käyttämisestä ja esimerkiksi kieltää eräät toimenpiteet. Tekijänoikeuteen kuuluvien moraalisten oikeuksien avulla puolestaan suojataan tekijän persoonallisuutta. Taloudellisia oikeuksia ovat oikeus valmistaa teoksesta kappaleita ja saattaa teos yleisön saataviin (välittämällä, julkisesti esittämällä, levittämällä yleisön keskuuteen tai näyttämällä julkisesti). Moraalisia tekijänoikeuksia ovat isyysoikeus, respektioikeus, luoksepääsyoikeus, katumisoikeus ja klassikkosuoja.¹⁹⁷

Tekijänoikeus syntyy, kun teos on luotu, eikä oikeuden syntyminen edellytä rekisteröintiä tai tekijänoikeuden pidättämistä. Tekijällä on oikeus päättää, milloin teos on valmis julkistettavaksi ja myös eri vaiheessa olevat luonnokset esimerkiksi mainoksesta tai logosta saavat tekijänoikeussuojan. Ajallisesti tekijänoikeus on rajoitettu siten, että tekijällä on elinikäinen oikeus teokseensa ja se lakkaa, kun tekijän kuolinvuoden

¹⁹⁵ KKO:1962 II 60

¹⁹⁶ KKO: 1976 II 48

¹⁹⁷ Haarmann 2006: 56 – 57

päättymisestä on kulunut 70 vuotta. Jos teos on julkistettu siten, ettei sen tekijää ole ilmoitettu, on suoja-aika 70 vuotta julkistamisvuodesta. Suoja-ajan päätyttyä kuka tahansa voi käyttää kaupallisesti tai muulla tavalla hyväkseen teosta.¹⁹⁸

Tekijänoikeuden rajoittamistapoja voidaan ryhmitellä eri tavoin sen mukaan, halutaanko pitää silmällä teoksen käyttötarkoitusta, teostyyppiä, johon rajoitusta sovelletaan, tekijänoikeuden lajia (levittäminen, kappaleiden valmistaminen, esittäminen) johon rajoitus kohdistuu tai niitä oikeudellisia keinoja, joilla tekijänoikeus voidaan luovuttaa kokonaan tai osittain toiselle. Näitä ovat vapaa hyväksikäyttöoikeus, pakkolisenssijärjestelmä ja sopimuslisenssijärjestelmä.¹⁹⁹

Nimensä mukaisesti vapaan hyväksikäyttöoikeuden nojalla kuka tahansa saa käyttää teosta hyväkseen hankkimatta siihen tekijän suostumusta ja ilman mitään korvausta. Pakkolisenssitapauksissa oikeus tietynlaiseen teoksen hyväksikäyttöön vastiketta vastaan annetaan laissa. Käyttäjä ei kuitenkaan velvoiteta ilmoittamaan käytöstä, jolloin on sattuman varassa, saako tekijä tiedon teoksensa käytöstä tai korvausta siitä. Sopimuslisenssijärjestelmä, joka on pohjoismainen erikoisuus, koskee kirjallisten ja sävellystaiteen teosten massahyväksikäyttöä radiossa, televisiossa ja esimerkiksi kopioimalla tai nauhoittamalla²⁰⁰. Myös sopimuslisenssijärjestelmää hyödynnettäessä on kunnioitettava tekijän moraalisia oikeuksia, ja käytettävä asianmukaisia lähdeviittauksia.²⁰¹

¹⁹⁸ Haarmann & Mansala 2012: 134

¹⁹⁹ Haarmann 2006: 74

²⁰⁰ Haarmann & Mansala 2012: 95 – 96

²⁰¹ Haarmann 2006: 75 – 88

5.2.2. Patenttioikeus

Patenttilain 1 § mukaan sille, joka on tehnyt mihin tekniikan alaan tahansa liittyvän teollisesti käytettävissä olevan keksinnön tai se, jolle keksijän oikeus on siirtynyt, voidaan hakemuksesta myöntää keksintöön patentti ja siten yksinoikeus keksinnön ammattimaiseen hyödyntämiseen. Lain mukaan patentti myönnetään ainoastaan keksintöön, joka on uusi siihen verrattuna, mikä on tullut tunnetuksi ennen patenttihakemuksen tekemispäivää, ja lisäksi olennaisesti eroaa siitä. Pohjoismaisen patenttilainsäädännön valmistelun yhteydessä luodun ja sittemmin vakiintuneen käsityksen mukaan teollisesti käytettävissä olevan keksinnön tulee olla luonteeltaan tekninen, sillä on oltava tekninen teho ja sen on oltava toisinnettavissa. Pelkkää ideaa ei voida patentoida, vaan sille on löydettävä konkreettinen, toimiva ratkaisu.²⁰²

Patentin avulla voidaan kieltää muita ammattimaisesti valmistamasta, tuomasta maahan tai myymästä patentoitua tuotetta tai soveltaa patentoitua menetelmää patentin voimassaoloaikana. Voimassaoloaika on korkeintaan 20 vuotta ja voimassapidosta peritään vuosittainen maksu. Koska patentti on alueellinen suojakeino, tulee sitä hakea kaikkiin niihin maihin joissa keksintöä aiotaan hyödyntää tai joissa voi esiintyä kilpailevaa valmistusta.²⁰³ Koska patenttihakemuksen tekeminen ja patentin ylläpitäminen on kallista, on sen hankkiminen ja puolustaminen pienille yrityksille usein mahdotonta. Tyypillisesti patenteja käytetäänkin teollisuudessa, jossa valmistusmäärät ovat suuria ja voitto huomattava. Sen sijaan palveluiden suojaamiseen patentti sopii huomattavasti prosessin jatkuvan muuttumisen vuoksi.²⁰⁴

²⁰² Haarmann & Mansala 2012: 65 – 66

²⁰³ Päällysaho & Kuusisto 2006: 7

²⁰⁴ Päällysaho & Kuusisto 2006: 9

5.2.3. Mallisuoja

Mallioikeudella suojataan tavaran ulkomuotoa tai yksityiskohtaa, joka voi olla konkreettinen, teollisesti valmistettu esine tai esimerkiksi kankaan kuosi tai sellainen tuotteen osa, jota ei voi irrottaa tuotteesta sitä rikkomatta.²⁰⁵ Mallioikeuden suojaamisen tavoitteena on kannustaa suunnittelijoita uuteen muotoiluun ja sijoittajia investoimaan suunnittelun tuloksiin²⁰⁶.

Mallioikeuslain 2 § mukaan mallisuoja voidaan rekisteröidä vain, jos malli on uusi ja yksilöllinen. Mallioikeutta ei lain mukaan voida myöntää tuotteen ulkomuodon tietyille piirteille, jotka määräytyvät pelkästään tuotteen teknisen käyttötarkoituksen mukaan. Mallin on oltava luovan työn tulos, eikä sillä voida suojata epäitsenäisen jäljittelyn tuloksia. Mallisuoja saavat myös sellaiset graafiset symbolit tai esim. tietokoneohjelman kuvakkeet ja valikot, joiden ulkomuoto on mallisuojalain edellyttämällä tavalla riittävän yksilöllinen ja uusi.²⁰⁷

Malli voidaan suojata riippumatta siitä, perustuuko tuotteen ulkomuoto esteettisiin vai käytännöllisiin ominaisuuksiin. Mallisuoja ei myöskään ulotu tuotteen teknisiin ominaisuuksiin, vaikkakin tuotteen tulee olla aina joko teollisesti tai käsityönä valmistettu konkreettinen esine. Myös tuotteen koristeen malli eli ornamentti on suojattavissa. Pelkästään väri tai materiaali sinänsä ei yksin voi saada mallisuoja, mutta ne voivat osana kokonaisuutta tulla otetuksi huomioon mallisuoja myönnettäessä.²⁰⁸

²⁰⁵ Päällysaho & Kuusisto 2006: 8, vrt. Haarmann & Mansala 2012: 80

²⁰⁶ Haarmann & Mansala 2012: 79

²⁰⁷ Haarmann 2006: 213 – 214

²⁰⁸ Haarmann & Mansala 2012: 80

Mallioikeuden rekisteröiminen tapahtuu hakemuksesta, ja on varsin lähellä patenttimenettelyä. Suomessa rekisteröity mallisuoja on voimassa vain Suomessa. Rekisteröinti on voimassa viisi vuotta hakemuksesta, ja se voidaan uusida enintään neljä kertaa viideksi vuodeksi kerrallaan. Malli voidaan rekisteröidä myös yhteisömallina Euroopan yhteisössä. Mallioikeuden rikkomisesta voi seurata rangaistus mallioikeuden loukkaamisesta ja vahingonkorvausvelvoite, ks. esim. KKO 1979 II 119.²⁰⁹

FramiPro-puitesopimuksen 3.7 §:n mukaan immateriaalioikeudet projektin lopputuloksiin tai dokumentaatioon eivät siirry toimeksiantajalle, ellei asiasta erikseen toisinsovita. Kaikki aineisto, jonka toimeksiantaja ja SeAMK ennen tai jälkeen toimeksiantosopimuksenteon luovuttavat toisilleen, jäävät aineiston luovuttaneen osapuolen omaisuudeksi. Sopimuksen mukaan erikseen voidaan sopia immateriaalioikeuksien siirtymisestä toimeksiantajalle. Osapuolet määrittelevät tuolloin markkinaehtoisen korvauksen, jolla immateriaalioikeudet ja dokumentaatio siirtyvät toimeksiantajalle.

Tämä tarkoittaa sitä, että mikäli projektin tuloksena syntyisi keksintö tai malli, jolla olisi kaupallista käyttöä, tulee hyödyntämisestä ja siitä maksettavasta korvauksesta sopia erikseen toimeksiantajan ja projektiryhmän välillä. Myös tekijänoikeussuovaa saavan teoksen osalta käyttöoikeudesta tulee sopia erikseen, ellei siitä sovita jo projektisuunnitelmassa.

Tekijänoikeuden osalta tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että opiskelijat luovuttaisivat sopimuslissenssin nojalla käyttöoikeuden projektissa syntyneeseen teokseen. Patentti- tai mallisuojan osalta tulisi sopia siitä, kenellä on oikeus hakea patenttia pro-

²⁰⁹ Haarmann 2006: 222, 224 – 226

jektissa syntyneeseen keksintöön tai mallisuojaan projektiryhmän tai sen jäsenen luomalle tuotteelle, ja millaista korvausta vastaan opiskelija tai opiskelijaryhmä luovuttaisi oikeudet toimeksiantajalle.

Tätä tutkimusta kirjoitettaessa ei vielä projekteissa ole syntynyt sen kaltaisia tuotoksia, joihin liittyisi mahdollisuus kaupalliseen hyödyntämiseen tai tarve suojata luovan työn tuloksia. Mahdollista kuitenkin on, että jossain vaiheessa syntyy tilanne, jossa ainakin on huolellisesti pohdittava, onko aihetta lähteä selvittämään tekijänoikeuteen, patentoimiseen tai mallisuojaan liittyviä kysymyksiä tarkemmin. Menettelyä tällaiseen ei vielä ole sovittu tai kuvattu FramiPron projektikäsikirjassa. Ei myöskään ole keskusteltu siitä, millainen rooli SeAMKilla tai projektia ohjaavalla opettajalla olisi neuvottelutilanteessa suhteessa projektiryhmän opiskelijoihin tai projektin toimeksiantajaan.

Immateriaalioikeudelliset kysymykset ovat luonteeltaan monimutkaisia ja erityistä asiantuntemusta vaativia, eikä voida olettaa, että jokaisen projektin ohjaajalla olisi osaamista niiden ratkaisemiseen. Tärkeintä olisi, että ohjaaja kykenisi tunnistamaan tilanteet, joissa on tarpeen nostaa esiin kysymys siitä, onko projektin tuloksena syntynyt tai syntymässä jotain sellaista, johon liittyy tarve tarkastella immateriaalioikeuksia. Seuraava askel olisi käynnistää neuvottelut projektiryhmän ja toimeksiantajan välillä siitä, miten asioista halutaan sopia. Tällaiseen neuvotteluun olisi tarpeen luoda menettelytavat ja sopia mahdollisten ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttämisestä sekä asiantuntijapalvelun käyttämisestä aiheutuvien kustannusten jakautumisesta.

5.3. Toimeksiantajan oikeus hyödyntää projektin tuotoksia kaupallisesti

Toimeksiantajan näkökulmasta yksi keskeisimpiä intressejä lähteä yhteistyöhön korkeakoulun kanssa on oikeus saada projektin tuotokset käyttöönsä projektisuunnitelmassa kuvatulla tavalla. Vaikka toistaiseksi ei FramiPro-projekteissa olekaan syntynyt innovaatioita, joita olisi mahdollisuus hyödyntää kaupallisesti, on tärkeää määritellä jo ennalta yhteistyön pelisäännöt ja osapuolten oikeudet tilanteissa, joissa tuotoksilla voi olla merkittävää kaupallista arvoa.

Työsopimussuhteessa syntyneitä keksintöjä koskevista oikeuksista säädetään työsuhdekeksintölaissa. Sen mukaan työnantajalla on oikeus saada oikeus hyödyntää keksintöä yrityksen toimialan liiketoiminnassa joko kokonaan tai osittain.

”Jos keksintö on syntynyt työntekijälle kuuluvien työtehtävien täyttämiseksi tapahtuvan toiminnan tuloksena tai olennaisesti käyttämällä hyväksi työnantajan tai tämän kanssa samaan konserniin kuuluvan yrityksen liikkeessä tai laitoksessa saavutettuja kokemuksia, työnantajalla on oikeus, jos keksinnön hyväksikäyttö kuuluu työnantajan tai tämän kanssa samaan konserniin kuuluvan yrityksen toiminta-alaan, saada kokonaan tai osittain oikeus keksintöön.

Jos keksintö on syntynyt työntekijälle työssä tarkemmin määrätyn tehtävän tuloksena, työnantajalla on edellä tarkoitettu oikeus, vaikkei keksinnön hyväksikäyttö kuulu työnantajan tai tämän kanssa samaan konserniin kuuluvan yrityksen toiminta-alaan.”

Myös mallioikeutta koskevassa kirjallisuudessa lähdetään yleisesti siitä, että työsuhteessaan malleja luomaan palkatun henkilön oikeudet malleihin siirtyvät lähes kokonaan työnantajalle²¹⁰. Lakia korkeakouluissa tehtävistä keksinnöistä sovelletaan suomalaisten korkeakoulujen palveluksessa olevien henkilöiden palvelussuhteessaan tekemiin, Suomessa patentilla suojattavissa oleviin keksintöihin. Kyseisiä työ- tai muuta

²¹⁰ Haarmann 2006: 213 – 214

palvelussuhdetta koskevia tulkintoja tai säädöksiä ei kuitenkaan voi soveltaa tässä yhteydessä, sillä FramiPron puitesopimuksessa nimenomaisesti todetaan, etteivät opiskelijat ole työsuhteessa toimeksiantajaan tai korkeakouluun.

Toteamus sinänsä ei muodosta estettä sille, etteikö kyseessä voisi olla työsuhteen tunnusmerkit tosiasiallisesti täyttävä sopimussuhde. Näin ei kuitenkaan ole, sillä opiskelijat eivät saa työstään vastineeksi palkkaa, eikä korkeakoululla tai toimeksiantajalla ole direktio-oikeutta, vaan velvoite ohjata opiskelijoita. Työtä ei myöskään tehdä kummankaan puitesopimusosapuolen lukuun ²¹¹.

FramiPron puitesopimuksessa asiaa lähestytään tekijänoikeuslain 1961/404 näkökulmasta. Sen mukaan periaatteena on, että tekijänoikeus ja muut immateriaalioikeudet kuuluvat tuotoksen tekijälle, eikä niitä voi ilman erillistä sopimusta toimeksiantajalle siirtää. Puitesopimuksessa todetaankin, että tekijänoikeus kuuluu opiskelijalle ja ellei toisin ole sovittu, immateriaalioikeudet projektin tuotoksiin tai dokumentaatioon eivät siirry toimeksiantajalle. Mikäli kaupallisesti hyödynnettäviä innovaatioita syntyisi, tulisi immateriaalioikeuksien siirtämisestä ja niistä maksettavista korvauksista neuvotella toimeksiantajan ja projektiin osallistuneiden opiskelijoiden välillä erikseen, ellei siirtomenettelystä ja korvauksista olisi kirjattu jo ennakolta projektisuunnitelmaan²¹².

FramiPro-hankkeen aikana, vuosina 2012 – 2014 ei opiskelijoiden projekteissa syntynyt yhtään kaupallisesti hyödynnettävissä olevaa tuotosta, johon olisi liittynyt immateriaalioikeuksia koskevia intressikysymyksiä. On kuitenkin mahdollista, että toiminnan kehittymisen ja laajenemisen myötä projekteissa luodaan myös tuotoksia, joilla voi olla

²¹¹ Kairinen: 2009

²¹² Rintala ym. 2014: 68

kaupallista arvoa. Haastavaa on, mikäli toimeksiantajan ja projektiryhmän käsitys keksinnön kaupallisesta arvosta ja mahdollisesta immateriaalioikeudesta eroaa toisistaan, eivätkä osapuolet pääse neuvotteluratkaisuun immateriaalioikeuksien siirtämisestä tai siirron korvauksesta.

5.4. SeAMKin rooli immateriaalioikeuksia koskevissa asioissa

SeAMKin rooli immateriaalioikeuksia koskevissa kysymyksissä on kaksijakoinen. SeAMKilla on tiedonantovelvollisuus immateriaalioikeuksia koskevista sopimukseen sisältyvistä yksityiskohdista sekä toimeksiantajalle että opiskelijoille. Lisäksi SeAMKin rooli voi liittyä edunvalvontaan erityisesti opiskelijoiden oikeuksien puolustamiseksi.

Tiedonantovelvoitteensa opiskelijoille SeAMK täyttää siten, että FramiPron opetussuunnitelmaan sisältyy immateriaalioikeuksia koskevaa opetusta, jossa käydään läpi mm. tekijänoikeutta, patenteja ja keksintölainsäädäntöä. Opetuksesta vastaa juristin koulutuksen saanut oikeustieteen lehtori. Tiedonantovelvoite toimeksiantajia kohtaan immateriaalioikeuksista konkretisoituu erityisesti sopimusneuvottelussa, jossa SeAMKin edustaja käy sopimukseen sisältyvät, immateriaalioikeuksia koskevat sopimuskohdat läpi toimeksiantajan kanssa.

Käytännön projektisuunnittelua ja projektien toteutusta ohjaavat substanssiasiantuntijaopettajat, ja ohjaava opettaja valikoituu projektiaihion keskeisen sisällön mukaisesti. Ohjaavalla opettajalla ei välttämättä ole oman asiantuntijuutensa puitteissa kokemusta tai tietoa tekijänoikeus- tai muista immateriaalioikeuden kysymyksistä. Projektisuunnitelmavaiheessa olisi kuitenkin erittäin tärkeää tunnistaa projektin sisältöön, toteuttamiseen ja lopputuotokseen mahdollisesti liittyvät immateriaalioikeudelliset ulottuvuudet.

Projektiryhmällä on oikeus konsultoida oikeustieteen opettajaa tarvittaessa myös projektisuunnitteluvaiheessa. Mahdolliset projektisuunnitelmaan sisältyvät oikeudelliset riskit ja niiden ennakoiminen riippuu paljolti ohjaavan opettajan oikeudellisesta osaamisesta, mikä vaihtelee opettajan substanssialan ja aiemman projektikokemuksen mukaan. FramiPro-opettajien ja uusien opiskelijaryhmien perehdytyksessä opettajien vastuuta oikeudellisista kysymyksistä ei korosteta, vaan opettajan roolia käsitellään pääasiassa pedagogisen ohjauksen näkökulmasta ²¹³.

Edunvalvontarooli korostuu tilanteissa, joissa sopimusosapuolilla on eriävät näkemykset esimerkiksi immateriaalioikeuksien hallinnasta, mahdollisesta hallinnan luovutuksesta ja siihen liittyvistä korvauksista. Toistaiseksi tämän tyyppisiä tilanteita ei FramiPro-yhteistyössä ole esiintynyt. Mahdollisen sopimuskonfliktin varalta olisi kuitenkin hyödyllistä pohtia, millaisen roolin SeAMK ottaisi edunvalvojana, vai olisiko mahdollista ja jopa toivottavaa, että se pysyttelisi tilanteessa projektiyhteistyön osapuolten suuntaan neutraalina.

²¹³ Rintala, Salonen & Taijala 2014

6. SOPIMUSSUUNNITTELU ONNISTUNEEN PROJEKTIYHTEISTYÖN VÄLINEENÄ – YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1. Yhteenveto – sopimussuunnittelu ja sopimuksenhallinta FramiProssa

Sopimuksen hallinnan käsite ei ole yksiselitteinen. Tässä työssä sopimuksenhallinta määriteltiin projektitasolle. FramiPron toiminta on organisoitu projektiliiketoimintaa mukailevalla mallilla. Projektirytyksille tyypillistä on työskentely samanaikaisesti useiden hankkeiden parissa, näin on toimittu myös FramiProssa. Sopimusten onnistumista ei voida punnita vain asiakirjojen perusteella, vaan onnistumista arvioidaan projektin toteutuksen, syntyneiden tuotosten, asiakkaan tyytyväisyyden ja oppimiskokemusten avulla. Sopimusten hallinta liittyykin läheisesti projektien toiminnan ohjaukseen ja laadun ja riskien hallintaan ²¹⁴.

Ennakoiva sopiminen on osa liiketoimintaan kuuluvaa sopimusten hallintaa ja yhteistyön suunnittelua, rakentamista ja ylläpitoa. Ennakoivan sopimisen tavoitteena on, että sopijakumppanien yhteistyön päämäärät saavutetaan heidän tahtonsa mukaisesti. Se edellyttää osapuolten tahdon ja tarkoituksen huolellista selvittämistä ja taitoa luoda sopimuksen avulla selkeät ja juridisesti kestävät raamit, joissa ennakoidaan myös mahdollisia ongelmia ja niiden ennaltaehkäisyä molempien osapuolten intressit huomioivalla tavalla ²¹⁵. Ennakoivan sopimisen päämääränä on välttyä sopimusriidoilta ja niiden ratkaisuun kuluvalta ajalta ja kustannuksilta sekä edistää pitkäkestoista yhteistyötä sopijakumppanien välillä.

²¹⁴ Haapio 2005: 331

²¹⁵ Pohjonen 2002: V

Kärkkäisen²¹⁶ mukaan sopimusriidat johtuvat yleisimmin sopimuksen sisältöä ja sen tulkintaa koskevista näkemuseroista. Ongelmia voi aiheutua osapuolten puutteellisesta substanssin tuntemuksesta. Puutteita voi olla sekä oikeudellisessa osaamisessa että myös projektin sisältöön liittyvässä taloudellis-teknisessä osaamisessa. Sopimus voi olla sisällöltään epätäydellinen joko siksi, että osapuolet eivät ole osanneet ennakoita mahdollisia ongelmia tai siksi, että sopimus on tietoisesti haluttu jättää avoimeksi. Usein sopimuksen aukot ovat kuitenkin tahattomia, joko kiireen tai unohduksen aiheuttamia puutteita sopimuksessa.²¹⁷ Sopimuksen tulkintatilanteissa nämä aukot voivat aiheuttaa sopimusriidan, jos osapuolilla on erilainen käsitys siitä, mitä asiasta on sovittu tai onko kysymystä sopimuksen valmisteluvaiheessa käsitelty lainkaan.

Erimielisyyttä voi olla myös siitä, mikä on sopimuksen aineisto. Sopimusaineistoon voi kuulua kirjallisen sopimuksen ohella esimerkiksi markkinointimateriaali, sopimusneuvottelujen aikana syntynyt materiaali, osapuolten suulliset ilmoitukset ja toiminta sopimuksen solmimisen jälkeen²¹⁸. Markkinointimateriaalin, yrityksen myyntiorganisaation ja koko tilaus-toimitusketjun tiedonkulku, lupauksen ajantasaisuus ja paikkansa pitävyys ovatkin riskitekijöitä, joiden hallinnasta on syytä pitää huolta²¹⁹. Aineistoa voidaan myös nimenomaisesti rajoittaa mainitsemalla siitä sopimustekstissä²²⁰.

FramiPro-sopimuksen sisältö on tietoisesti haluttu jättää väljäksi, jotta se palvelisi mahdollisimman erilaisia projektityhteistyön tarpeita ja mahdollistaisi monialaisen projektityhteistyön toteutumisen. Sopimuksen väljyys on mahdollisuus, mutta siihen

²¹⁶ Kärkkäinen 2012

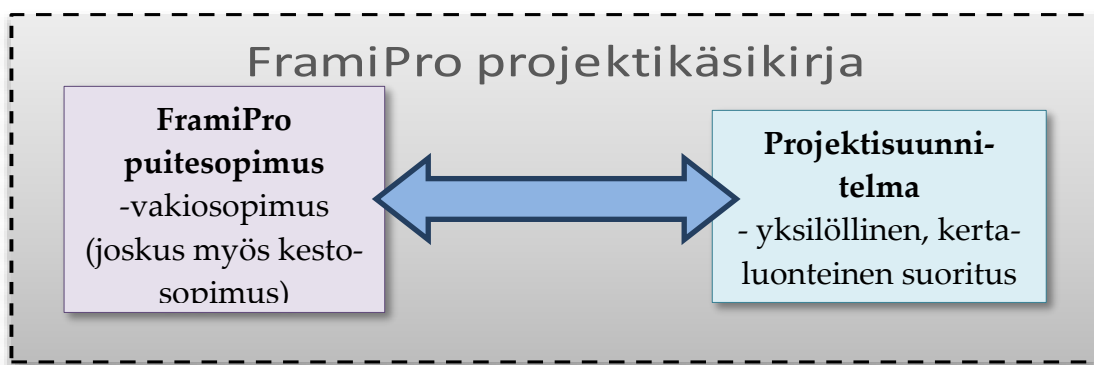
²¹⁷ Haapio 2002: 23

²¹⁸ Haapio 2002: 14-18

²¹⁹ Haapio 2002: 20-22

²²⁰ Kärkkäinen 2012

sisältyy myös riskejä, erityisesti osapuolten sopimussosaamisen ja projektisuunnitelmien sisällön ja projektitoiminnan tulosten osalta. Monialainen projektiyhteistyön sisältö on vaikeasti ennakoitavaa sopimussuunnittelun näkökulmasta, eikä valmiita malleja noudattamalla aina voida edetä. Osapuolten erilaiset odotukset, tarpeet ja tavoitteet voivat myös aiheuttaa ristiriitoja, joita pelkän puitesopimuksen avulla ei ole mahdollista kokonaan ennakoida ja välttää. Oma riskinsä sisältyy opiskelijoiden työpanokseen – sekä osaamisen, tuotosten laadun, että huolellisuusvelvoitteen valvonnassa on projektia ohjaavalla opettajalla keskeinen rooli ja vastuu, vaikkei opettaja puitesopimuksen mukaan olekaan vastuussa varsinaisesta projektituotoksen toteutuksesta.

Kuvio 5. FramiPro-toimintaympäristöä määrittävät asiakirjat ²²¹

Tämän työn tutkimusongelma kiteytyi seuraaviin neljään kysymykseen:

Voidaanko FramiPro- puitesopimuksen avulla

- 1) *määritellä projektiyhteistyön osapuolten roolit, vastuut ja velvoitteet?*
- 2) *turvata FramiPro-toiminnan sopijaosapuolten erilaisten intressien toteutuminen?*
- 3) *rajata eri osapuolten sopimusoikeudelliset vastuuriskit? ja*
- 4) *tukea projektiyhteistyön onnistumista?*

²²¹ Rintala ym. 2014, vrt. sopimustyyppiäottelut Hemmo 2008 ja Halila & Hemmo 2008

Vastauksena ensimmäiseen tutkimusongelman osakysymykseen, ”Voidaanko FramiPro-puitesopimuksen avulla määritellä osapuolten roolit, vastuu ja velvoitteet?” voidaan vastata kyllä ja ei. Hankkeessa luotu FramiPro-puitesopimus määrittää projektityhteistyön osapuolten rooleja, vastuita ja velvoitteita. Puitesopimuksessa opettajan rooli ja vastuut on kuvattu varsin lyhyesti: ”Oppimisympäristöstä, jossa opiskelijat, heitä ohjaavat opettajat ja työelämän edustajat tekevät yhteistyötä, käytetään nimeä SeAMK FramiPro® tai FramiPro.”

Ohjausvelvoite perustuu opettajan työsopimussuhteeseen ja asemavaltuutukseen SeAMKin edustajana. Sopimustekstissä on jätetty avoimeksi se, mitä ohjaus käytännössä tarkoittaa ja kuinka se konkretisoituu opettajan näkökulmasta projektityhteistyössä. Riskinä on, että projektin aikana toimeksiantajan odotukset opettajan roolille ovat ylimitoitettut, mikä voi aiheuttaa sopimuskonfliktin tilanteessa, jossa projektin tuotos ei tyydytä toimeksiantajaa.

Puitesopimuksen mukaan toimeksiantajaa koskevia toimintavelvoitteita on osallistua toimeksiantoa varten nimetyn projektiryhmän opiskelijoiden ohjaukseen siten, että projektiryhmällä on mahdollisuus toimeksiannon suorittamiseen. Lisäksi toimeksiantajan tulee luovuttaa projektiryhmälle käyttöoikeus informaatioon toimeksiannon toteuttamista varten. Lisäksi toimeksiantajan tulee osallistua korvauksetta projektiryhmän suoritusten arviointiin projektin päättyessä. Käytännössä tämä on pääsääntöisesti tarkoittanut projektin päätöskokouksessa annettavaa suullista palautetta.

Puitesopimuksen mukaan toimeksiantaja vastaa projektista aiheutuvista välttämättömistä materiaali- ym. kustannuksista sekä toimitiloissaan tapahtuvien vierailujen tai työskentelyn opiskelijoille aiheuttamista matka- ym. kustannuksista sen mukaan, kuin projektisuunnitelmassa on tarkemmin erikseen kuvattu. Varsinainen projektisuunnitelman mukainen työ sen sijaan on toimeksiantajalle maksutonta.

Pääsääntöisesti työtä tehdään SeAMKin tiloissa, mutta mahdollista on, että opiskelijat voivat työskennellä osan aikaa myös toimeksiantajan tiloissa. Tällöin toimeksiantajan on huolehdittava, että työskentelytilat ovat asialliset ja täyttävät työlänsäädännön vaatimukset. Perehdyttämisestä tai työsuojelulain nojalla työnantajalle kuuluvista velvoitteista ei sen sijaan puitesopimuksessa lausuta mitään. Näitä voidaan pitää sopimuksen aukkoina, joihin olisi hyvä tehdä tarkennuksia sopimuslomaketta ja projektikäytäntöjä päivitettäessä.

FramiPro-puitesopimuksen tavoitteena on turvata sopijapuolten yhteistyölle asettamien päämäärien toteutuminen. Toisena tutkimusongelman kysymyksenä on vastata kysymykseen, *voidaanko puitesopimuksella turvata sopijaosapuolten erilaisten intressien toteutuminen?* Yhteistyön osapuolia ovat SeAMK, toimeksiantaja ja opiskelijat. Puitesopimuskokonaisuus sisältää opiskelijoiden laatiman projektisuunnitelman, joten on perusteltua tarkastella tässä yhteydessä myös opiskelijoiden intressien toteutumista tämän osakysymyksen kohdalla.

SeAMKin näkökulmasta yhteistyön intressinä on luoda ja ylläpitää monialainen työelämälähtöinen oppimisympäristö SeAMKin opiskelijoille. Toimeksiantajan intressissä on kyettä kehittämään omaa toimintaansa opiskelijoiden työpanoksen avulla. Intressinä voi olla myös mahdollisuus ennakoida tulevia rekrytointeja ja saada projektiyhteistyön kautta kontakteja tulevaisuuden osaavaan työvoimaan sekä tehdä toimeksiantajan toimintaa tutuksi ja houkuttelevaksi vaihtoehdoksi työllistymiselle.

Osa toimeksiantajista pitää oppilaitosyhteistyötä myönteisenä omalle yritysimaalleen ja kokee sen edistävän myös verkostoitumista maakunnan muihin toimijoihin. Opiskelijoiden näkökulmasta tärkeää on päästä testaamaan omaa osaamistaan aidoissa työelämän toimeksiannoissa, kehittää itseään, osaamistaan ja työelämätaitojaan sekä tutustua potentiaalsiin työnantajiin jo opintojen aikana. Osa opiskelijoista toivoo

käytännön projekteissa opiskelusta vaihtelua teoriapainotteiseen opetukseen. Nämä tavoitteet ovat toteutuneet FramiPro-yhteistyössä, joten siltä osin puitesopimus voidaan todeta työväliseksi, jonka avulla voidaan ainakin osittain turvata yhteistyön osapuolten intressien toteutuminen.

Riskienhallinnan näkökulmasta on toimintaympäristön ja eri osapuolten roolien ja velvoitteiden lisäksi tärkeää kyetä rajaamaan sopimuksen vahingonkorvausoikeudellisia seuraamuksia. FramiPro-sopimuksessa on SeAMKin vahingonkorvausvastuusta kirjattu erikseen oma kohtansa, jonka mukaan opiskelijat ja henkilökunta kuuluvat SeAMKin tapaturma- ja vastuuvakuutuksen piiriin. Vastuuvakuutuksen kohteena ovat toimeksiantajan esinevahingot tai toimeksiantajan asiakkaan henkilö- ja esinevahingot. Sopimuksen mukaan korvattavia ovat vahingot, jotka aiheutuvat opiskelijan tuottamuksellisen toiminnan välittömänä seurauksena.

Lisäksi on erikseen rajattu vahingonkorvausvastuun ulkopuolelle opiskelijoiden aiheuttama epäsuora tai välillinen vahinko jolla sopimuksessa tarkoitetaan

- 1) vahinkoa, joka johtuu tuotannon tai liikevaihdon vähentymisestä tai keskeyttämisestä,
- 2) muuta vahinkoa, joka aiheutuu siitä, ettei projektisuunnitelmaan kirjattuja tuotoksia voida käyttää tarkoitetulla tavalla,
- 3) voittoa, joka on jäänyt saamatta sen vuoksi, että sopimus sivullisen kanssa on rauennut tai jäänyt täyttämättä oikein,
- 4) vahinkoa, joka aiheutuu tiedon tai tiedoston häviämisestä, tuhoutumisesta tai muusta toimimattomuudesta
- 5) ns. regressivahinkoa eli kolmannelle osapuolelle aiheutuneen vahingon korvaamisesta aiheutuneita kustannuksia tai muuta vahinkoa,
- 6) muuta samankaltaista vaikeasti ennakoitavaa vahinkoa.

Sopimuksessa todetaan myös, etteivät opettaja tai opiskelijat vastaa vahingosta, joka on aiheutunut toimeksiantajan antamasta virheellisestä tiedosta tai toimeksiannon toteuttamisen kannalta puutteellisesta ohjauksesta tai taustatiedoista. Vahingonkorvausvastuun ulkopuolelle rajataan myös viivästykset tai sopimusvelvoitteiden täyttämättä jättäminen, jotka aiheutuvat ns. ylivoimaisesta esteestä.

FramiPro-puitesopimuksessa riskienhallintaa on lähestytty SeAMKin riskien rajoittamisen näkökulmasta. Sen sijaan toimeksiantajan riskejä tai vahingonkorvausvastuuta ei puitesopimuksessa käsitellä, mitä voitaisiin pitää onnistuneen projektiyhteistyön kannalta riskinä, johon olisi hyvä etsiä ennakoivia ratkaisuja jo sopimusta suunniteltaessa. Ennakoivan sopimussuunnittelun näkökulmasta kohtuullista olisikin todeta, että myös toimeksiantajan vahingonkorvausvastuu rajoittuu projektiyhteistyössä, ja lisäksi määritellä, miten tuo vastuu rajautuu.

Puitesopimukseen on kirjattu SeAMKin oikeus käyttää vastikkeetta FramiPro-yhteistyökumppaneita referenssinä toimintaansa markkinoidessaan. Myös opiskelijoilla on oikeus hyödyntää FramiPro-opintojensa aikana syntyneitä tuloksia ja yritysyritys-yhteistyötä. Toimeksiantajalla ei sopimukseen sen sijaan vastaavaa oikeutta ole kirjattu, vaikka moni toimeksiantaja pitää tärkeänä yrityksensä ja sen imagon kehittämisen osatekijänä oppilaitosyritys-yhteistyötä. Tämä voidaan nähdä toimeksiantajan näkökulmasta sopimuksen epätasapainona, jota olisi hyvä tarkistaa puitesopimusta päivitettäessä.

Onnistuneen projektiyhteistyön kannalta olisi syytä myös varmistua siitä, että osapuolten odotukset toistensa suorituksista ja rooleista ovat realistiset. Puitesopimuksessa ei tällä hetkellä kerrota projektia ohjaajavan roolista muuta kuin se, että FramiPro-yhteistyössä opiskelijoita ohjaavat opettajat. Opettajien velvoitteista todetaan myös, että heitä koskee sama salassapitovelvoite projektiyhteistyön aikana tietoon tulleista toimeksiantajaa koskevista tiedoista kuin opiskelijoitakin.

6.2. Johtopäätökset ja kehittämisehdotukset

6.2.1. Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tuloksena voidaan todeta, että FramiPro-hankkeessa luotu puitesopimusmalli on ollut hyvä lähtökohta monialaisen, projektitoimistomalliin perustuvan oppimisympäristön projektien hallintaan. Puitesopimuksen laadinnassa on pyritty ennakoivan sopimussuunnittelun mukaisesti tunnistamaan projektiyhteistyön mahdollisuuksia ja riskejä sekä edistämään onnistunutta projektiyhteistyötä sopimusmallin avulla.

Tutkimuksen perusteella sopimuksessa havaittiin kuitenkin aukkoja ja kehittämistarpeita. Vaikka osa sopimuksen aukoista on tietoisia, voitaisiin puitesopimusta teknisesti kehittämällä vahvistaa yhteistyön osapuolten intressien toteuttamista ja projektien riskienhallintaa. Keskeisin keino yhteistyön onnistumisen tukemiseen on kuitenkin kaikkien projektiyhteistyössä toimivien osapuolten huolellinen perehdyttäminen sopimusoikeudellisten riskien tunnistamiseen ja niiden ennalta ehkäisemiseen. Käytännössä se edellyttäisi projektien toimijoiden roolien ja vastuiden nykyistä tarkempaa kuvaamista ja selkiyttämistä sekä monialaisten oppimisprojektien sopimustenhallinnan systemaattista johtamista.

Jotta puitesopimuksen avulla voitaisiin entistäkin paremmin tukea projektiyhteistyön onnistumista, olisi syytä kiinnittää huomiota ainakin seuraaviin seikkoihin:

- 1) Sopimus solmitaan SeAMKin ja toimeksiantajan välillä. Sillä ei voida luoda velvoitteita kolmannelle osapuolelle eli opiskelijalle, jotka eivät ole sopimussuhteessa tai työsopimussuhteessa kumpaankaan sopijakumppaniin. Puitesopimukseen kirjattu opiskelijoita velvoittavat salassapitovelvoite, virhevastuu,

huolellisuusvelvoite tai vahingonvastuu eivät konkretisoidu projektiyhteistyössä pelkän puitesopimuksen perusteella, vaikka varsinaisen projektin toteutuksesta vastaavat opiskelijat.

- 2) Sopimus ei hankkeessa luodun sisällön perusteella huomioi parhaalla mahdollisella tavalla eri osapuolten intressien toteutumista, eikä siinä kuvata kattavasti osapuolten rooleja, vastuita ja velvoitteita tai riskien rajaamista. SeAMKin tiedonantovelvoite ja lojaalisuusvelvoite ovat korostettuja johtuen projektiyhteistyön osapuolten tiedollisesta alivoimasta ja SeAMKin asemasta sopimuksen laatijana. Vastuu osapuolten tavoitteiden toteutumisesta ja osapuolten tiedonsaannin varmistamisesta on vahvasti SeAMKilla. Mahdollisissa sopimuskonflikteissa vakimuotoista sopimusta voidaan tulkita laatijansa vahingoksi, mikäli voidaan osoittaa, että sopijapuolen etuja ei ole riittävästi huomioitu. Seurauksena voi olla kohtuuttoman ehdon sovittelu tai koko sopimuksen muuttuminen pätemättömäksi sen kohtuuttomuuden vuoksi.
- 3) Puitesopimusta täydentävä projektisuunnitelma ei ole tiedossa sopimuksen solmimishetkellä, joten opiskelijoiden työsuoritus, yksityiskohtaiset roolit, vastuut ja velvoitteet varsinaisessa projektissa jäävät avoimeksi puitesopimuksesta huolimatta. Opiskelijat eivät osallistu puitesopimusneuvotteluun eivätkä omasta puolestaan sitoudu nimenomaisesti noudattamaan puitesopimuksen ehtoja. Sopimuksen sitovuus opiskelijaryhmän ja toimeksiantajan välillä konkretisoidaan projektisuunnitelmalla, joka ei kuitenkaan täytä sopimusasiakirjan tunnusmerkistöjä.

Onnistuneessa projektissa, jossa molemmat osapuolet ovat tyytyväisiä projektin lopputulokseen, nämä eivät tuota ongelmia. Tilanteissa, joissa jompikumpi projektiyhteistyön osapuolista on pettynyt projektin lopputulokseen tai kokee omien oikeuksiensa

tai tavoitteidensa jääneen toteutumatta, olisi mahdollisen sopimuskonfliktin ratkaisemisen kannalta hyvä, että sovitut asiat olisi kirjattu ja dokumentoitu selkeästi ennalta.

Erityisesti projektien tuloksena syntyvien tuotosten virhevastuu, toiminnan tulosta-voite ja projektiryhmää koskeva huolellisuusvelvoite sekä kysymykset työn tuloksiin liittyvistä immateriaalioikeuksista ja niiden mahdollisesta siirtymisestä olisi hyvä kirjoittaa auki tarkemmin kuin puitesopimuksessa ja sopimuksen sitovuus varmistaa asiakirjalla, jonka sekä toimeksiantaja että projektiin osallistuvat opiskelijat allekirjoittavat.

6.2.2. Kehittämisehdotukset

Puitesopimuksen kehittämistä olisi mahdollista ja suositeltavaa jatkaa siten, että seuraavissa sopimusversioissa kiinnitettäisiin nykyistä enemmän huomiota kaikkien projektiyhteistyön osapuolten intressien toteutumiseen ja riskienhallintaan. Myös projekteja ohjaavien opettajien rooli, tehtävät ja vastuut olisi tarpeen avata sopimustekstiin roolin selkiyttämiseksi sekä opiskelijoille, toimeksiantajille että ohjaajille.

Onnistuneen projektiyhteistyön varmistamiseksi olisi tärkeää panostaa vielä nykyistä enemmän perehdytysvaiheessa sekä opetushenkilöstön että opiskelijoiden sopimusaamisen kehittämiseen. Tärkeää olisi, että opettajat tunnistaisivat yhdessä projekti-salkun hallinnasta vastaavan henkilön kanssa eri projektiaihoiden sisältämiä mahdollisuuksia ja riskejä jo toimeksiantoehdotusten hyväksymisvaiheessa. Pedagogisten näkökulmien ja erilaisten toteuttamisvaihtoehtojen punninnan lisäksi tarkastelussa olisi tarpeellista systemaattisesti arvioida projektiaihioita myös sopimusten riskienhallinnan näkökulmasta.

Opiskelijoiden perehdytyksessä olisi tarkoituksenmukaista luovuuteen kannustavan ohjauksen ohella korostaa riskienhallinnan merkitystä ja muistuttaa riskienhallinnallisista näkökulmista jokaisen projektisuunnitelman laadintavaiheessa. Opiskelijoiden projektiosaamisen kehittämisen kannalta tärkeää olisi, että he kykenisivät tunnistamaan asiantuntijatyön erityispiirteet ja vastuut sekä hallitsemaan asiantuntijatyön riskejä mm. muotoilemalla projektien tavoitteet, toimenpiteet ja tulosodotukset siten, että projektin tulosriski on järkevässä suhteessa käytettävissä oleviin resursseihin ja osaamiseen.

Olisi hyvä myös pohtia, mitä saavutettaisiin sillä, että opiskelijat sitoutettaisiin projektiyhteistyöhön laatimalla projektista erillinen toimeksiantosopimus, jonka projektiryhmän opiskelijat ja toimeksiantaja allekirjoittaisivat. Toimeksiantosopimuksessa voitaisiin tarkastella opiskelijoiden velvoitteiden ohella myös heidän oikeuksiaan mm. immateriaalioikeuksien suhteen. Sopimukseen kirjattaisiin varsinaisen projektisuunnitelman lisäksi myös opiskelijoita koskevat velvoitteet salassapidosta, virhe- ja vahingonkorvausvastuusta sekä projektin tuloksesta.

Toimeksiantosopimus voitaisiin samaan tapaan kuin FramiPro-puitesopimus laatia vakiomuotoisena niiden yksityiskohtien osalta, jotka toistuvat samanlaisina projektin aiheesta tai toteutustavasta riippumatta. Vakiomuotoinen toimeksiantosopimus säästäisi aikaa ja nopeuttaisi varsinaisen projektiyhteistyön aloittamista samalla kun se avulla voitaisiin nykyistä tarkemmin edistää projektien onnistumista ja hallita projektiyhteistyön riskejä.

Uusien toimeksiantajien perehdyttäminen ja sopimuksen sisällön huolellinen läpikäyminen valmisteluvaiheessa ovat jatkossakin tarpeen sujuvan ja kaikkia osapuolia palvelevan yhteistyön kannalta. FramiPro-projektioppimisympäristön kehittämisen alkuvaiheessa haasteena oli kertoa toimeksiantajille, millaisia tuotoksia projekteista voisi

olla mahdollista syntyä. Tällä hetkellä, kun toteutuneita toimeksiantoja on jo useita kymmeniä, helpottaa sopimusneuvotteluja ja sopimukseen perehdyttämistä se, että aiemmin toteutuneita projekteja voidaan käyttää esimerkkeinä mahdollisista projekti-tuotoksista.

Projektiesimerkkien lisäksi voisi toimeksiantajien perehdyttämistä tehostaa tuotteistamalla joitain FramiPron projekteja valmiiksi palveluiksi²²², joiden avulla toimeksiantajien olisi helpompaa hahmottaa ja suhteuttaa odotuksensa projektiyhteistyön tuottamista hyödyistä. Näitä ennalta tuotteistettuja projektina toteutettavia palveluita voisivat olla esimerkiksi

- markkinointisuunnitelman laatiminen
- asiakastyytyväisyyskysely ja/tai asiakastarvekartoitus
- esite- ja markkinointimateriaalien tuottaminen tai esimerkiksi nettisivujen sisällön ja rakenteen suunnittelu
- toimintapäivän suunnittelu ja toteutus valitulle kohderyhmälle
- markkinakartoitus (kotimaassa tai valitussa ulkomaan kohteessa)

FramiPro-puitesopimuksessa olevista aukoista ja kehittämistarpeista huolimatta on selvää, että jo nyt monialainen, projektioppimiseen perustuva oppimisympäristö on lunastanut paikkansa SeAMKin opetuksessa. Toimeksiantajilta ja FramiProhon osallistuneilta opiskelijoilta saadun palautteen mukaan oppimistapa koetaan innostavana ja aidosti molempia osapuolia hyödyttävänä yhteistyömuotona korkeakoulun ja työelämän välillä. Asiantuntevasti laadittu sopimus antaa yhteistyölle raamit, vaikka tärkeintä onkin toimijoiden keskinäinen hyvä henki ja halu yhteistyön avulla saavuttaa osapuolten projektiyhteistyölle asettamat raamit.

²²² ks. Haapio & Rekola 2009

Onnistuneiden kokemusten mahdollistamiseksi projektiyhteistyössä on jatkossakin syytä ennakoida ja ennalta ehkäistä projektien ei-toivotut seuraukset, sekä sopia vastuunjaosta ja riskienhallinnasta ennakoita. Tämä edellyttää kaikilta FramiPron toimijoilta selkeitä rooleja, aktiivista keskinäistä vuorovaikutusta ja sopimuskumppanin etujen huomioimista omien intressien ohella.

Jatkotutkimuksen aiheita FramiPro-sopimusten hallintaan liittyen voisivat olla esimerkiksi immateriaalioikeuksien luovutukseen liittyvät kysymykset. Vaikka toistaiseksi projektien tuotoksena ei olekaan syntynyt sen tyyppisiä uusia tuotteita tai palveluinnovaatioita, joilla olisi liiketaloudellista merkitystä, on mahdollista, että tulevaisuudessa projekteissa luodaan jotain sellaista, jonka tuottama taloudellinen hyöty voi olla merkittävää sekä opiskelijaryhmälle että projektin toimeksiantajalle. Tällöin on tarpeen myös neuvotella mahdollisista immateriaalioikeuksien siirtymisistä ja niihin liittyvistä korvauksista osapuolten kesken. Mielenkiintoista olisi pohtia, millainen rooli korkeakoululla voisi olla tässä tilanteessa suhteessa opiskelijoihin, entä toimeksiantajaan? Varautuminen neuvottelutilanteeseen ennakoivasti olisi mitä enimmäsmäärin nykykaudesta Pro Active Law-ajattelun mukaista sopimusriskien hallintaa.

Koska opiskelijat eivät ole työsuhteessa korkeakouluun eivätkä toimeksiantajaan, ei tässä työssä tutkittu työnantajan isännänvastuuta. Mielenkiintoista olisi kuitenkin tutkia sitä, mikä on korkeakoulun isännänvastuu projekteja ohjaavien opettajien toiminnasta, ja miten korkeakoulu työnantajana voi tukea henkilöstöään oppimisympäristön projektinhallinnassa.

Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa yhtenä tavoitteena oli myös tutkia, miten sopimuksen visualisoinnilla voitaisiin selkiyttää FramiPro-yhteistyön sopimusta. Koska siihen ei tässä tutkimuksessa varsinaisesti vielä päästy, olisi yhtenä mahdollisena jat-

kotutkimuksen aiheena visualisoida nykyinen projektinhallintaprosessi puitesopimuksen näkökulmasta ja sen avulla kehittää ja parantaa FramiPron tulevia puitesopimusten ja sopimuskokonaisuuden hallintaa.

LÄHDELUETTELO

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto. Huhtikuu 2012. ARENEn suosituksia ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan laadun kehittämiseen, suojauskäytäntöihin ja riskienhallintaan. [verkkosivu] [viitattu 21.5.2014] Saatavana: http://www.arena.fi/dokumentit_.pdf

Ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden tekijänoikeudet. Tekijänoikeusneuvosto. Lausunto 2001:10. [verkkosivu] [viitattu 8.6.2014] Saatavana: http://www.minedu.fi/OPM/Tekijaenoikeus/tekijaenoikeusneuvoston_lausunnot/2001/pdf

Annola, Vesa Antero (2003). Sopimuksen dynaamisuus. Talousoikeudellinen rakennetutkimus sopimuksen täydentymisestä ja täydentymisen ohjaamisesta. Vaasa: Ykköset-Offset Oy.

Artto, Karlos, Martinsuo Miia & Kujala Jarkko (2006). Projektiliiketoiminta. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy

Aurejärvi, Erkki & Mika Hemmo (2007). Velvoiteoikeuden oppikirja, 3. painos. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Berkun, Scott (2006). Projektinhallinnan taito. Jyväskylä: Gummerus Oy/ README.fi

Carlsson Maria & Ruotsalainen Henri (2014). Yleistä sopimusvastuusta, 13 – 40. Teoksessa: Sopimusriskit. Toim. Saara Palmberg. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Edelman, Tom (1998). Tutkimussopimusten perusteista, 15–24. Teoksessa: Tutkimussopimus. Toim. Ari Saarnilehto ja Tom Edelman. Juva: WSOY

Euroopan yhteisöjen komission suositus 2003/361/EY mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten määritelmästä 6.5.2003. [verkkosivu] [viitattu 18.8.2013] Saatavilla: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/sme_definition/sme_user_guide_fi.pdf

FramiPro 2013–2014. Seinäjoen ammattikorkeakoulun projektioppimisen opintokokonaisuus. [Verkkosivu] Seinäjoen ammattikorkeakoulu. [Viitattu 8.6.2014] Saatavana: <http://ops.seamk.fi/fi/2012-2013/index.php?page=framipro>

Haapio, Helena (2002). Jäikö jotain sopimatta? Kaukoviisautta kaupankäyntiin ja oikeudellisten ongelmien torjuntaan, s.3-82. Teoksessa: "Ennakoiva sopiminen. Liiketoimien suunnittelu, toteuttaminen ja riskien hallinta." Toim. Soile Pohjonen. WSOY Lakitieto 2002. Helsinki.

Haapio, Helena (2005). Ennakoiva sopimussuunnittelu: Avain sopimusten ja häiriöiden hallintaan, s. 309 – 347. Teoksessa: "Sopimusten ja häiriötilanteiden hallinta rakennusprojekteissa." Toim. Haapio, Helena, Susan Koivu, Katja Koskelainen, Marjaana Kousa, Jukka Lehto, Jukka Leskinen, Soili Nysten-Haarala, Brita Palmu, Soile Pohjonen, Tarja Salmi-Tolonen ja Ritva Sipilä. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Haapio, Helena (2007). Contractual Risk Management: not just a matter for lawyers! Risk Consulting Magazine 2/2007, p. 22, and Liability Newsletter, November 5, 2007, If P&C Insurance [verkkójulkaisu] [viitattu 8.6.2014] Saatavana: http://www.if-insurance.com/web/industrial/SiteCollectionDocuments/Risk%20Consulting/rm2_2007s1-32eng.pdf

Haapio, Helena (2009). Contract Management, September 2009. National Contract Management Association (NCMA). An earlier version of this article has been pub-

lished as a chapter of Thomas D. Barton's book, Preventive Law and Problem Solving: Lawyering for the Future. Vandepias Publishing, 2009. [Verkkosivu] [Viitattu 8.6.2014] Saatavana: <http://www.ncmahq.org/files/Articles/CM0909%20-%2024-35.pdf>

Haapio Helena, Marjaana Järvinen, Sari Lintumaa & Päivi Nygren (2008). Sovitaan näin – päätä omat pelisääntösi. Kaupankäynnin sopimukset. Helsinki: Lexpert Oy.

Haapio, Helena & Katri Rekola (2009). Better business through proactive productization and visualization of contracts. Contracting Excellence, June/July 2009, p. 17-. International Association for Contract and Commercial Management (IACCM). [Verkkosivu] [Viitattu 3.6.2014] Saatavana: [http://www.iaccm.com/userfiles/file/CE_2_5_press_C2\(1\).pdf](http://www.iaccm.com/userfiles/file/CE_2_5_press_C2(1).pdf)

Haapio Helena (2013). Next Generation Contracts: A Paradigm Shift. Helsinki: Lexpert Oy.

Haarmann, Pirkko-Liisa (2006). Immateriaalioikeus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Haarmann, Pirkko-Liisa & Marja-Leena Mansala (2012). Immateriaalioikeuden perusteet. Helsinki: Talentum Media Oy

Hahto Vilja (2008). Tuottamus vahingonkorvausoikeudessa. Helsinki: WSOY Pro.

Halila, Heikki & Mika Hemmo (1996). Sopimustyytit. Helsinki: Lakimiesliiton Kustannus

Hemmo, Mika (2003). Sopimusoikeus I. Helsinki: Talentum Media Oy

Hemmo, Mika (2005). Oikeudellisen riskienhallinnan perusteita. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut. Helsinki: Yliopistopaino

Hemmo, Mika (2007). Velvoiteoikeuden perusteet. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut. Helsinki: Yliopistopaino

Hemmo, Mika (2008). Tiedonantovelvollisuus ja vastuu annetuista tiedoista, 153 – 168. Teoksessa: "Sopimusoikeuden oppikirja." Toim. Justus Könkkölä ja Olli Norros. Talentum Media Oy. Helsinki.

Hoppu, Esko & Kari Hoppu (2007). Kauppa- ja varallisuus oikeuden pääpiirteet. Juva. WS Bookwell Oy/ WSOY Pro.

Kallioinen Outi & Kimmo Mäki (2013). FramiPro-toimintamallin arviointiraportti 24.4.2013. Tiivistys tuloksista. [Verkkosivu] [Viitattu 17.11.2016] Saatavana: <http://ra.fi/E5CY>

Kallioinen Outi & Kimmo Mäki (2014). FramiPro-toimintamallin arviointi Seinäjoen ammattikorkeakoulussa, 47 – 60. Teoksessa: " Tutkimuksen ja opetuksen näkökulmia: Seinäjoen ammattikorkeakoulu 2014". Toim. Anmari Viljamaa & Seliina Päälylyaho. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja A 123. Seinäjoki.

Kairinen, Martti (2009). Työoikeus perusteineen. Raisio: Työelämän Tietopalvelu Oy.

Kairinen, Martti, Seppo Koskinen, Kimmo Nieminen, Vesa Ullakonoja & Mika Valkonen (2013). Työoikeus. [Verkkójulkaisu] Talentum Fokus [viitattu 20.11.2016] Saatavana:

<http://libts.seamk.fi:3217/teos/HAIBCXJTBf#kohta:TY%28%28d6%29OIKEUS,%28%2820%29JURIDIikka%28%2820%29>

Kansainvälinen, yrittäjähenkkinen SeAMK. Paras korkeakoulu opiskelijalle. Strategia 2015 – 2020. [Verkkajulkaisu] Seinäjoen ammattikorkeakoulu Oy [viitattu 3.10.2017] Saatavana: https://storage.googleapis.com/seamk-production/2017/06/strategia_paivitetty_2016.pdf

Kivi-Koskinen, Timo (2002). Työsuhdekeksinnöt. Helsinki: Kauppakaari/ Talentum Media Oy.

Kontkanen, P. 2006. Tekijänoikeudet yliopistotutkimuksessa ja -opetuksessa. Väitöskirja <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/oik/yksit/vk/kontkanen/>

Koskelainen, E., Kähkönen, K., Lahtinen, J., Mäkelä, P., Silvasti, J. & Vaskimo, J. 2008. Projektin Johdon Pätevyys 3.0. National Competence Baseline 3.0. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Projekttyhdistys ry. [Viitattu 14.5.2013]. Saatavana: <http://ra.fi/Y5rY>

Koski Susan & Jukka Leskinen (2005). Sopimukset ja sitoumukset yrityksen strategian näkökulmasta, 297 – 326. Teoksessa: Yritysten sopimus- ja vastuuketjut. Sopimusten hallinta käytännössä. Toim. Helena Haapio, Esbjörn af Hällström, Marjaana Järvinen, Susan Koivu, Jukka Lehto, Jukka Leskinen, Sari Lintumaa, Soili Nysten-Haarala, Soile Pohjonen, Tarja Salmi-Tolonen & Päivi Taivalmaa. Helsinki: Tietosanomama Oy

Kujala Susanna, Jouko Kinnunen, Outi Hakala ja Hannu Törmä Seinäjoen ammattikorkeakoulun aluetaloudelliset vaikutukset vuosina 1992 – 2017. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja A. Tutkimuksia 27. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7109-70-0>

Kuoppamäki Petri (2012). Uusi kilpailuoikeus. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Kärkkäinen Mika (2012). Sopimusten suunnittelu, toteutus ja hallinta. Luentomoniste. Vaasan yliopisto.

Lampola, Markku (1998). Tutkimussopimuksessa sovittavat asiat, 55 – 84. Teoksessa: Tutkimussopimus. Toim. Ari Saarnilehto ja Tom Edelman. Juva: WSOY

Leinonen Niina, Timo Partanen, Petri Palviainen. 2002. Tiimiakatemia: tositarina tekemällä oppivasta yhteisöstä. Jyväskylä: PS-kustannus(Gummerus)

Loppela, Kaija, Anmari Viljamaa, Beata Taijala, Hanna-Mari Rintala (2013). FramiPro: TKI-integroitu monialainen oppimisympäristö, 143–156 . Teoksessa Tapio Varmola - suomalaisen ammattikorkeakoulun rakentaja ja kehittäjä. Toim. Elina Varamäki & Seliina Päälyysaho. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja A 123. Seinäjoki.

Lööv, Monica (2002). Onnistunut projekti. Projektijohtamisen ja -suunnittelun käsikirja. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Mononen Marko (2004). Yritysten välinen tuotevastuu. Helsinki: Talentum Media Oy.

Mähönen, Jukka (2001). Lojaliteettivelvollisuus ja tiedonantovelvollisuus s.113 – 122. Teoksessa: Varallisuus oikeus. Toim. Saarnilehto Ari, Mika Hemmo & Leena Kartio. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Niemelä, Seppo (2002). Menestyvä yritysverkosto. Verkostonrakentajan ABC. Helsinki: Edita Prima Oy.

Norros, Olli (2007). Vastuu sopimusketjussa. Helsinki: WSOY pro.

Norros, Olli (2015). Johdatus velvoiteoikeuteen. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Opetusministeriön, ammattikorkeakoulujen ja ammattikorkeakoulujen ylläpitäjien välisten sopimusten 2010–2012 tarkistukset. Kirje Dnro 60/210/2008. Liite 3. 17.12.2009 [verkkosivu].[viitattu 10.12.2012] Saatavana: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/hallinto_ohjaus_ja_rahoitus/tavoite_sopimusneuvotteluja_koskevat_ohjeet/Liitteet/AMK_ohjekirje_2010_Liite_3_2010_AMK-tuloksellisuusmittarit_2010-2012.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Korkeakoulutus ja tiede. Ohjaus, rahoitus ja sopimukset. Ammattikorkeakoulujen sopimukset ja kirjalliset palautteet. [verkkosivu].[viitattu 4.10.2017]
<http://minedu.fi/documents/1410845/3992643/Sein%C3%A4joen+ammattikorkeakoulu+sopimus+2017-2020.pdf>

Opiskelijoiden oikeusturvalautakunta. OKM. http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutusjaerjestelmae/koulutuksen_hallinto_ja_paaetoeksenteko/oikeusturva/?lang=fi

Pelin Risto. 2004. Projektihallinnan käsikirja. Jyväskylä: Projektijohtaminen Risto Pelin Oy.

Pelin, R. & Pelin, J. 2003. Projektitoimisto projektihallinnan kehittämisen moottorina. Jyväskylä: Gummerus

PK-yrityksen määritelmä. Elinkeinoelämän keskusliitto. Yrittäjyys. [verkkosivu] [viitattu 18.8.2013] Saatavana: http://www.ek.fi/ek/fi/yrittajyys_ym/yrittajyys/tieto/pk-yrityksista/pk_maaritelma.php

PK-yritys. Tilastokeskus. Käsitteet ja määritelmät. [verkkosivu] [viitattu 18.8.2013] Saatavana: http://www.stat.fi/meta/kas/pk_yritys.html

Pohjonen Soile 2002. Johdanto. s. v-xiii. Teoksessa: "Ennakoiva sopiminen. Liiketoimien suunnittelu, toteuttaminen ja riskien hallinta." Toim. Soile Pohjonen. WSOY Lakitieto 2002. Helsinki.

Raij, K. 2007. Learning by Developing. Laurea Publications A 58. Helsinki: Edita Prima.

Päällysaho Seliina & Jari Kuusisto (2006). Osaamisen suojaaminen palveluja kehittämissä yrityksissä. Helsinki: Tekes.

Rintala, Hanna-Mari (2014). FramiPro-hankkeen EAKR-loppuraportti.

Rintala, Hanna-Mari, Marja Salonen & Beata Taijala (2014). Työelämäyhteistyön raamit – sopimuksenhallintaa FramiProssa, s. 61-74. Teoksessa: " Tutkimuksen ja opetuksen näkökulmia: Seinäjoen ammattikorkeakoulu 2014". Toim. Anmari Viljamaa & Seliina Päällysaho. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja A 123. Seinäjoki.

Ruuska, K. 2008. Pidä projekti hallinnassa – suunnittelu, menetelmät, vuorovaikutus. Helsinki: Talentum Oy.

Saarnilehto Ari (2001). Vastuu velvoitteen täyttämisestä, s. 167 – 176. Teoksessa: Varallisuusosoikeus. Toim. Saarnilehto Ari, Mika Hemmo & Leena Kartio. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Saarnilehto, Ari (2005). Pääasiat velvoitteesta. [Verkkojulkaisu] Talentum Pro.[viitattu 20.11.2016] Saatavana: <http://libts.seamk.fi:3218>

Saarnilehto, Ari (2009). Sopimusoikeuden perusteet. Helsinki: Talentum Media Oy.

Saarnilehto, Ari & Vesa Annola (2012). Sopimuksen pätemättömyys, s. 101–123. Teoksessa: Varallisuus oikeus. Toim. Saarnilehto, Ari, Annola, Vesa, Hemmo, Mika, Karhu, Juha, Kartio, Leena, Tammi-Salminen, Eva, Tolonen, Juha, Tuomisto, Jarmo, Viljanen, Mika, Helsinki: Sanoma Pro Oy.

SeAMK FramiPro – ikkuna monipuoliselle työelämän ja korkeakoulun yhteistyölle 15.10.2012 [verkkosivu]. [viitattu 9.12.2012] Saatavana: <http://ra.fi/BvtY>

SeAMK FramiPro Projektikäsikirja 2012. Seinäjoen ammattikorkeakoulu, FramiPro opintomateriaalit.

SeAMK FramiPro Projektikäsikirja 2.0. 2013. Seinäjoen ammattikorkeakoulu, Frami Pro. Julkaisematon toimintaohje.

SeAMK Pro. [Verkkosivu] Seinäjoen ammattikorkeakoulu. [Viitattu 10.9.2018] Saatavana: <https://www.seamk.fi/hakijalle/opiskelu-seamkissa/projektiopinnot/seamkpro/>

SeAMKin yksiköt ja toimipisteet. [Verkkosivu] Seinäjoen ammattikorkeakoulu. [Viitattu 10.9.2018] Saatavana: <https://www.seamk.fi/seamk-info/organisaatio/>

Seinäjoen ammattikorkeakoulun strategia vuosille 2012–2015. Hyväksytty Seinäjoen koulutuskuntayhtymän yhtymävaltuustossa 10.2.2010. [Verkkosivu] Seinäjoen ammattikorkeakoulu [Viitattu 15.5.2013] Saatavana: <http://www.seamk.fi/loader.aspx?id=24e09bf6-113d-4870-bf95-555a3c559a83>

Sundqvist Matti & Helena Haapio. 2011. Ennakoiva suunnittelu ja sopiminen koneiden vaatimustenmukaisuuden ja turvallisuuden varmistamisessa. Koneturvallisuusvaatimukset, -velvoitteet ja -vastuut Euroopan talousalueella. Helsinki: Lexpert Oy.

Tajjala Beata & Hanna-Mari Rintala (2013). SeAMK FramiPro – projektitoimisto ja oppimisympäristö. Projektitoiminta. Osaaminen kuntoon, s. 82-85. PRY:n jäsenlehti 2/2013. [verkkajulkaisu] [viitattu 8.6.2014] Saatavana: <http://www.pry.fi/Materiaalit/Lehdet/.pdf>

Tilastokeskus. Tilastot aiheittain. Käsitteet ja määritelmät. Innovaatiotoiminta. [verkkosivu]. [viitattu 23.5.2014] Saatavana: <http://www.tilastokeskus.fi/til/inn/kas.html>

Tolonen Hannu (2001). Siviilioikeuden yleiset periaatteet, s. 67 – 149. Teoksessa: Varallisuus oikeus. Toim. Saarnilehto Ari, Mika Hemmo & Leena Kartio. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Vapaavuori Tom (2005). Yrityssalaisuudet ja salassapitosopimukset. Helsinki: Talentum Oy

Vasikkaniemi Tuija & Hanna-Mari Rintala (2015). Projekteista uusia valmiuksia työelämään, s. 23 – 34. Teoksessa: 21 tapaa tehostaa korkeakouluopintoja. Toim. Hannu Kotila & Kimmo Mäki. Haaga-Helia Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Helsinki: Unigrafia

Vesalainen Jukka (2013). Relationismi ja verkostot: oikeustieteen ja liiketaloustieteen risteyskohdassa, s. 321–326. Teoksessa: Monimuotoinen verkosto. Johtamista ja juridiikkaa. Toim. Ari Saarnilehto, Jukka Vesalainen & Vesa Annola. Viro: Lakimiesliiton kustannus.

Viljamaa Anmari, Kari Ristimäki, Beata Tajjala & Hanna-Mari Rintala (2013). Yrittäjyyskasvatusorientaation rakentuminen projektioppimisen kontekstissa: case FramiPro. Konferenssiesitys Yrittäjyyskasvatuspäivät 26.-27.9.2013.

Virta Arja (1999). Uudistuva oppimisen arviointi. Mahdollisuuksia ja varauksia. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta. Julkaisusarja B:65. Turku: Turun opettajankoulutuslaitos.

Wilhelmsson Thomas & Rudanko Matti (2004). Tuotevastuu. Jyväskylä: Talentum Oy

Wilhelmsson Thomas. 2008. Vakiosopimus ja kohtuuttomat sopimusehdot. Helsinki. Talentum Oy.

Wyatt Robert L. & Sandra Looper (2004). So You Have to Have a Portfolio. A Teacher's Guide to Preparation and Presentatioin. 2nd Edition. California, USA: Corwin Press, A Sage Publications Company.

LIITTEET

Liite 1. SeAMK FramiPro puitesopimus

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. FramiPro-sopimuksen välittömät osapuolet ja tosiasialliset täytäntöönpanijat

Kuvio 2. Seinäjoen ammattikorkeakoulun organisaatio 1.8.2013

Kuvio 3. FramiPron projektimainen organisaatio

Kuvio 4. The Contracting Puzzle by Helena Haapio

Kuvio 5. FramiPro-toimintaympäristöä määrittävät asiakirjat

Taulukko 1. FramiPro-yhteistyön osapuolet, suhteen luonne ja oikeudelliset kysymykset

Taulukko 2. FramiPro-yhteistyön tunnistettuja riskejä

Liite 1. SeAMK FramiPro puitesopimus

SOPIMUS FramiPro® -YHTEISTYÖSTÄ**1 SOPIMUKSEN OSAPUOLET**

Tällä sopimuksella seuraavat osapuolet sopivat FramiPro-oppimisympäristön toimintaan liittyvästä yhteistyöstä.

Toimeksiantaja		
Y-tunnus		
Osoite		
Yhteyshenkilö	Nimi	
	Sähköposti	Puhelin
Yrityksen henkilöstömäärä	☐ alle 5	☐ 5-9
	☐ 10–19	☐ 20–49
	☐ 50–99	☐ 100–249
	☐ 250–499	☐ 500 tai yli
Seinäjoen ammattikorkeakoulu Oy		
Y-tunnus	2539767-3	
Osoite	Seinäjoen ammattikorkeakoulu Oy FramiPro-hanke PL 412, 60101 SEINÄJOKI	
Yhteyshenkilö	Nimi	
	Sähköposti	Puhelin

2 SOPIMUKSEN TARKOITUS JA KOHDE

Tällä sopimuksella sovitaan Seinäjoen ammattikorkeakoulu Oy:n ja toimeksiantajan välisestä yhteistyöstä, jonka tavoitteena on luoda ja ylläpitää työelämälähtöinen monialainen oppimisympäristö Seinäjoen ammattikorkeakoulun (jäljempänä SeAMK) opiskelijoille. Oppimisympäristöstä, jossa opiskelijat, heitä ohjaavat opettajat ja työelämän edustajat tekevät yhteistyötä, käytetään nimeä SeAMK FramiPro® tai FramiPro.

SeAMK FramiProssa® opiskelijat suorittavat osan AMK-opinnoistaan erilaisissa projekteissa, jotka toteutetaan työelämän kanssa. Opiskelijat eivät ole työsuhteessa toimeksiantajaan.

Toimeksiantaja saa käyttöönsä projektien tuotokset projektisuunnitelmassa kuvatulla tavalla.

3 SOPIMUSEHDOT

3.1.

Tämän sopimuksen täydennykseksi opiskelijat laativat puitesopimuksen liitteeksi erillisen projektisuunnitelman kustakin toimeksiannosta ja sen tavoitteista. Tämä sopimus ja sen liitteenä oleva projektisuunnitelma muodostavat yhden sopimuskokonaisuuden.

Mikäli sopimusten ja niiden liitteiden välillä on ristiriitaa, soveltamisjärjestys on seuraava:

1. Sopimus FramiPro-yhteistyöstä
2. Projektisuunnitelma

3.2.

Toimeksianto voidaan sovittaessa toteuttaa vaihtoehtoisesti esimerkiksi opinnäytetyönä, muuna opiskelijatyönä tai maksullisena palvelutoimintana, toimeksiannon sisältö, laajuus, aihepiiri, aikataulu, tavoitteet tai muut syyt huomioiden. SeAMKissa tehdyt opinnäytetyöt ovat julkisia, mikäli ne eivät sisällä salassa pidettäviä tai luottamuksellisia tietoja. Opiskelijalla on tekijänoikeus tekemäänsä opinnäytetyöhön.

3.3.

Toimeksiantaja luovuttaa projektiryhmälle käyttöoikeuden sellaiseen tausta-aineistoon, joka on tarpeellinen toimeksiantoon kuuluvien tehtävien suorittamiseksi. Käyttöoikeus tausta-aineistoon luovutetaan projektin ajaksi.

Toimeksiantaja osallistuu opiskelijoiden ohjaukseen tapauskohtaisesti erikseen sovittavalla tavalla, kuitenkin siten, että projektiryhmällä on ohjauksen avulla mahdollisuus toteuttaa toimeksiannon edellyttämät tehtävät toimeksiantajan tarkoittamalla tavalla. Toimeksiantaja osallistuu korvauksetta projektiryhmän suoritusten arviointiin projektin päättyessä.

3.4.

Materiaali- ym. kustannusten korvaaminen

Projektisuunnitelman mukainen opiskelijatyö on maksutonta. Projektista aiheutuvat välttämättömät materiaali- ym. kustannukset sekä toimeksiantajan kutsusta tämän toimitiloissa tapahtuvien vierailujen tai työskentelyn opiskelijoille aiheuttamat matka- ym. kustannukset laskutetaan toimeksiantajalta projektisuunnitelmassa esitettyjen perusteiden mukaisesti projektin valmistuttua. Opiskelijoille aiheutuvat matkakustannukset korvataan kulloinkin voimassa olevien verohallinnon verovapaiden matkakustannusten korvausperusteiden (TVL 73 § 1) mukaisesti. SeAMKin henkilöstön (opettajat, FramiPro-päällikkö) matkakustannuksista vastaa SeAMK.

Mikäli toimeksianto johtaa alkuperäistä projektisuunnitelmaa laajempaan yhteistyöhön tai sen toteuttaminen vaatii opiskelijoiden osaamista täydentävää asiantuntijuutta, josta aiheutuu projektisuunnitelmaan sisällyttämättömiä kustannuksia, sovitaan tästä yhteistyöstä ja kustannusvastuista erillisellä sopimuksella.

3.5.

Salassapitovelvollisuus ja tietoturvallisuus

Opiskelijoiden ja opettajien SeAMK FramiPro-yhteistyön yhteydessä saamat tiedot, jotka sisältävät liike- ja ammattisalaisuuksia, teknisiä salaisuuksia tai kaupallista tai rahoitusta koskevia tietoja, ja jotka toimeksiantaja on luovuttanut SeAMK:lle luottamuksellisesti merkittynä, ovat luottamuksellisia. Tässä kohdassa edellä sanottu on voimassa huolimatta sopimuksen päättymisestä tai purkamisesta 5 vuotta tiedon luovuttamisesta.

Opiskelijoiden ja opettajien tulee toimia huolellisesti käsitellessään ja säilyttäessään kaikkia toimeksiantajan antamia tai muuten toimeksiannon kautta saatuja tietoja toimeksiannon aikana ja sen päätyttyä. Erityistä huolellisuutta tulee noudattaa edellä mainittuja luottamuksellisia tietoja käsitellessä ja säilyttäessä.

Toimeksiantajan opiskelijoiden käyttöön luovuttamia tietoja käsitellään liitteenä olevan SeAMKin ja Sedun tietoturvallisuusohjeen mukaisesti. Toimeksiantaja sitoutuu olemaan paljastamatta yhteistyön aikana tiedoksi saamiaan SeAMKin liike- ja ammattisalaisuuksia.

3.6.

SeAMKilla on tämän sopimuksen nojalla lupa käyttää SeAMK FramiPro-kumppaneita referenssinä korvauksetta toimintaansa markkinoidessaan. Yhteistyökumppanin nimi voidaan julkaista SeAMKin nettisivuilla, esitteissä ja muussa SeAMK FramiPro-viestintämateriaalissa.

Opiskelijoilla on oikeus käyttää FramiPro-opintojensa aikana syntyneitä tuloksia ja yritysyhteistyötä referenssinä. Käyttöoikeus edellä mainittuihin jää voimaan sopimuksen päätyttyä.

3.7.

Immateriaalioikeudet

Ellei toisin ole sovittu, immateriaalioikeudet projektin lopputuloksiin tai dokumentaatioon eivät siirry toimeksiantajalle. Kaikki aineisto, jonka toimeksiantaja ja SeAMK ennen tai jälkeen toimeksiantosopimuksenteon luovuttavat toisilleen, jäävät aineiston luovuttaneen osapuolen omaisuudeksi. Erikseen voidaan sopia immateriaalioikeuksien siirtymisestä toimeksiantajalle. Osapuolet määrittelevät markkinaehtoisin korvauksen, jolla immateriaalioikeudet ja dokumentaatio siirtyvät toimeksiantajalle.

4 MUUT EHDOT

4.1. Tuotosten laatu ja virheiden korjaaminen

Opiskelijat sitoutuvat tekemään parhaansa ja toimimaan huolellisesti toteuttaessaan projektisuunnitelmaa. Toimeksiantojen tuloksena syntyneiden tuotosten laatua arvioitaessa otetaan huomioon se, että tuotokset syntyvät opiskelijatyönä ja ovat toimeksiantajalle maksuttomia. Jos projektien tuloksina syntyneissä tuotoksissa on virheitä, projektissa työskentelevät opiskelijat sitoutuvat tekemään parhaansa virheiden korjaamiseksi.

4.2. Tapaturma- ja vahingonkorvausvastuu

Opiskelijat ja henkilökunta kuuluvat Seinäjoen ammattikorkeakoulu Oy:n tapaturma- ja vastuuvakuutuksen piiriin. He käyttävät SeAMKin toimitiloja ja noudattavat SeAMKin yleisiä sääntöjä ja työaikoja. Mikäli toimeksiantaja edellyttää, voivat opiskelijat työskennellä osan aikaa myös toimeksiantajan tiloissa. Vastuuvakuutuksen kohteena ovat toimeksiantajan esinevahingot tai ko. toimeksiantajan asiakkaan henkilö- ja esinevahingot. Korvattavia ovat henkilö- ja esinevahingot, jotka ovat välitöntä seurausta opiskelijan tuottamuksesta toiminnasta. SeAMK ei ole vastuussa opiskelijoiden aiheuttamasta epäsuorasta tai välillisestä vahingosta. Välillisellä vahingolla tarkoitetaan tässä sopimuksessa;

- 7) vahinkoa, joka johtuu tuotannon tai liikevaihdon vähentymisestä tai keskeytymisestä,
- 8) muuta vahinkoa, joka aiheutuu siitä, ettei projektisuunnitelmaan kirjattuja tuotoksia voida käyttää tarkoitetulla tavalla,
- 9) voittoa, joka on jäänyt saamatta sen vuoksi, että sopimus sivullisen kanssa on rauennut tai jäänyt täyttämättä oikein,
- 10) vahinkoa, joka aiheutuu tiedon tai tiedoston häviämisestä, tuhoutumisesta tai muusta toimimattomuudesta
- 11) ns. regressivahinkoa eli kolmannelle osapuolelle aiheutuneen vahingon korvaamisesta aiheutuneita kustannuksia tai muuta vahinkoa,
- 12) muuta samankaltaista vaikeasti ennakoitavaa vahinkoa.

Vahingonkorvausvaatimukset sopijapuolta vastaan on esitettävä kuuden (6) kuukauden kuluessa vahingon syntymishetkestä tai hetkestä, jolloin vahinko tuli korvausta hakevan sopijapuolen tietoon. Kaikki vahingonkorvausvaatimukset on kuitenkin esitettävä viimeistään vuoden kuluessa toimeksiantosopimuksen lakkaamisesta.

Seinäjoen ammattikorkeakoulu, SeAMK FramiPro-yhteistyöhön osallistuvat opiskelijat tai opettajat eivät vastaa vahingosta, joka johtuu siitä, että toimeksiantaja on antanut virheellisiä tai ei ole antanut riittäviä toimeksiannon toteuttamisen kannalta tarpeellisia taustatietoja tai ohjausta.

Seinäjoen ammattikorkeakoulu, sopimuksen tarkoittamaan projektiin osallistuvat opiskelijat tai opettajat eivät ole vastuussa toimeksiantajalle tai kolmannelle viivästyksestä tai sopimusveloitteiden täyttämättä jättämisestä siltä osin kuin tämä johtuu ylivoimaisesta esteestä. Ylivoimaisena esteenä pidetään esim. lakkoa tai saartoa, yleistä energianjakelun keskeytystä, tietokoneviruksesta tai hakeroinnista tai muusta tietoteknisistä järjestelmistä tai laitteista johtuvaa vahinkoa tai muuta yhtä merkittävää ja epätavallista osapuolista riippumatonta syytä.

4.3.

Erimielisyyksien ratkaisu

Tästä sopimuksesta aiheutuvat erimielisyydet pyritään ensisijaisesti ratkaisemaan neuvotteluteitse. Mikäli tämä ei onnistu, käsitellään riita-asiat Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeudessa.

4.4.

Sopimuksen purkaminen

Sopimus voidaan purkaa yksipuolisesti ilman vahingonkorvausvelvollisuutta, jos jompikumpi sopimusosapuolista olennaisesti rikkoo tämän sopimuksen ehtoja, eikä osapuolten ole neuvotteluista huolimatta mahdollista jatkaa yhteistyötä.

4.5. Sopimuksen voimaantulo ja päättyminen

Tätä sopimusta on laadittu kaksi kappaletta, yksi kummallekin osapuolelle. Tämä sopimus tulee voimaan kun osapuolet ovat sen allekirjoittaneet ja

- on voimassa toistaiseksi
 päättyy / . 201

Sopimusta päivitetään sopimusosapuolten toimesta tarvittaessa kirjallisesti. Osapuolet voivat irtisanoa toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen kirjallisesti päättymään 3 kk kuluttua irtisanomispäivästä.

5 SOPIJAPUOLTEN MUU YHTEISTYÖ

Muusta yhteistyöstä sopijapuolten välillä sovitaan erikseen.

6 PUITESOPIMUKSEN ALLEKIRJOITUKSET

TOIMEKSIANTAJAN PUOLESTA	
Päiväys / .201_	Allekirjoitus
	Nimenselvennös
SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU OY:N PUOLESTA	
Päiväys / .201_	Allekirjoitus
	Nimenselvennös Tapio Varmola, rehtori